کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

بەڵگەنامەکانی کۆنگرەی ١٧ی
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
(کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)

١٥ و ١٦ی ڕێبەندانی ١٤٠٣

لە بڵاوکراوەکانی:
ناوەندی ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

بەڵگەنامەکانی کۆنگرەی ١٧ی
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
(کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)

پێرست

بەیاننامەی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە بۆنەی کۆتایی هاتنی کۆنگرە
٥..

وتاری کردنەوەی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان
١١..

پوختەی باسێک لەسەر ڕاپۆرتی سیاسی بۆ کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان
٢٠..

ڕاپۆرتی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ کۆنگرە
٢٨..

بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٩٩..

ڕاسپاردە و بڕیارنامەی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان
١٤٥..

بەیاننامەی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە بۆنەی کۆتاییهاتنی سەرکەوتووانەی کۆنگرەی ۱۷ (کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)

هاونیشتمانیانی خۆشەویست!
خەڵکی نیشتمانپەروەری کوردستان!
کۆڕ و کۆمەڵ و لایەنە سیاسییەکانی ئێران و کوردستان!
ئەندامان و لایەنگرانی بەئەمەگی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران!

بەوپەڕی خۆشحاڵییەوە بەڕێوەچوونی سەرکەوتووانەی حەڤدەهەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)تان پێ ڕادەگەیەنین.
ئێوارەی ڕۆژی ١٥ی ڕێبەندانی ١٤٠٣ی هەتاوی (بەرانبەر بە ٣ی فێوریەی ٢٠٢٥ی زایینی)، بە بەشداریی سەرجەم ئەندامانی کۆنگرە (ئەندامانی ڕێبەری، نوێنەرانی هەڵبژێردراوی ئەندامان، کادر و پێشمەرگەکانی حیزب و ڕێکخراوەکانی حیزب لە دەرەوەی وڵات و هەرێمی کوردستان)، کۆنگرەی ١٧ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەژێر ناوی "کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان"دا کارەکانی خۆی دەست پێ کرد.
لە سەرەتای ڕێوڕەسمی کردنەوەی کۆنگرەدا و دوای خوێندنەوەی سروودی ئەی ڕەقیب و ڕاگرتنی ساتێک بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی

پاکی شەهیدانی کورد و کوردستان، پەیامی کردنەوەی کۆنگرە، لە لایەن بەڕێز کاک خالید عەزیزی، وتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێشکەش کرا.

بەڕێز عەزیزی لە پەیامەکەیدا وێڕای ئاوڕدانەوە لە قۆناغەکانی "دوێنێ" و "ئەمڕۆ"ی حیزبی دێموکرات و دووره دیمەنەکانی ئەم حیزبە لە "سبەینێ"ی خەبات و تێکۆشانیدا، باسی لە پرس و بایەخی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان کرد و یەکگری و یەکگرتنەوەی بە ویستی جەماوەری خەڵکی کوردستان و ئەندامان و لایەنگرانی حیزب زانی. وتەبێژی حیزب لە بەشێکی دیکە لە قسەکانیدا بە ئاماژەدان بە زەروورەتی بەخۆداچوونەوە و دەستنیشانکردنی هەڵە و کەموکووڕییەکانی ڕابردوو، پێداگریی لەسەر ئەرکی ئەندامانی حیزب و چالاکانی نێوخۆی وڵاتی لە هێنانەئارای ئیدە و داهێنانی نوێ، پاراستنی یەکریزی و بەهێزکردنی خەبات و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنی لە نێوخۆی وڵاتدا کرد. کاک خالید عەزیزی لە کۆتایی پەیامەکەیدا بە ئاوڕدانەوەیەکی کورت لە دۆخی پڕ لە قەیرانی کۆماری ئیسلامیی ئێران، پێداگری لەسەر خۆئامادەکردنی خەڵک لە نێوخۆی وڵات و ئەندامانی حیزبی بۆ ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەگەر و سێناریۆکانی پێش و پاش ڕووخانی ڕێژیم وەک ئەرک و زەروورەتێکی ئێستای خەبات کردەوە.

لە بڕگەیەکی دیکەی کارەکانی کۆنگرەدا ڕاپۆرتی هەیئەتی ئامادەکردنی کۆنگرە لە لایەن بەڕێز کاک کەماڵ کەریمی، بەرپرسی هەیئەتی ئامادەکردنی کۆنگرە پێشکەش بە بەشدارانی کۆنگرە کرا. بەڕێز کەریمی

لـە سـەرەتای ڕاپۆرتەکەیـدا بـە ئامـاژەدان بـە هۆکارەکانـی دواکەوتنـی کۆنگرە و ئـەو دۆخـە ئەمنیەتییـەی دوای سـەرهەڵدانی بزووتنـەوەی ژینـا بەسـەر حیزبـی دێموکراتـدا سـەپا، بـە وردی باسـی لـە ڕەوتـی بەڕێوەچوونـی کۆنفرانسـەکانی کۆنگـرە و هەڵبژاردنـی نوێنـەران بـۆ کۆنگـرە و پرۆسـەی بـە ئەنجامگەیاندنـی کاروبـاری کۆنگـرە کـرد.

بـە دوای پێشـکەشکرانی ڕاپۆرتـی هەیئەتـی ئامادەکردنـی کۆنگـرە و وەرگرتنـی دەنگـی متمانـەی ئەندامانـی کۆنگـرە بـۆ ڕەواییـدان بـە کۆنگـرە، کورتەیـەک لـە ڕاپۆرتـی سیاسـیی ڕێبەریـی حیـزب لـە لایـەن بەڕێـز کاک مسـتەفا هیجـری، بەرپرسـی ناوەنـدی بەڕێوەبەریـی گشـتیی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـەوە پێشـکەش کـرا. کاک مسـتەفا هیجـری لـە سـەرەتای ڕاپۆرتەکەیـدا وێـڕای پیرۆزبایـی دەسـتپێکردنی کارەکانـی کۆنگـرەی یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان لـە بەشـدارانی کۆنگـرە و گرینگیـدان بـە پرسـی یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان لەسـەر ڕەوتـی خەبات و تێکۆشـانی حیـزب، پوختەیـەک لـە ڕاپۆرتـی سیاسـیی ڕێبەریـی حیزبـی پێشـکەش کرد. بەرپرسـی ناوەنـدی بەڕێوەبەریـی حیـزب لـەم ڕاپۆرتـەدا بـە ئاوڕدانـەوە لـە بەئـاکام گەیشـتنی سـەرکەوتووانەی پرۆسـەی یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان و سـەرهەڵدانی بزووتنـەوەی ژینـا، توانـا و زەرفییەتەکانـی ئـەم بزووتنـەوە و وێناکردنـی دووره دیمەنـی بزووتنـەوەی سیاسـیی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان، تیشـکی خستەسـەر سـەر دوایيـن ئاڵوگۆڕەکانـی ناوچەکـە، ئێـران و ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان. بەڕێزیـان بـە هەڵسـەنگاندن و لێکدانـەوە بۆ ڕووداوەکانـی دوای ٧ی ئۆکتۆبـری ٢٠٢٣ و شکسـتی سـتراتیژیی کۆمـاری

ئیسلامی لە ناوچەکە، باسی لە دۆخی ڕێژیم لەئاستی نێودەوڵەتی، ناوچەیی و نێوخۆی وڵاتدا کرد.
بەشێکی دیکەی ڕاپۆرتی سیاسیی ڕێبەریی حیزب تەرخان کرابوو بۆ هەڵسەنگاندنی بارودۆخی خەباتی شوناسخوازانەی خەڵکی کوردستان و لەو بەشەدا؛ بەرزبوونەوەی ئاستی هوشیاری نەتەوەیی، یەکگرتوویی نێوان چین و توێژەکانی کۆمەڵگە، پەرەگرتنی خەباتی مەدەنی و جەماوەری و بەرجەستەبوونی ڕۆڵی ژنان و لاوان، بە تایبەتمەندییەکانی خەباتی ئەمڕۆی خەڵکی کوردستان ناودێر کران.
کاک مستەفا هیجری لە کۆتایی پێشکەشکردنی ڕاپۆرتی سیاسیی ڕێبەریی حیزب بۆ کۆنگرە باسی لە ڕوانین و نەخشەڕێی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ ئێرانی داهاتوو کرد و لەم پەیوەندییەدا؛ بەردەوامبوون لە خەبات بۆ دەستەبەرکردنی ماف و ئازادییە نەتەوایەتییەکانی خەڵکی کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی فیدراڵ و، هەوڵدان بۆ یەکخستنی هێزە دێموکرات و پێشکەوتنخوازەکانی ئۆپۆزیسیۆنی بە ئەرکە سەرەکییەکانی ڕێبەریی داهاتووی حیزب زانی.
دوای پێشکەشکردنی ڕاپۆرتی سیاسیی ڕێبەریی حیزب، نۆرە گەیشتە قسە و باسی ئەندامانی کۆنگرە لەسەر خاڵ و بەندەکانی تایبەت بە بڕیارەکانی کۆنگرە کە لە کەش و هەوایەکی دێموکراتیکدا ئەندامانی کۆنگرە ڕا و بۆچوون و پێشنیارەکانیان بۆ پەسندکردن هێنایە بەر باس.
هەر لەم بەشە لە کارەکانی کۆنگرەی ١٧ی حیزب (کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)دا بە دەنگی متمانەی ئەندامانی کۆنگرە ڕاپۆرتی سیاسی،

بڕیارنامـە و کۆمەڵێـک بەڵگەنامـەی دیکـەی کۆنگـرە کـە بەپێـی ڕێکەوتنـی هـەر دوو لایەنـی دێموکـرات ڕێککەوتنیـان لەسـەر کرابـوو، وەک بەرنامـە و پێـڕەوی نێوخـۆی حیـزب، پەسـەند کـران.
دوابەشـی کاری کۆنگـرەی یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان، هەڵبژاردنـی ئەندامانـی ئەسـڵی و جێگـری کۆمیتـەی ناوەنـدی بـوو کـە ئـەم بەشـەش لـە کاری کۆنگـرە لـە ڕەوتـی ڕقابەتێکـی سـالم و دێموکراتـدا سـەرکەوتووانە گەیشـتە ئەنجـام.

ئۆگران و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران!
بێگومـان دواکەوتنـی بەڕێوەچوونـی کۆنگـرەی ١٧ی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران کە بە خۆشـییەوە نـاوی "یەکگرتنـەوەی دێموکراتەکان"ی لـێ نـرا و دەکـرێ وەک جێبەجێبوونـی یەکێـک لـە سـەرەکیترین بەندەکانـی ڕێککەوتنـی نێـوان دێموکراتـەکان سـەیری بکـرێ، دڵنیگەرانیی بـۆ زۆر کەس و لایـەن، بەتایبـەت ئەندامـان و لایەنگرانـی حیزبەکەمـان درووسـت کردبـوو. ئێسـتا کـە بـە خۆشـییەوە بـە ڕاگەیاندنـی کۆتاییهاتنـی سـەرکەوتووانەی کۆنگـرە، حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران توانـی بـە سـەر کەنـد و کۆسـپەکانی بـەردەم گرتنـی کۆنگـرەدا زاڵ بـێ و نیگەرانیـی خەڵـک و ئەندامـان و لایەنگرانـی بڕەوێنێتـەوە، بەپێـی سروشـتی کۆنگرەکـە و دۆخـی سیاسـیی بزووتنـەوەی کـورد و گۆڕانکارییـەکان لـە ئێـران، قۆناغێکـی پـڕ لـە ئـەرک و تێکۆشـانمان لـە پێشـە.
کۆمیتـەی ناوەندیـی هەڵبژێـردراوی کۆنگـرەی ١٧ی حیزبـی دێموکراتـی

کوردستانی ئێران (کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان) بە بۆنەی بەڕێوەچوونی سەرکەوتووانەی کۆنگرە، پیرۆزبایی لە سەرجەم تێکۆشەران، ئەندامان و ئۆگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەکات و هەموو ڕیزەکانی حیزب و سەرجەم دۆستان و دڵسۆزانی ئەم حیزبە و خەڵکی کوردستان بە گشتی بۆ پشتیوانی لە ڕێبەریی حیزب لە جێبەجێکردنی بڕیار و ڕاسپاردەکانی ئەم کۆنگرەیەدا، بانگهێشت دەکا.

کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

١٦ی ڕێبەندانی ١٤٠٣ی هەتاوی

٤ی فێورییەی ٢٠٢٥

خالید عەزیزی:

دەبێ ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی بکەین بە پڕۆژەی هاوبەشی هەموو پێکهاتەکانی ئێران

(وتاری کردنەوەی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)

هاوڕێیانی هێژا، نوێنەرانی بەڕێزی کۆنگرە!
بەخێـر بێـن بـۆ کۆنگـرەی یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان، کۆنگـرەی ئەمجارەمـان لـە کاتێکـدا دەگیـرێ کـە حیزبەکەمـان، حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران پێـی ناوەتـە هەشـتایەمین سـاڵی دامەزرانـی. بۆیـە پێـش هەمـوو شـتێک سـڵاو دەنێـرم بـۆ پێشـەوا قـازی محەممـەد، دامەزرێنـەری حیزبـی دێموکـرات و یەکـەم ڕەئیسجمهـووری کوردسـتان کـە بـە دامەزراندنـی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان و هەروەهـا ڕاگەیاندنـی کۆمـاری کوردسـتان؛ بناغـەی ناسـیۆنالیزم و حوکمڕانیـی سـەردەمیانەی کـوردی لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان دانـا. سـڵاو لـە شـەهیدانی ڕێبـەر، د. عەبدولڕەحـمان قاسـملوو و د. سـادق شـەرەفکەندی و سـڵاو لـە یـاد و بیرەوەریـی سـەرجەم شـەهیدانی حیـزب کـە لـە مـاوەی ٨ دەیـە خەبـات و خۆڕاگریـی حیزبـی دێموکراتـدا گیانیـان کـردە بەردەبـازی گەیشـتن بـە ئـازادی.
سـڵاو لـە سـەرجەم ئەندامـان و کادر و پێشـمەرگەکانی حیزبەکەمـان، بنەماڵـەی شـەهیدان و زیندانیانـی سیاسـی کـە ئیلهامـدەری خۆڕاگـری و هیـوا بـە سـەرکەوتنی خەباتـی گەلەکەمانـن، سـڵاو و پێزانیـن بـۆ هەمـوو تێکۆشـەران و کـوڕان و کچانـی نیشـتمان کـە سـەرەڕای تێچـووی زۆر و قورسـی خەباتـی مافخوازانـە، بـەڵام لـە بـوار و سـەنگەرە جیـاواز و جۆراوجۆرەکانـی خەباتـی شوناسـخوازیی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتی کوردسـتاندا هەڵسـووڕ و چالاکـن.

بەشدارانی بەڕێزی کۆنگرە!

بێگومـان گرتنـی کۆنگـرە یـەک لـە ڕووداوە گرینگەکانـی حیزبـی ئێمەیـە و دەرفەتێکـە بـۆ پێداچوونـەوە بـە سیاسـەت و سـتراتیژییەکانی حیـزب و خەسارناسـیی کارکـردی حیـزب لـە ڕابـردوودا و، هەروەهـا سـاغبوونەوە و پەسـندکردنی نەخشـەڕێی نوێـی مەیدانـی بـۆ داهاتـووی کار و تێکۆشـانی حیزبەکەمـان. مخابـن وەک دەزانـن لـە کۆنگـرەی ئەمجارەمانـدا دەرفەتـی ئـەوە نەڕەخسـا هەمـووان پێکـەوە و لـە یـەک شـوێن کـۆ ببینـەوە. بـەڵام هیـوادارم سـەرەڕای ئـەوە کۆنگرەیەکـی پڕ دەسـکەوتمان هەبێ و ڕێبەریـی داهاتـووی حیزبەکەشـمان بـە شـێلگیرییەوە لـە ڕاپەڕاندنـی ئەرکـە دەستنیشـانکراوەکان لـە کۆنگـرەدا بـەردەوام بێـت.

بەڕێزان!

حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران کـە ئێسـتا نوێتریـن کۆنگـرەی خـۆی دەگـرێ حیزبـی دۆینێیـە، بـە ئێعتبـاری ئـەوەی لـە ٨ دەیـە خەبـات و تێکۆشـانیدا زۆر دەسـکەوت و شـانازیی بـۆ بزووتنـەوەی نەتەوەیـی کـورد تۆمـار کـردوە کـە ئێسـتا سـەرمایەیەکی بەنرخـی سیاسـیین بـۆ ئێمـە. حیزبـی ئەمڕۆیـە، بـە ئێعتبـاری ئـەوەی لـە بارودۆخـی زۆر هەسـتیاری ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت و لەنێـو گێـژاوی قەیرانەکانـدا بـە ژیریـی سیاسـی و هەڵوێسـتی بەجـێ و حـەوڵ و هیممەتـی کـۆی ئەندامەکانـی توانیویەتـی لەسـەر پـێ بمێنێتـەوە و لەسـەر ڕێبـازی خـۆی بـەردەوام بێـت. حیزبـی سـبەینێ ، بـە ئێعتبـاری ئـەوەی لەژێـر ڕووناکایـی یەکگرتنـەوەی

دێموکراتەکان و بڕیار و ڕاسپاردەکانی ئەم کۆنگرەیە لە ژیانی سیاسی و خەباتی مەیدانیی خۆی بەردەوام دەبێت. بۆیە کۆنگرەکەمان بەم سێ پێناسەیە ئەویش لەو سێ قۆناغە زەمەنییە جیاوازەدا ئەرکی گرینگ و ئامانجی دیاریکراومان بۆ دەستنیشان دەکا کە دەبێ بە یەکگرتوویی و بە حەوڵ و تێکۆشانی هەمەلایەنە بەرەو بەدیهێنانیان بچین.

یەکێک لە هۆکارەکانی دیاربوون و بەرجەستەبوونی خەباتی سیاسی و نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لەسەرپێ بوونی بزووتنەوەکەش بۆ بەڕێکخراوبوونی خەباتی سیاسیی کورد لە ئێران و بوونی حیزبی بەئەزموون و خەباتکاری وەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەگەڕێتەوە. ئەمەش لەجێدا ئەرکێکی گرینگ دەخاتە سەر شانمان کە ئەم حیزبەمان بە بەهێزی بمێنێ و بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ هەمووان لە خەمی پاراستنی یەکڕیزیی حیزبەکەماندا بین.

یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان بەرهەمی ویست و داخوازیی کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هەروەها ئیرادەی بەهێزی هەموو ئێمە ئەندامانی حیزب بۆ بەدیهێنانی ئەو ئامانجە بوو. بە باوەڕی من یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکرات ئەوپەڕی هەست بە بەرپرسایەتیی تێدا بوو کە لەلایەن خەڵکی کوردستانەوە وەک ئەرک خرایە سەر شانی ئێمە و ئێمەش بە ئەرکەوە بە ئاکاممان گەیاند و بۆ ئەوە کە لە داهاتووشدا دەور و کاریگەریی زیاترمان لەسەر ڕەوتی گۆڕانکارییەکانی کوردستان و ئێران هەبێت، دەبێ ئەم یەکگرتوویییە بپارێزین.

هاوڕێیان!

حیزبی ئێمە لە ماوەی هەشت دەیەی ڕابردوودا سەرەڕای بەدیهێنانی زۆر دەسکەوت و خوڵقاندنی زۆر شانازی لە ژیانیی سیاسیی خۆماندا، بەڵام لە ئیدارەی و بەڕێوەبەریی حیزبەکەماندا بێهەڵە و کەموکووڕیش نەبووین. دیارە لەجێدا حیزبێکی گەورە و لەمێژینەی وەک حیزبی دێموکرات کە هەزاران ئەندام و، سەدان کادر و پێشمەرگە و دەیان ئەندامی ڕێبەریی لە بواری جۆراوجۆری سیاسی و تەشکیلاتیدا کار دەکەن، ڕەنگبێ هەڵەش بکات و ڕەخنەشی بێتەوە سەر. بەڵام ئێمە دەبێ هەڵەکانمان ببینین و بە ڕوحێکی ڕەخنەگرانەوە خەسارناسییان بکەین و بۆ نەهێشتن و چارەسەرکردنیان پلانمان هەبێت.
ئێمە هەر بەو مێتۆدە سەیری دابڕانەکانی پێشوومان کرد و قبووڵمان کرد کە لەو دابڕانەدا هەموو لایەکمان بەرپرسایەتیمان دەکەوێتە سەر شان و هیچ لایەنێکمان بێهەڵە نەبووین و ئێستاش کە بەتەمای کارێکی گەورەین؛ دەبێ ئەم دیاردەیە نەهێڵین و بە یەکگرتنەوەمان ئەو سەرکەوتنەمان تۆمار کرد.

هاوڕێیان!
پێکهاتەی حیزبی ئێمە و باوەڕ بە دێموکراسی و مێکانیزمەکانی پێڕەوی نێوخۆ و ئاییننامەکانمان ڕێکاری زۆری لە بەردەم چارەسەری کێشە و گرفتەکان داناوە. بۆیە لەپێناو دووپاتنەبوونەوەی ئەو دۆخە لە داهاتوودا با ئەوە بکەین بە باوەڕ و بڕیار و ئەو قەناعەتە لای تاک بە تاکی خۆمان و هەمووان دروست بکەین کە لە ئەگەری سەرهەڵدانی

هـەر کێشـەیەکدا کـە سروشـتییە لـە ڕەوتـی ژیـان و تیکۆشـانی حیزبیـدا بێتـە پێش، لـە چوارچێـوەی تەشـکیلاتی و بەپێـی ڕێوشـوێنە نێوخۆییەکان و بـە ڕوحـی پاراسـتنی یەکیەتـی و یەکڕیزییـەوە دەتوانیـن چارەسـەری بـۆ ببینینــەوە و نابێــت لــە دەرەوەی ئــۆڕگان و لــە دەرەوەی حیزبــدا بــەدوای چارەسـەردا بگەڕێیـن.

ئەندامانی بەڕێزی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان!
کۆنگرەکەمـان لـە کاتێکـدا دەگیـرێ کـە کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران پـاش ٤٦ سـاڵ ئەزموونـی شکسـتخواردوو لـە ئیدارەدانـی وڵات ئێسـتا ئێـدی لـە هەمـوو بوارەکانی سیاسـی، ئابـووری، دیپلۆماسـی و بەڕێوەبەریـدا زۆر لاواز بـووە، لـە سـۆنگەی ئـەو ناسـەرکەوتوویی و کەڵەکەبوونـی قەیرانەکانـەوە لـە نێوخـۆی وڵاتـدا بـەرەوڕووی ناڕەزایەتیـی بەرینـی کۆمەڵانـی خەڵـک بۆتـەوە و لــە ئاسـتی ناوچــە و هاوکێشــە نیودەوڵەتییەکانیشــدا سیاســەتەکانی دارمـاون.
حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان وەک هەتـا ئێسـتا پشـکی هــەرە زۆری ڕێبەریکردنــی جووڵانــەوەی سیاســی-نەتەوەیی کــورد لــە ڕۆژهەڵاتــی کوردسـتانمان پـێ دەبـرێ، هـاوکات لەگـەڵ بەردەوامیـمان لـەو ئـەرک و بەرپرسـایەتییە بـۆ بەهێزکردنـی پـتری جووڵانەوەکە؛ بەنیسـبەتی داهاتووی ئێرانیـش بێتەفـاوت نابیـن. بەهێزکردنـی بیرۆکـەی دروسـتکردنی کـۆڕ و کۆمـەڵ و ئەنجومـەن و دامـەزراوەی جۆراوجـۆری مەدنـی و شوناسـخوازانە نەخشـەڕێگایەکی پێویسـتە بـۆ ئـەوەی خەڵکـی ئێمـە لـە نێوخـۆی وڵاتـدا

بـە ئامادەییـەوە بـەرەوڕووی سـێناریۆ ناڕوونەکانـی پێـش ڕووخـان و دوای ڕووخانـی ئـەو ڕێژیمـە بێتـەوە. بۆیـە ڕێبەریـی داهاتـووی حیـزب دەبـێ لەژێـر ڕووناکیـی بـاس و بڕیـار و پەسـەندکراوەکانی کۆنگـرە و ئەزموونەکانـی خەباتـی چەندیـن سـاڵەی قورسـایی پـتر بخاتـە نێوخـۆی وڵات.

هاوڕێیانی بەڕێز!

حیزبـی ئێمـە لـە مـاوەی ٨٠ سـاڵ تەمـەن و تێکۆشـانیدا گەلێـک هـەوراز و نشـێوی پێـواوە، چەنـد جـار کۆسـتی کەوتـوە و قۆناغـی زۆر سـەخت و دژواری بڕیـون، وەک ئێعدامـی پێشـەوا قـازی محەممـەد، دامەزرێنـەری حیـزب، وەکـوو تێـرۆری دوو سـکرتێری حیـزب شـەهیدان د. قاسـملوو و د. شـەرەفکەندی و هەروەهـا تێـرۆر و شـەهیدکرانی دەیـان ئەندامـی ڕێبـەری و چەنـد هـەزار کادر و پێشـمەرگە؛ تەنانـەت لـە چەنـد سـاڵی ڕابـردوودا چەندیـن جـار بـە مووشـەک و دڕۆن هێـرش کراوەتـە سـەر بنکـە و بارەگاکانمـان، بـەڵام ئـەم حیزبـە کۆڵـی نـەداوە، بەچۆکـدا نەهاتـوە و توانیویەتـی بمێنێتـەوە و درێـژە بـە خەبـات و تێکۆشـانەکەی بـدات و ئـەو یەکگرتنەوەیـە بەهێزتریشـی کردوویـن.

هـۆی ئـەو مانەوەیـە لـە مەیـدان و بەردەوامییـەش بـۆ پشـتیوانیی هەمەلایەنـەی کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتان دەگەڕێتـەوە کـە لـە هەمـوو قۆناغەکانـی خەبـات و تێکۆشـانی حیزبـدا لەگەڵـی بـوون و بـە پڕکردنـەوەی بەتاڵاییـەکان و مەیدانداریـان کوانـووی خەبـات و خۆڕاگریـی حیزبـی دێموکراتیـان گـەرم ڕاگرتـوە.

ئەندامانی بەڕێزی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان!

بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حیزبی ئێمە لە زۆر بواردا ڕێکار و نەخشەڕێی بۆ کار و تێکۆشان و ئەجێنداکانمان دیاری کردوە. هەم لە دیاریکردنی چارەسەری پرسی کورد لە ئێراندا، هەم لە بواری تێکۆشانی نێوخۆیی لە چوارچیوەی نەزم و دیسیپلینە دیاریکراوەکانی حیزبیدا. بۆیە لەپێناو بەرەوپێشچوونی خەبات و تێکۆشان و هاوکات ئامانجەکانی حیزبەکەماندا، و هەروەها جۆری مامەڵە و هەڵسوکەوتمان لەگەڵ یەکتری لە نێوخۆماندا و لەگەڵ هەر تاک و لایەنێکی دی؛ هەمووان پێویستە پێبەندی پێڕەوی نێوخۆ بین و ڕەچاوی ئەو میکانیزم و دیسیپلینە بکەین. بۆ ئەو مەبەستەش ڕێبەریی داهاتووی حیزب پێویستە چ لە بواری پەروەردە و بارهێنان و چ لە بواری چاوەدێری و کەڵکی باش وەرگرتن لە فەزای مەجازییەوە میکانیزم و چوارچێوەی گونجاو بۆ کەمکردنەوە لە خەسارەکان و بردنەسەرێی زەرفییەت و تواناکان لەو پێوەندییەدا دیاری بکات.

لە کۆتاییدا:

هەمــوو لایەکــمان تــا ڕادەیەکــی زۆر ئــەو قەناعەتەمــان هەیــە کــە حیزبــی دێموکـرات نفووزێکـی جەماوەریـی زۆر و بەهێـزی هەیـە و یەکگرتنەوەکـەش ئــەو پێگەیــەی بەهێزتریــش کــردوە. بــەڵام حیزبــی دێموکــرات دەبــێ زۆر لــەوەش بەهێزتــر بێــت و بــۆ ئــەوەش پێویســتیی بــە خەڵکێکــی زیاتــر و پشـتیوانیی زۆرتـر هەیـە. دەبـێ ڕووخانـدنـی کۆمـاری ئیسـلامییش بکەیـن بــە پــڕۆژەی هاوبەشــی هەمــوو پێکهاتەکانــی ئێــران. بۆئــەو مەبەســتەش دەبــێ جۆرێــک سیاســەت بکەیــن و بــە شــێوەیەک بجووڵێینــەوە کــە پشـتیوانمان زیاتـر و نەیارەکانمـان کەمـتر ببنـەوە. هـەر لـەو چوارچێوەیـەدا بەتایبـەت لەنێـو لایەنـە ئێرانییەکانـدا پێویسـتیمان بـە دۆسـت و هاوبەشـی زیاتـر هەیـە.

هیــوادارم کاری کۆنگرەکەمــان بــە پیــی دەســتوری کاری دیارکــراو و بــە ســەرکەوتویی بچێتــە پێــش.

مستەفا هیجری:

وێڕای پشتیوانی لە پرسی مافخوازیی ڕەوای کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان، ڕۆژهەڵاتی کوردستان گۆڕەپانی سەرەکیی خەبات و ڕەسالەتە مێژووییەکەی حیزبی دێموکراتە

(پوختەی باسێک لەسەر ڕاپۆرتی سیاسی
بۆ کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان)

هاوڕێیانی هێژا!

بەشـدارانی بەڕێـزی کۆنگـرەی یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان (کۆنگـرەی ١٧ ی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران)!

بـە نوێنەرایەتـی ناوەنـدی بەڕێوەبـەری حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران پڕبـەدڵ بەخێرهاتنتـان پـێ دەڵێـم. جێـی خۆیەتـی پیرۆزبایـی گرتنـی ئـەو کۆنگرەیـە کـە هەنـگاوی کاریگـەر و دواوێسـتگەی پرۆسـەی یەکگرتنـەوەی دێموکراتەکانـە، لـە ئەندامانـی حیـزب لـە نێوخـۆ و دەرەوەی وڵات، خەڵکـی خەباتگێـڕی کوردسـتان وەک پشـتیوانانی هەمیشـەیی و سـەرەکی حیزبـی دێموکـرات، بنەماڵـەی سـەربەرزی شـەهیدان و زیندانیانـی سیاسـی بکـەم. هـەر لـەو دەرفەتەشـدا سـڵاو دەنێـرم بـۆ گیانـی پاکـی شـەهیدانی حیـزب و گـەل، بەتایبـەت شـەهیدانی دوای یەکگرتنـەوەی ڕیزەکانـی حیـزب و شـەهیدانی بزووتنـەوەی ژینـا لـە نێوخـۆی کوردسـتان وەک تازەتریـن شـەهیدانی کاروانـی سـەروەریی خەبـات و نەتەوەکەمـان.

یەکگرتنـەوەی حیزبـی دێموکـرات بەرهەمـی زەروورەتێکـی مێژوویـی، ویسـتی بەردەوامـی کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتان، داوا و هاندانـی دۆسـتان و دڵسـۆزانی حیزبـی دێموکـرات و خەباتـی سیاسـی-نەتەوەیی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان بـوو کـە بـە ئیـرادە و هەسـت بـە بەرپرسـایەتی ڕێبـەری و تێکۆشـەرانی ڕیزەکانـی دوولایەنـی دێموکـرات سـەرکەوت و ئاکامـی دڵخـواز و چاوەڕوانکـراوی لێکەوتـەوە.

بێگومـان ئەگـەر گرتنـی ئـەم کۆنگرەیـە لـە ژیانـی سیاسـی و ڕێکخراوەیـی حیزبەکەمانـدا زۆر گرینـگ و پڕبایەخـە، هـاوکات ئـەو هەلومەرجـەش کـە

کۆنگرەکەی تێدا دەگرین پتر گرینگ و چارەنووسسازە. لە هەلومەرجی ئێستادا ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست کاریگەریی شەڕی ئیسرائیل لەگەڵ حەماس و حیزبوڵڵای لوبنان و لایەنەکانی دیکەی سەر بە ئێرانی لەسەرە و، کۆماری ئیسلامیش لەژێر کاریگەری ئەم ئاڵوگۆڕانەدا زیاتر لە هەمیشە لە سیاسەتی جیهانیدا تەریک کەتۆتەوە و لە نێوخۆی وڵاتیش دا مەشرووعیەتی خۆی لەدەست داوە.

بۆ هەڵسەنگاندنی دۆخ و پێگەی سیاسی و شەرعییەتی خەڵکیی کۆماری ئیسلامی هیچ پێویست ناکا پەنا بۆ داتا و لێکدانەوەی سیاسی ببەین، بەڵکوو تازەترین هەڵبژاردنەکانی ڕێژیم باشترین پێوەرە بۆ لێکدانەوەی پێگە و جێگەی کۆماری ئیسلامی لەنێو خەڵکی وڵاتدا.

بەشداری‌نەکردنی زۆرینەی خەڵک لەو هەڵبژاردنانەدا دوو پەیامی ڕاشکاوانەی لە خۆ گرتبوو: "نا بە کۆماری ئیسلامی" و "بەڵی بۆ گۆڕانی بنەڕەتی".

ئەم ڕێژیمە میراتگری دەسەڵاتدارەتیی حکوومەتی ناوەندگەرای پەهلەوییە کە لەسەر بنەمای ناسیۆنالیزمی ئێرانی بنیات نراوە، ناسیۆنالیزمێک کە قەت دانی بە فرەنەتەوەبوونی کۆمەڵگەی ئێراندا نەناوە. ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە و لەبەرچاونەگرتنی ئەو حەقیقەتە لە بنیاتنانی ئێران، بە تایبەت لە مێژووی سەد ساڵی ڕابردوودا هۆکاری سەرەکیی هەموو ئەو کۆمەڵە کێشە و قەیرانەیە کە ئەمڕۆ بەرۆکی خەڵکی وڵات و ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامیی گرتوە.

کۆماری ئیسلامی لەلایەک هەوڵی داوە هەستی نەتەوایەتی لەنێو کوردە

شیعەکاندا لاواز بکا و لەلایەکی دیکە دەمارگرژیی ئایینیزایی و توندڕۆیی لەنێو کوردە سوننییەکاندا پەرە پێ بدا؛ هاوکات بە بەرفراوانکردنی کەلێنی نێوان ئایینزاکانی دیکەی وەک یارسانەکان ڕێ لە بیچمگرتنی یەکیەتیی نەتەوەیی کورد بگرێت. بەڵام وشیاریی سیاسی و نەتەوەیی کورد لەلایەک و ستراتیژیی حیزبی دێموکرات کە بەهێزکردنی ڕوحی نەتەوەیی و بەرپەرچدانەوەی مەیدانیی سیاسەتەکانی ڕێژیم بووە. بەرجەستەبوونی هەست و شعووری نەتەوایەتیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چەند ڕووداوێکی وەک بوومەلەرزەکەی ئەزگەلە و سەرپێلی زەهاو لە پارێزگای کرماشان و لافاوەکەی لوڕستان و بۆنە نەتەوەییەکانی وەک نەورۆزدا نیشانەی ئەوپەڕی وشیاریی سیاسی و نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوون.

ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزیی ئەمساڵیش [١٤٠٣] کە بە شکۆیەکی کەموێنەوە بەڕێوە چوون لەلایەک نیشاندەری ئیرادە و هەستێکی بەهێزی نیشتمانپەروەریی کوردانە بوون و لەلایەکی دیکەش تا ڕادەیەکی بەرچاو لە ئامادەیی زەینی، هزری و مەیدانیی خەڵکی کوردستان بۆ خەبات و نافەرمانیی مەدەنی لەدژی کۆماری ئیسلامی سەرچاوەیان دەگرت. ئەم بۆنانە نیشانیان دا کە پرسی ڕێکخستن و شوناسویستیی کورد لە چوارچێوەی خەباتی مەدەنی و جەماوەریدا قۆناخێکی پتری بڕیوە و ئاستی تێگەیشتن و ڕەفتاری سیاسیی خەڵکی کوردستان ئەوەندە لەسەرێیە کە لە ئاستی ئێراندا دەکرێ بە نموونەی بێنیەوە.

لـەم ماوەیـەدا ڕاپەڕینـی ژینـا کـە لـە کوردسـتانەوە بـە دروشـمی "ژن، ژیـان، ئـازادی" سـەری هەڵـدا بـوار و بەسـتێنێکی ئەوتـۆی پێکهێنـا کـە زۆربـەی لایەنـە ئێرانیـەکان بەتایبـەت کۆمەڵگـەی ژنانـی کوردسـتان و ئێـران خۆیـان لـەو جووڵانەوەیـەدا دیتـەوە.

ئـەم ڕاپەڕینـە کـە سـیمای سیاسـیی کوردسـتان و ئێرانـی گـۆڕی دەوری بنەماڵـەی شـەهیدانی بزووتنـەوەی ژینـا، بـازاڕی و دوکانـداران، پزیشـکان، مامۆسـتایان، کەسـایەتی و نوخبـەی سیاسـی و کۆمەڵایەتـی، ژنـان، لاوان، خوێنـدکاران بـە قوتابییانـەوە، مامۆسـتایانی ئایینیـی دەروەسـت لـە کوردسـتان و هەروەهـا دیاسـپۆڕای کـورد لـە دەرەوەی وڵات دیـار و پڕبایـەخ بـوو کـە پێویسـتە حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران هـەم سـەرنجی تایبەتیـی لەسـەریان هەبێـت و هـەم لـە توانـا و زەرفییەتەکانـی خـۆی بـۆ پێشخسـتنی پرسـی توێـژە جۆراوجۆرەکانـی کۆمەڵگـە و ڕێکخسـتن و یەکخسـتنی وزەی خەباتگێڕییـان کەڵـک وەربگـرێ.

حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران وەک هەمیشـە بـاوەڕی وایـە کـە کێشـەی ئێـران و کۆمەڵگـەی جیهانـی نابێ لە پرسـی ئەتۆمی و مووشـەکیی کۆمـاری ئیسـلامی و بەوپێیـە لـە بەرجامـدا سـنووردار بکـرێ. کێشـەی سـەرەکیی کۆمـاری ئیسـلامی نەحاواوەبوونـی ئـەم ڕێژیمـە لـە چوارچێوەی نەزمـی جیهانـی، ئایدۆلۆژیـی ڕێژیـم و ئەجێنداکانـی ئـەم ڕێژیمـە بـۆ پـەرەدان بـە تێرۆریزمـی دەوڵەتـی و ناسـەقامگیرکردنی ناوچەیـە. هەروەهـا پرسـی نێوخـۆی ئێـران، ئیسـتبدادی سیاسـی و بەبارمتەگرتنـی خەڵکـی وڵات و سـەرکوت و پێشـێلکردنی مـاف و ئازادییەکانیانـە کـە کۆمەڵگـەی

جیهانی لە تەعامولی سیاسیی خۆی لەگەڵ ئێراندا دەبێ ببیبنێ.
ڕوانین و نەخشەڕێگای حیزبی دێموکرات بۆ ئێرانی داهاتوو تەواو ڕوونە. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە پێداگری لەسەر ئەوەی ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە، لەسەر ئەو باوەڕەیە نیزامی سیاسیی فیدرالیزم دەستەبەری هاوبەشیی پێکهاتە نەتەوەیی، ئایینی و جۆراوجۆرییەکانی دیکەی ئەم وڵاتە دەکا. بۆ وەسەریەکخستنی وزەی خەباتگێڕیی هەموو نەتەوەکانی ئێران بە مەبەستی تێپەڕین لە کۆماری ئیسلامییش پێویستە هاوپەیمانییەک لەنێوان هەموو حیزبە پێشکەوتووە سەرانسەری و ناوچەییەکان و ڕێکخراوە مەدەنییەکانی نێوخۆی وڵاتدا پێک بێ.

حیزبی دێموکرات لەو باوەڕە دایە کە بە ئەزموونوەرگرتن لە هەڵە و کەموکوڕییەکانی ڕابردوو، بە ڕێگەگرتن لە کۆمەڵێک دیاردەی نەرێنی و نەخوازراو، بە ڕەخنەگرتن و ڕەخنەقبووڵکردن و ڕاشکاوبێژیی ڕێبەری و ئەندامان لە نێوخۆی حیزبدا، بە گۆڕین و نوێکردنەوەی کولتوور و سیستەم و شێوازی حیزبایەتی و پێکەوە کارکردن، بە ڕەخساندنی هەلومەرج بۆ شایستەسالاری، بە پێکهێنانی گیانی هەستکردن بە بەرپرسیارەتی لە ئاست یەکگرتوویی حیزب و پەسندکراوەکانی، بە پەروەردە و بارهێنانی ئەمرۆیی و ڕاهێنانی تاکەکان بە گیانی وێکهەڵکردن و ڕێزگرتن لە جۆراوجۆری و جیاوازییەکان، بە خوڵقاندنی کەشوهەوایەک کە هەمووان حیزب بە هی خۆیان بزانن، قەیران و کێشە نێوخۆییەکان کەم دەبنەوە و چارەسەر دەکرێن.

حیزبی دێموکرات پێویستە لە نێوخۆی وڵات بە خەباتی مەدەنی و جەماوەریی خەڵک بەرەورووی ڕێژیم ببینەوە و لە دەرەوەی وڵات بە دیپلۆماسی و بەتایبەت لە عێراقیش بە وتوویێژ لەگەڵ لایەنە پێوەندیدارەکان پیلانەکانی ڕێژیم پوچەڵ بکەینەوە.

ئەولەوییەتی حیزبایەتی لە دەرەوەی وڵاتیش دەبێ بۆ دەستکەوتی دیپلۆماسی بە قازانجی حیزب و پرسی شوناسخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵات، ڕێکخستنەوەی تەشکیلاتێکی بەدیسیپلین، بەهێز و خۆڕاگری حیزبی بێ. بۆیە لە پێداچوونەوە بە ئۆرگانیزمی حیزبی و چەندیوچۆنیی کاری حیزبیمان گەیشتن بەو ئامانجە دەبێ لە دەستووری کارماندا بێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێداگری لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە وێڕای پشتیوانی لە پرسی مافخوازیی ڕەوای کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان، ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران بە گۆڕەپانی سەرەکیی خەبات و ڕەسالەتە مێژووییەکەی خۆی دەزانێ. بۆیە لەگەڵ بەئامانجگرتنی کۆی حاکمییەتی کۆماری ئیسلامی، هەوڵ بۆ بەهێزکردن و ڕێکخستنی پتری خەباتی جەماوەریی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بەردەوامی لە هەوڵەکانی بۆ دروستکردنی هاوپێوەندیی زیاتر لەگەڵ نەتەوە و لایەنە سیاسییەکانی دیکەی ئێران دەدا.

ناوەندی بڕیاری حیزب و ئۆرگانیزمی حیزبی بەتایبەت بەشەکانی پلاندانان، تەشکیلات و ڕاگەیاندن بە بایەخدانی پتر بە ناوچەکانی باکوور و باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ناوچە کوردنشینەکانی

دەرەوەی ڕۆژهـەڵات هەوڵـی زیاتـر بـۆ شـۆڕکردنەوەی خەباتـی نەتەوایەتیـی و شوناسـخوازی لـەو ناوچانـەی کوردسـتان و بەهێزکردنـی پێگـەی سیاسـیی کـورد لـە ئێرانـی داهاتـوودا دەدەن.

پێویسـتە تەشـکیلات و ئۆرگانیزمـی خۆمـان لـە نێوخـۆی وڵات و دەرەوە بـە جۆرێـک ڕێکبخەیـن و بەڕۆژیـان بکەینـەوە ژینگەیەکـی گونجـاو، هیوابەخـش و ئامانجـدار بـۆ بەشـداریی تاکەکانـی کۆمەڵگـەی ڕۆژهەلاتـی کوردسـتان لـە نێوخـۆ و دەرەوە بڕەخسـێنین.

ڕاپۆرتی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

بۆ کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان (کۆنگرەی ١٧ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران)

سەرەتا

هاوڕێیانی هێژا!

بەشدارانی بەڕێزی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان!

بە نوێنەرایەتیی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران پڕبەدڵ بەخێرهاتنتان پێ دەڵێم و بەبۆنەی دەستپێکردنی کارەکانی کۆنگرەوە پیرۆزباییتان لێدەکەم. هیوادارم بە یارمەتی و هاوفکریی هەموو ئێوە هاوڕێیان، کۆنگرەیەکی زیندوو، پڕباس و بەبەرهەم و لە هەمانکاتدا پڕدەسکەوتمان هەبێ. هەروەها جێی خۆیەتی پیرۆزبایی گرتنی ئەو کۆنگرەیە کە هەنگاوی کاریگەر و دواوێستگەی پڕۆسەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکانە، لە ئەندامانی حیزب لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات، خەڵکی خەباتگێڕی کوردستان وەک پشتیوانانی هەمیشەیی و سەرەکیی حیزبی دێموکرات، بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان و زیندانیانی سیاسی بکەم. هەر لەو دەرفەتەشدا سڵاو دەنێرم بۆ گیانی پاکی شەهیدانی حیزب و گەل، بەتایبەت شەهیدانی دوای یەکگرتنەوەی ڕیزەکانی حیزب و شەهیدانی بزووتنەوەی

ژینا لـە نێوخـۆی کوردسـتان وەک تازەترین شـەهیدانی کاروانی سـەروەریی خەباتـی نەتەوەکەمـان.

کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

یەکگرتنـەوەی حیزبـی دێموکـرات بەرهەمـی زەرووڕەتێکـی مێژوویـی، ویسـتی بەردەوامـی کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتان، داوا و هاندانـی دۆسـتان و دڵسـۆزانی حیزبـی دێموکـرات و خەباتـی سیاسـی-نەتەوەیی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان بـوو کـە بـە ئیـرادە و هەسـت بـە بەرپرسـایەتیی ڕێبـەری و تێکۆشـەرانی ڕیزەکانـی دوو لایەنـی دێموکـرات سـەر کـەوت و ئاکامـی دڵخـواز و چاوەڕوانکـراوی لێکەوتـەوە.
هێشـتا مانگێـک لـە یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان ڕانەبردبـوو کـە لـە نێوخـۆی وڵات و دوابـەدوای شـەهیدکردنی ژینـا ئەمینـی، کچـە کـوردی خەڵکـی سـەقز لـە تـاران، بزووتنـەوەی ژینـا بـە دروشـمی ژن، ژیـان، ئازادی دەسـتی پێکـرد، سـەرهەڵدانێکی گـەورە کـە زۆربـەی ناوچەکانـی کوردسـتان و بەشـێک لـە ئێرانـی گرتـەوە. یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان و بزووتنـەوەی ژینـا و ڕۆڵـی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان لـە بەرەوپێشـبردنی ناڕەزایەتییەکانـی خەڵـک کاردانـەوەی تونـدی ڕێژیمـی بـە دوودا هـات و بـووە هـۆی سـەرکوتی بێبەزییانـەی خەڵـک لـە نێوخـۆی وڵات و هێرشـی مووشـەکیی کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران بـۆ سـەر بنکـە و بارەگاکانـی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران و ڕێکخراوەکانـی دیکـە؛ بـەوەش بڕگەیەکـی نـوێ بـە تایبەتمەندیی جیـاوازی خۆیـەوە لـە ژیانـی سیاسـیی

حیزبــی دێموکراتــدا دەســتی پێکــرد. بۆیــە هیواداریــن کۆنگرەکەمــان بتوانــێ وێــڕای هەڵســەنگاندنی سیاســەت و بەرنامــە و کار و تێکۆشــانی حیــزب لــە مــاوەی دوو ســاڵی ڕابــردوودا کــە قۆناغــی یەکگرتنــەوە و دۆخــی ئیدارەکردنــی تەوافوقیــی حیــزب بــوو، لەبــارەی دوورەدیمــەن و ڕێوشــوێنی خەباتــی لەمەودوامــان بەرچاوڕوونــی و ڕێنوێنیــی دروســت و هەمەلایەنــە بداتــە ڕێبەریــی داهاتــووی حیزبەکەمــان.

بێگومــان ئەگــەر گرتنــی ئــەم کۆنگرەیــە لــە ژیانــی سیاســی و ڕێکخراوەیــی حیزبەکەمانــدا زۆر گرینــگ و پڕبایەخــە، هــاوکات ئــەو هەلومەرجــەش کــە کۆنگرەکــەی تێــدا دەگریــن پــتر گرینــگ و چارەنووسســازە. لــە هەلومەرجــی ئێســتادا ناوچــەی ڕۆژهەڵاتــی نێوەڕاســت کاریگەریــی شــەڕی ئیسرائیــل لەگــەڵ حەمــاس و حیزبوڵــڵای لوبنــان و لایەنەکانــی دیکــەی ســەر بــە ئێرانــی لەســەرە و هــاوکات بووەتــە مەیدانــی ململانــێ و لەبەریــەک ڕاوەســتانی زلهێــزەکان و دەســەڵاتە ناوچەییــەکان کــە شــوێنیان لەســەر خەباتــی کــورد لــە ئێرانیــش دانــاوە. هەڵگیرســانی شــەڕی غــەززە بە هێرشــی حەمــاس بــۆ ســەر ئیســڕائیل کــە دەســتوەردانی پــتری ئێــران لــە ڕێگــەی دنەدانــی گرووپــە چەکدارەکانــی لایەنگــری لــە وڵاتانــی عێــڕاق، یەمــەن، ســووریە و لوبنــان بــەدوودا هــات، ئاقــاری شــەڕەکەی بــەو لایــەدا بــرد کــە تێکهەڵچوونەکانــی ئیســڕائیل و ئێــران چەنــد جــار هێرشــی ڕاســتەوخۆ بــۆ ســەر خاکــی یەکــتری لــێ بکەوێتــەوە و زیاتــر مەترسیی پەرەســەندنی ئــەو شــەڕەی لــێ بکــرێ. هــاوکات بەردەوامیــی شــەڕی رووســیە و ئۆکڕایــن و ڕۆڵــی کۆمــاری ئیســلامیی ئێــران لــە یارمەتیدانــی ڕووســیە بــە تەیارکردنــی بــە

مووشـەک و درۆن لـە تەنیشـت پەرەسـەندنی خێـرای بەرنامـە ئەتۆمییەکـەی بـۆ دەستڕاگەیشـتن بـە چەکـی ناوکـی، بوونەتـە هـۆی ئـەوەی ڕۆڵـی کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران لـە ناسـەقامگیرییەکانی ناوچـە و جیهانـدا پـتر دەر بکـەوێ. لـە بارودۆخێکـی وەهـادا دەگـەڵ بەردەوامیـی خەبـات و تێکۆشـان و قوربانیدانـی گەلەکەمـان بـۆ دابینکردنـی مافـە نەتەوەیـی و دێموکراتیکەکانـی، لەسـۆنگەی سیاسـەتی زەبروزەنگـی کۆمـاری ئیسـلامی لـە نێوخـۆ و ساتوسـەودای لەگـەڵ کۆمەڵگـەی جیهانـی و کۆمەڵـە فاکتەرێکـی دیکـەی نێوخۆیـی و دەرەکـی، پرسـی کـورد لـە ئێـران هـەروا بـە چارەسـەرنەکراوی ماوەتـەوە.

حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لە مـاوەی هەشـت دەیە تێکۆشـانیدا تـا ئێسـتا ڕێگایەکـی دوورودرێـژ و پڕهـەوراز و نشـێوی لـە خەبـات بـۆ وەدەسـتهێنانی مافـە ڕەواکانـی گەلـی کـورد بڕیـوە. حیزبـی دێموکـرات لـەو ماوەیـەدا هـەم زۆر دەسـکەوت و شـانازیی بـۆ خـۆی و بزووتنـەوەی حەقخوازانـەی گەلەکـەی تۆمـار کـردوە و هەم زەبـری زۆر قورس و گەورەشـی وێ کەوتـوون؛ بـەڵام بـە ئیـمان بـە ڕەوایـی خەباتەکـەی و بـە پشـتیوانیی لەبڕاننەهاتـووی گەلەکـەی لـە سـەنگەری خەبـات و خۆڕاگریـدا ماوەتـەوە و بووەتـە جێـی هیـوا و هۆمێـدی هـەرە گـەورە و سـەرەکیی نەتـەوەی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان.

لـە تەنیشـت ئاڵوگۆڕەکانـی ناوچـە کـە کاریگەریـی ڕاسـتەوخۆیان لەسـەر ڕەوشـی خەبـات و مافخوازیـی خەڵکـی ئێـران هەیـە، لـە نێوخـۆی وڵاتیـش لـە ئاکامـی پەرەسـەندنی هەسـتی نەتەوایەتـی و گەشـەی

وشیاریی سیاسیدا دەرفەتی باش بۆ درێژەپێدانی خەبات و تێکۆشانی جەماوەریی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروست بووە و خەباتەکەمان پێی ناوەتە قۆناغێکی نوێی پڕ بەرهەم. بێگومان جووڵانەوەی مەدەنی، جەماوەری، فرەچەشن و شوناسخوازانەی خەڵکی کوردستان کە لە بۆنەکاندا بە باشترین شێوە خۆی دەردەخا، ئەگەر باش ڕێک بخرێ و بە هەماهەنگییەکی پتری حیزبە سیاسییەکان و کۆمەڵگەی سیاسیی کوردستانەوە بەرەوپێش بچێ؛ دەکرێ وەک فەرهەنگ و خەسڵەتی خەباتگێڕی، ئەزموون و دەسکەوتی پتری بۆ خەباتی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان بەدوودا بێ. ئەو دۆخە هیوابەخشە کە بەرهەم و ئاکامی خەباتی فرەڕەهەندی هەشت دەیەی حیزبی دێموکرات و خەباتکارانی دیکەی نێو بزووتنەوەی سیاسیی کورد بە تێچووی گیانی و خەبات و قوربانیدانی ئێجگار زۆر بووە، کاتێک باشتر مەبەستەکانی دەپێکێ کە لەگەڵ لایەنە سیاسییەکانی دیکەش بە شیوەیەکی ڕێکوپێک ڕێبەری بکرێ و ئامانجدارتر بڕواتە پێش. بۆیە پێویستە چەند بابەتێک بۆ حیزبی دێموکرات لە ئەولەوییەتدا بێ و پلانمان بۆیان هەبێ:

یەکەم، پێش هەموو شتێک حیزبی دێموکرات وەک حیزبی پێشەنگی خەباتی نەتەوایەتی دەبێ بەپێی توانا و بە سەرنجدان بە هەلومەرج و بارودۆخەکان و کەلکوەرگرتن لە زەرفییەت و وزەی خەباتگێڕیی خۆی و خەڵکی کوردستان و چاوەڕوانییەکان بۆ بەرفراونترکردنی ئەو خەباتە جەماوەرییە تێبکۆشێ و وا بکا بایەخە هاوبەشە نەتەوەییەکانی نێو کۆمەڵگەی فرچەشنی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پتر و بەهێزتر دەربکەون.

دووهـەم بابـەت، پرسـی پێویسـتیی یەکڕیزیـی تەشـکیلاتی و ئینسـجام و یەکگوتـاری لـە حیزبەکەماندایـە. ئـەم دۆخـە بـە تایبـەت دوای یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان وا دەکا حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران باشـتر لـە جـاران ببێتـە ئـادرەس بـۆ پرسـی کـورد لـە ئێـران و بەرەوپێشـبردنی بزووتنـەوەی سیاسـی و نەتەوەیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان.

سـێهەم، بـە سـەرنجدان بـەوەی ناوەنـدی سـەرەکیی تێکۆشـانی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و ئێرانـە، حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لەسـەریەتی بـە سـەرنج و بایەخدانـەوە لـە هەمـوو پرسـە سیاسـی و کۆمەڵایەتییەکانـی کۆمەڵگـەی ئێـران و ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان بڕوانـێ و بـەو نەفەسـەوە پـلان و بەرنامـەی کاریـی بـۆ دابنـێ. ئەگـەر ئێسـتا بەهـۆی هەسـتیاریی دۆخـی ئەمنییەتـی و ڕەچاوکردنـی ئـەم هەلومەرجـە ناچـار بوویـن کۆنگرەیەکـی تایبـەت و سـنووردار بگریـن، بـەڵام دواتـر دەبـێ بـە چـڕی و پلانمەنـد لـە هەمـوو بوارەکانـی ئاماژەپێکـراودا پەرە بـە تێکۆشـانمان بدەیـن. هەروەهـا لەژێـر ڕووناکاییـی بڕیـار و ڕاسـپاردەکانی کۆنگـرەدا پێویسـتە کۆمەڵێـک ئەرکـی سیاسـی، تەشـکیلاتی و مەیدانـی بـۆ خۆمـان دەستنیشـان بکەیـن و وزەی خەباتگێڕیـی حیزبەکەمـان لـە بەسـتێنێکدا بخەینـە گـەڕ، کـە وەڵامـدەری پێویسـتییەکانی خەبـات لـە نێوخـۆی وڵات و قۆناغـی ئێسـتای تێکۆشـانی حیزبەکەشـمان بـێ.

هەلومەرجی نێونەتەوەیی و دۆخی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و شوێندانانی لەسەر ئێران

ئەگەر سەدەی نۆزدەیەم سەدەی شۆڕشە مەزنەکان و سەدەی بیستەم سەدەی شەڕە گەورەکان و هەڵوەشانی دوا ئیمپراتۆرییەکان و دروستبوونی دەیان وڵاتی سەربەخۆ بوو، بەڵام ململانێی وڵاتان لەگەڵ یەکتری لە سەدەی بیستویەکی زایینیشدا کۆمەڵگەی جیهانیی بەرەوڕووی شەڕ و ناسەقامگیری کردوە. هەروەها ئەگەر ڕکەبەری و ململانێی وڵاتان لە بواری سیاسی، ئەمنییەتی، ئابووری، تێکنۆلۆژی لە شێوازی جۆراوجۆری خۆیاندا بەردەوامن، بەڵام ئەو دۆخە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لەدژی بەرژەوەندیی نەتەوە مافپێشێلکراو و ستەملێکراوەکان دەچێتە پێش. بەجێهێشتنی سەردەمی شەڕی سارد و دنیای دووجەمسەری، دروستبوونی نەزمی نوێی جیهانی لەسەر بنەمای چەند جەمسەری و هێزە ناوچەییەکان هیچ شتێکی لەو ڕاستییە نەگۆڕیوە کە وڵاتانی زلهێزی جیهانی لەسۆنگەی پاراستنی بەرژەوەندییەکانیانەوە، هەتا ئێستاش کارئاسانییان بۆ سەرکەوتنی خەباتی نەتەوە مافزەوتکراوەکان نەکردوە و ئەوەش وای کردوە دەسەڵاتە سەرەڕۆ و دیکتاتۆرییەکانی ناوچە لەسەر پێشێلکردنی ماف و ئازادییەکانی خەڵک و بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکان بەردەوام بن.

هاوکات تێرۆریزم لەسەر بنەمای ئیسلامی سیاسیی بناژۆخواز بە پاڵپشتی و ڕێکخستنی لەلایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە هەڕەشەیەکی جدی بۆ سەر کۆمەڵگەی جیهانییە کە لە نەبوونی

یەکگرتوویـی و کۆڕایـی کۆمەڵگـەی جیهانـی لـە چۆنیەتـی بەرەوڕووبوونـەوە لەگـەڵ ئـەو ئایدۆلۆژییـە شـەڕخوازەدا هـەردەم پـتر پـەرە دەسـتێنێ. لـە تەنیشـت ئەوەشـدا شـەڕی ئۆکرایـن کـە بـە هێـرش و دەسـتدرێژیی ڕووسـیە (٥ی ڕەشـەممەی ١٤٠٠ی هەتـاوی) بـۆ سـەر ئۆکرایـن دەسـتی پێکـرد و مـاوەی پـتر لـە دوو سـاڵە بەردەوامـە بووەتـە هـۆی هەوڵـدان بـۆ یەکلاکردنـەوەی زۆر ململانێـی دیکـەی هەرێمـی و نێودەوڵەتـی کـە بـە هەڕەشـە و مەترسـی بـۆ سـەر کۆمەڵگـەی جیهانـی دادەنـرێ.

ئەوەنـدەی دەگەڕێتـەوە سـەر ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت، جوغرافیـای سیاسـی ئـەو ناوچەیـە بـەردەوام ئاڵوگـۆڕی بەسـەردا دێ. دوای شـەڕی یەکەمـی جیهانـی کـە بـووە هـۆی هەڵوەشـانی ئیمپراتۆریی عوسـمانی و دروسـتبوونی زۆر وڵات و دەوڵـەت، بەهـۆی بەردەوامیـی ململانـێ سیاسـی و مێژووییەکانـی ئـەم وڵاتانـە لەلایـەک و چارەسـەرنەکرانی پرسـی نەتەوەیـی ئـەو نەتەوانـەی لـەو نەزمـە نوێیـەی جیهانیـدا نەدیـتران و پەراوێـز خـران؛ ئـەو ناوچەیـە ئارامـی و سـەقامگیریی بـە خۆیـەوە نەبینیـوە. شۆڕشـی ١٣٥٧ی ئێـران کـە دواجـار بـووە هـۆی هاتنەسـەرکاری کۆمـاری ئیسـلامی بـە ئایدۆلۆژیـی ئیسـلامی سیاسـیی هەژمۆنیخـواز ئەوەنـدەی دیکـە پـەرەی بـە ئاڵـۆزی و ناسـەقامگیرییەکان لـەو ناوچەیـە دا. ئەگـەر هەتـا ڕووخانـی یەکیەتیـی سـۆڤییەت ناوچـەی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت بەسـەر دوو ناوچـەی نفـووزی بلۆکـی ڕۆژئـاوا و ڕۆژهەڵاتـدا دابـەش ببـوو، لـەو کاتـەوە هەتـا ڕاپەڕینەکانـی بەهـاری عەرەبـی کـە ڕووسـیە هاتـە نێـو ململانێیەکـە، ئـەوە ئەمریـکا و هاوپەیمانانـی بـوون هەژمۆنیـی خۆیـان بەسـەر ناوچەکـەدا سـەپاندبوو.

ئاڵوگـۆڕەکان لـە ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت خێـرا، قـووڵ و پڕکاریگەریـی بەردەوامـن. شۆڕشـی گەلانـی ئێـران، شـەڕی ئێـران و عێـڕاق، شـەڕەکانی کەنـداو لـە دوای هێرشـی عێـڕاق بـۆ سـەر کۆوەیـت، لێکەوتەکانـی ڕووداوی ١١ی سـێپتامبر -کـە هێـرش بـۆ سـەر ئەفغانسـتان و دواتـر عێـڕاق و گۆڕینـی ڕێژیمـە سیاسـییەکان لـەو دوو وڵاتـەی لـێ کەوتەوە-، شۆڕشـەکانی وڵاتانـی عەرەبـی لـە تونـس، میسـر، لیبـی کـە بـە بەهـاری عەرەبـی ناودێـر کـرا، لـە تەنیشـت قەیرانـی ١٣ سـاڵەی سـووریە، بەحرەیـن، یەمـەن و... ئەوەنـدەی دی پـەرەی بـە ناسـەقامگیرییەکان لـە ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت داوە کـە سـیناریۆ و ئاسـۆی ڕوون بـۆ دەربازبـوون لـەو دۆخـە بەئاسـانی بـەدی ناکـرێ. سـەرهەڵدان و پەرەسـەندنی ئیسـلامی سیاسـیی بناژۆخـواز لـە ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت هەمـوو ژێئۆپۆلۆتیکـی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـتی تووشـی ئاڵوگـۆڕ کـردوە. لـەو بارودۆخـەدا گەڕانـەوەی تالیبـان بـۆ سـەر دەسـەڵاتی ئەفغانسـتان، بەردەوامیـی ململانێیەکانـی ئێـران و عەرەبسـتان، دەسـتێوەردان و میلیشیاسـازیی کۆمـاری ئیسـلامی لـە وڵاتانـی عێـڕاق، یەمـەن، لوبنـان و فەلەسـتین لـە تەنیشـت کۆمەڵـە قەیرانێکـی جدیـی وەک هەوڵەکانـی ئێـران بـۆ دەستڕاگەیشـتن بـە چەکـی ناوکـی و مووشـەکی قارەپێـو، شـەڕی **حەمـاس و ئیسـڕائیل، ڕووخانـی حکوومەتـی بەشـار ئەسـەد لـە سـووریە** و داهاتـووی ئێـران و ئیسـڕائیل ئەوەنـدەی تـر دۆخـی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـتی لـە بـەردەم ئاڵوگـۆڕی قووڵ و هەڕەشـە و سـیناریۆی نـاڕوون دانـاوە. ئـەوەش کـە لـە کۆبوونـەوەی ڕۆژی هەینـی ٢١ی بانەمـەڕی کـۆڕی گشـتیی ڕێکخـراوی نەتـەوە یەکگرتووەکانـدا بابەتـی وەرگیرانـی

فەلەستین بە ئەندامەتیی ئەسڵیی ئەو ڕێکخراوەیە بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، نیشانەی ئەوەیە سەردەمی بەدەوڵەتبوونی نەتەوە مافزەوتکراوەکان کۆتایی نەهاتوە. لەو پێوەندییەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەوڵ دەدا بەدوور لە شەڕی ئایینی و فیرقەیی و بە ڕەچاوکردنی پرەنسیپە جیهانییە دێموکراتیکەکان بەدوای وەدیهێنانی مافە ڕەواکانی گەلی کورددا بگەڕێ و لە هەموو زەرفییەتەکانی دیپلۆماسی و سازوکارەکانی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی کەلک وەربگرێت.
ئەوەندەی بەڕوونی دەگەڕێتەوە سەر ئێران، پێگە و جوغرافیای سیاسیی ئێران لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بە درێژایی مێژوو لە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکاندا گرینگ بووە، بەتایبەت لە سەردەمی دەسەڵاتدارەتیی دوو حکوومەتی پەهلەوی و ئیسلامیدا ئێران فاکتەرێکی دیاری ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بووە. لە پۆلێنبەندیی جیهانیدا ئێران لە سەردەمی پاشایەتیی پەهلەویدا لەگەڵ بەرەی ڕۆژئاوا بوو و لەگەڵ ڕاگرتنی سنووربەندیی ئایدۆلۆژیک لەگەڵ بلۆکی یەکیەتیی سۆڤیەت، پێوەندییەکانی خۆی لەگەڵ پاراستبوون. بەڵام دوای شۆڕشی ١٣٥٧ کە هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامیی ئێرانی لێ کەوتەوە، کۆماری ئیسلامی کەوتە بەرەی دژی ئەمریکا و ڕۆژئاوا.
لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ١٣٥٧ حاکمییەتی سیاسیی وڵات ستراتیژیی سیاسیی نوێی بۆ پێوەندیی نێودەوڵەتیی ئێرانی نوێ دارشت کە بریتی بوو لە دۆستایەتی لەگەڵ بەرەی چەپ و کۆمۆنیزم و دوژمنایەتی لەگەڵ ئەمریکا و بەرەی ڕۆژئاوا. هەرچەند بە لەبەرچاو

گرتنی فاکتەرە سیاسی و ئابوورییەکان و پەرەئەستاندنی تێکنۆلۆژی بەدیاریکراوی دیاردەیەک بە ناوی دوو جەمسەری لە دنیادا نەماوە، بەڵام ئێستاش کۆماری ئیسلامی هەوڵ دەدا لەدژی ئەمریکا و ڕۆژئاوا و بە بەشداریی چین و ڕووسیە ئەو دووجەمسەرییە زیندوو بکاتەوە. لەو نێوەدا چین لە دەلاقەی بازار و ئابووری و بەرژەوەندییەکانی خۆیەوە لە هاوکێشەکەدایە، بەڵام ڕووسیە و ئێران بە ڕوانگەی ئەمنییەتی و نیزامییەوە دەڕواننە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکان و لەپێناو بەرژەوەندییەکانی خۆیاندا ڕیسکی ئەمنییەتییش دەکەن. هەر لەو سۆنگەیەشەوە ئێران و ڕووسیە هاریکاری و هەماهەنگیی ئەمنییەتییان زیاترە و لە بابەتی پشگیری لە بەشار ئەسەد بۆ مانەوەی لە دەسەڵات، بەتایبەت دوای هێرشی ڕووسیە بۆ ئۆکراین هاریکاریی سیاسی و نیزامیی ئەو دوو وڵاتە پتر بەرەوپێش چووە.

ئێستا سەرقاڵیی ڕووسیە بە شەڕی ئوکراین وای کردوە ئێران ببیتە فاکتەرێک لە گەمەی ئەمنیەتیی ناوچەکەدا. کۆماری ئیسلامی هاوکات بەرنامە ئەتۆمییەکەیشی وەک کارتێکی بەرگێڕەوە و بە مەبەستی باجخوازی لەدژی ڕۆژئاوا بەکار هێناوە. دەستێوەردان و قەیرانخوڵقێنی لەڕێگەی میلیشیا و هێزە نیابەتییەکانیەوە لە هاوکێشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا و تەڕاتێنی لە ناوچەکە کە لە هێرشی مووشەکیی ٢٥ی خاکەلێوە بۆ سەر ئیسڕائیلدا گەیشتە چڵەپۆپە، کارتێکی دیکەی کۆماری ئیسلامییە لەدژی ئەمریکا و ڕۆژئاوا. هەروەها دۆخێکی دروست کردوە چارەنووسی داهاتووی ڕۆژهەڵاتی نێوەراست و دوورەدیمەنی

ڕووداوەکانی ئەو ناوچەیە تا ڕادەیەکی زۆر بە سیاسەت و حزووری سەربازی، مەیدانی و دیپلۆماسیی ئەمریکاوە گرێ بدرێ. لەو بارودۆخەدا ستراتیژیی سەرەکیی ئێران ئەوەیە دۆخێک دروست بکا کە ئەمریکا ناوچەکە و گۆڕەپانەکە بۆ ئەو بەجێ بهێڵێ هەتا دواجار دەستی ئێران لە قەیرانخولقێنی و پەرەدان بە هەژمۆنیی سیاسی و ئەمنیەتیی لە ناوچەدا ئاوەڵاتر بێ. بەڵام هێرشی مووشەکیی ئێران بۆ سەر ئیسرائیل (لە شەوی ٢٥ی خاکەلێوەی ١٤٠٣دا) جارێکی دیکە فاکتەری ئێران لە ناسەقامگیریی سیاسی و ئەمنیەتیی ناوچەی بەرجەستەتر کردەوە و سیناریۆی ئەمنییەتیی دیکەی لە بەردەم ئێراندا ئاوەڵا کردوە.

ئێستا کۆماری ئیسلامی جگە لە میلیشیا و گرووپە نیابەتییەکانی **کە لە یەک ساڵ و نیوی ڕابردوودا بەهۆی تێوەگلانیان لە شەڕی حەماس و ئیسرائیل زەبری زۆر قورسیان وێ کەوتوە،** دۆستێکی ئەوتۆی لە ناوچەکەدا نییە. بەڵام سەرەڕای هەموو ئەوانە بەهۆی پەرشوبڵاویی ئۆپۆزسیونی دژبەری کۆماری ئیسلامی و نەبوونی ئاڵترناتیو لە ئەگەری ڕووخانی ئەو ڕێژیمەدا و لەسەریەک کۆمەڵێک فاکتەری پێوەندیدار بەو بابەتە وای کردوە کە ئەمریکا و وڵاتانی ڕۆژئاوا زۆر بە تێبینی و پارێزەوە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بجووڵێنەوە و خۆ لە کێشەی سیاسیی گەورە لەدژی ئێران نەدەن. بۆیەش لە بزووتنەوەی ژینادا بەرپرسانی ئەمریکا و ئورووپا هەموو هەوڵیان ئەوە بوو ئامانجی ئەو جووڵانەوەیە لە نارەزایەتیی ژنان بە حیجابی زۆرەملێ و ویستەکانی بزووتنەوەی

فێمینیستیدا پێناسە و سنووردار بکرێ. پەلنەهاویشتنی بەرفراوانی بزووتنەوەی ژینا لە دەرەوەی کوردستان و کاڵبوونی نارەزایەتییەکان لە شارە گەورەکان بە تایبەت تارانیش وای کردبوو خۆپارێزیی ئەمریکا و ئورووپا زۆرتریش بێ.

بەگشتی و لە تەواوەتیی خۆیدا پێوەر و بنەمای پێوەندییەکانی نێودەوڵەتی لەسەر ئەمنیەتی جیهانی و بەرژەوەندیی لایەنەکان ڕادەوەستێ و لەو هاوکێشەیەدا ئێران وەک هۆکاری سەرئێشە و ئاژاوە لە ناوچەکە و تەنانەت لەلایەن زۆر لە وڵاتانەوە وەک مەترسییەکی بۆ سەر ئەمنییەتی کۆمەڵگەی جیهانی دادەنرێ، بەتایبەت هێرشی مووشەکیی ئێران بۆ سەر ئیسرائیل و **ئەگەری بەردوامیی هێرش** و هەڕەشەکانی میلیشیاکانی گوێڕایەڵی ئێران لە بەردەوامیی خۆیدا دەتوانێ ئەو هاوکێشەیە پتر بە زیانی ئێران بگۆڕێ. بۆیە نابێ خەڵکی ئێران چاوەروان بن کە ئەمریکا کۆماری ئیسلامییان بۆ دەڕوخێنێ؛ بەڵکوو ئەوە تەنیا خەڵک و پێکهاتەکانی ئێرانن کە بە یەکگری و هاوخەباتی و لەژێر تیشکی پلانێکی هاوبەشی ئامانجداردا دەتوانن چارەنووسی خۆیان لەگەڵ ڕێژیم یەکلا بکەنەوە.

بارودۆخی سیاسی، ئابووری و کۆمەڵایەتیی نێوخۆی ئێران

بارودۆخی سیاسی، ئابووری و کۆمەڵایەتیی ئێران لە دوو دەیەی ڕابردوودا پتر لەژێر کاریگەریی ئاشکرابوونی بەرنامەکانی ئێران بۆ دەستڕاگەیشتن بە چەکی کۆمەڵکوژی ئەتومیدا بووە. تەعامولی

کۆمەڵگـەی جیهانـی لەگـەڵ کۆمـاری ئیسـلامییش لـەو سـۆنگەیەوە قۆناغگەلـی جۆراوجـۆری لـە بەنـاو وتووێـژی ڕەخنەگرانـە هەتـا سـەپاندنی سـزا و گەمـارۆ ئابوورییەکانـی شـووڕای ئەمنییەتـی نەتـەوە یەکگرتـووەکان، یەکیەتیـی ئورووپـا و ئەمریـکا و سـزا تاکلایەنەکانـی وڵاتانـی دیکـە بڕیـوە هەتـا گەیشـتۆتە قۆناغـی بەرجـام کـە دانوسـتانەکانی زسـتانی ١٣٩١ (نۆڤامـبری ٢٠١٣) دەسـتیان پێکـرد و لـە پووشـپەڕی ١٣٩٤ (ژوئییـەی ٢٠١٥)دا گەیشـتە ئـاکام.

هەڵپەسـێرانی ڕێککەوتنـی «بەرجـام» لەنێـوان ئێـران و وڵاتانـی گرووپـی ٥+١ (ئێـران لەلایـەک و ئەمریـکا، فەڕانسـە، بریتانیـا، چیـن، ڕووسـیە و ئاڵـمان لەلایەکـی دی) پـاش ١١ سـاڵ لـە ئیمزاکرانـی ئێسـتاش یەکێـک لـە کێشـە سـەرەکییەکانی کۆمەڵگـەی جیهانییـە. بەرجـام بـۆ ئەوە بـوو کۆماری ئیسـلامیی ئێـران بەرنامـەی ئەتۆمیـی خـۆی ڕابگـرێ و بـە ڕەچاوکردنـی پرۆتۆکۆلـی هاوپێـچ دەروەسـتی بڕیـار و چاودێرییەکانـی ئاژانسـی نێودەوڵەتیـی وزەی ئەتۆمـی بـێ؛ لـە بەرامبـەردا پـارە بلۆکەکراوەکانـی ئێـران لـە دەرەوەی وڵات بـۆ ئـەو وڵاتـە بگەڕێنـەوە و گەمـارۆ نێودەوڵەتییەکانـی لەسـەر لابچـن. بـەڵام پێبەندنەبوونـی کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران بـە ڕوحـی ڕێککەوتنەکـە، بەردەوامیـی لـە سیاسـەتی قەیرانخوڵقێنـی لـە ناوچـەی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت، میلیشیاسـازی، پـەرەدان بـە تێکنۆلۆژیی مووشـەکی و درێژەدانـی هێـرش بـۆ سـەر بەرژەوەندیـی وڵاتانـی ڕۆژئـاوا وای کـرد وڵاتـە یەکگرتووەکانـی ئەمریـکا تاکلایەنـە لـە بەرجـام بکشـێتەوە. هەڵپەسـێرانی بەرجـام، گەڕانـەوەی بەشـێک لـە سـزاکانی دژی ئێـران لەلایـەن ئەمریـکاوە

و درێـژەی گوشـارەکانی ڕۆژئـاوا ڕێژیمـی ئێرانـی هـەم لـەڕووی ئابـووری و هـەم لـەڕووی سیاسـییەوە تووشـی قەیرانـی جـدی کـردوە. حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران وەک هەمیشـە بـاوەڕی وایـە کـە کێشـەی ئێـران و کۆمەڵگـەی جیهانـی نابێ لە پرسـی ئەتۆمـی و مووشـەکیی کۆماری ئیسـلامی و بەوپێیـە لـە بەرجامـدا سـنووردار بکـرێ. کێشـەی سـەرەکیی کۆمـاری ئیسـلامی نەحاواوەبوونـی ئـەم ڕێژیمـە لـە چوارچێـوەی نەزمـی جیهانـی، ئایدۆلۆژیـی ڕێژیـم و ئەجێنداکانـی ئـەم ڕێژیمـە بـۆ پـەرەدان بـە تێرۆریزمـی دەوڵەتـی و ناسـەقامگیرکردنی ناوچەیـە. هەروەهـا پرسـی نێوخـۆی ئێـران، ئیسـتبدادی سیاسـی و بەبارمتەگرتنـی خەڵکـی وڵات و سـەرکوت و پێشـێلکردنی مـاف و ئازادییەکانیانـە کـە کۆمەڵگـەی جیهانـی لـە تەعامولـی سیاسـیی خـۆی لەگـەڵ ئێرانـدا دەبـێ ببینـێ.

ڕاسـتییەکەی ئەوەیـە ئێـران وڵاتێکـی دەوڵەمەنـدە. جگـە لـە داهاتـی نـەوت، گاز و بەرهەمـە نەوتییـەکان، لـەڕووی هێـزی مرۆیـی خوێنـدەوار و بەتوانـا و هەروەهـا بەرهەمهێنانـی نێوخۆیـی نانەوتیشـەوە بەهێـزە. بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا نوقمـی قەیرانـە ئابوورییەکانـە کـە کاریگەریـی زۆر خراپـی لەسـەر ڕەهەنـدە کۆمەڵایەتییەکانـی ژیانـی خەڵکـی ئێـران دانـاوە. هـەژاری، بێـکاری، ئاوسـان، لەکەمیدانـی توانـای کڕینـی خەڵـک، دابەزینـی بایەخـی دراوی نیشـتمانی، قەیـران لـە کەرتەکانـی پیشەسـازی و نیزامـی بانکـی کـە لەسـۆنگەی سیاسـەتەکانی ڕێژیمـەوە ناسـەقامگیریی بـازاڕ و هەرەسـهێنانی وەبەرهێنانـی نێوخۆیـی لـێ کەوتۆتـەوە؛ نـەک سـاڵ بـە سـاڵ، بەڵکـوو مانـگ بـە مانـگ زۆرتـر و کارەسـاتبارتر دەبـن. ئەگـەر

تەنیا بایەخی دراوی نیشتمانیی وڵات بە نموونە بینینەوە، لە کاتی هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامیدا هەر دۆلارێک بایی ٧ تمەن بوو. ساڵی ١٣٦٠ لە دەوڵەتی مووسەوی و لە هەڵگیرسانی شەڕی ئێران و عێراقدا نرخی دۆلار گەیشتە ٢٧ تمەن. لە سەردەمی سەرکۆماریی ڕەفسەنجانیدا (١٣٧٦-١٣٦٨) دۆلار گەیشتە ٤٨٠ تمەن و لە کۆتایی دەوڵەتی خاتەمیدا (١٣٨٤-١٣٧٦) بۆ ٩٠٠ تمەن بەرز بۆوە. بایی هەر دۆلارێک لە کۆتاییەکانی سەرکۆماریی ئەحمەدینژاددا (١٣٩٢-١٣٨٤) گەیشتە ٣١٠٠ تمەن و لە دەوڵەتی ڕووحانیدا (١٤٠٠-١٣٩٢) بەتایبەت دوای کشانەوەی ئەمریکا لە بەرجام هەتا ٢٤ هەزار تمەن ڕۆیشت. دوای ٣ ساڵ سەرکۆماریی برایم ڕەئیسی -کە ڕۆژی ٣٠ی بانەمەڕی ١٤٠٣ لە ڕووداوی بەربوونەوەی هێلیکۆپتێردا کوژرا- هەر دۆلارێکی ئەمریکا گەیشتە دەوروبەری ٦٠ هەزار تمەن و لە ماوەی چەند مانگی یەکەمی سەرکۆماریی مەسعوود پزشکیاندا هەر دۆلار **سنووری ٨٠ هەزار تەمەنی** تێپەڕاندوە. بەو پێیە لە ماوەی ٤٥ ساڵی ڕابردوودا نرخی دراوی ڕەسمیی وڵات ١١ **هەزار** هێندە داڕماوە و ئەو داڕمانە لەو شێوەیەدا بە هەموو کەرتەکانی دیکەی ئابووری و کۆمەڵایەتیی وڵاتەوە دیارە.

لە تەنیشت گەندەڵیی هەوسارپچڕاوی حکوومەتی کە هەموو جومگەکانی دەسەڵاتی گرتووەتەوە و لەوسۆنگەیەوە بە سەدان میلیارد دۆلار لە داهات و سامانی گشتیی وڵات بەتاڵان براوە و چەند ئەوەندەش بۆ تێرۆریزمی دەوڵەتی خەرج کراوە، کۆمەڵگەش نوقمی قەیران و خەسارە کۆمەڵایەتییەکانە و کۆماری ئیسلامی هەتا ئێستاش هەوڵی

ئەوە بووە لە بەستێنی سیاسی و لەپێناو مانەوەی لە دەسەڵاتدا سوود لەو قەیران و خەسارە کۆمەڵایەتییانە وەربگرێ.

بۆ هەڵسەنگاندنی دۆخ و پێگەی سیاسی و شەرعییەتی خەڵکیی کۆماری ئیسلامی هیچ پێویست ناکا پەنا بۆ داتا و لێکدانەوەی سیاسی ببەین، بەڵکوو تازەترین هەڵبژاردنەکانی ڕێژیم لە پووشپەڕی ١٤٠٣ (چواردەیەمین خولی هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماریی) و ڕەشەمەی ١٤٠٢ (هەڵبژاردنەکانی دوازدەهەمین خولی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی و شەشەمین خولی مەجلیسی خیبرەگانی ڕێبەری) و دەوری دووهەمی هەڵبژاردنەکانی مەجلیس (٢١ی بانەمەڕی ١٤٠٣ و بەپێی ئامارە ڕاگەیەندراوەکان بە بەشداریی ٨٪ی خەڵک) باشترین پێوەرە بۆ لێکدانەوەی پێگە و جێگەی کۆماری ئیسلامی لەنێو خەڵکی وڵاتدا. بەپێی ئاکامە ڕەسمییە ڕاگەیەندراوەکان کە زۆربەی چاودێرانی سیاسی بە گومانەوە لێی دەڕوانن و پێیان وایە دەستیان تێ براوە، ئاستی بەشداریی خەڵک لە دەوری یەکەمی هەڵبژاردنەکان (٨ی پووشپەڕ) کەمتر لە سەتا ٤٠ بوو لە دەوری دووهەمدا (١٥ی پووشپەڕ) کەمتر لە سەتا ٤٨ بوو، واتە ساردوسڕترین هەڵبژاردن لە هەموو مێژووی کۆماری ئیسلامیدا و ساردتر لە هەڵبژاردنەکانی خولی سێزدەهەمیش کە تێیدا ئیبڕاهیم ڕەئیسی بە ڕکابەری لەگەڵ دەنگی سووتاودا ناوی لە سندووقەکان هێنرایە دەر. ئەمەش ئاکامی پێگەیشتوویی سیاسیی خەڵک و گەشەی بزووتنەوەی مافخوازانەی گەلانی ئێرانە.

سەرکەوتنی بایکۆتی بەناوهەڵبژاردنەکانی سەرۆککۆماری پێشانی

دایـەوە کـە خەڵکـی ئێـران چیـتر ئامـادە نیـن بـە هەڵبـژاردن لەنێـوان خـراپ و خراپـتردا چارەنووسـی ژیـان و داهاتـووی خۆیـان بـە ئیـرادەی ڕێژیـم بسـپێرن، دەریخسـتەوە کـە نـە بـەوادە و بەڵێنـی درۆ و هەڵخەڵەتێنـەر دڵخـۆش دەبـن و نـە دەنگـی خۆیـان دەکەنـەوە بـە ئامرازێـک لـە دەسـتی کۆمـاری ئیسـلامیدا بـۆ کڕینـەوەی مەشرووعییەتـی نەبـووی. بایکۆتـی بەربـڵاوی هەڵبژاردنـەکان شـێوە ڕێفراندۆمێکـی ئاشـکرا بـوو دژی کۆمـاری ئیسـلامی و پـتر لـە چـوار دەیـە کوشـتار، جینایـەت، گرتـن و ئێعـدام، گەندەڵـی و زەوتکرانـی سیسـتماتیکی مـاف و ئازادییەکانیـان بەهـۆی دەسـەڵاتی ڕێژیمـەوە. هەڵبژاردنەکانـی ڕەشـەمەی ١٤٠٢ و پووشـپەڕی ١٤٠٣ کـە لـە مـاوەی سێ مانگـدا بەڕێـوە چـوون، دەریخسـت ئـەو نیزامـە سیاسـییە ئەوەنـدە بـێ ئێعتبـار و ناخۆشەویسـتە تەنانـەت بـە درۆ، سـاختەکاری و ئامارسـازییش نەیتوانـی لانیکەمـی متمانـەی خەڵـک و مەشروعیـەت بـە نیـزام و سیسـتەمەکەی پێشـان بـدا. تەنانـەت بەشـێک لەوانـەی پێشـتر سـەرۆککۆمار و لـە ڕێبەرانـی کۆمـاری ئیسـلامی و کەسـایەتییە سیاسـییە هـەرە دیارەکانـی ئـەو ڕێژیمـە بـوون، بەشـداریی تازەتریـن هەڵبژاردنەکانـی مەجلیسـیان نەکـرد. هەروەهـا بەشـداری‌نەکردنی زۆرینـەی خەڵـک لـەو هەڵبژاردنانـەدا دوو پەیامـی ڕاشـکاوانەی لـە خـۆ گرتبـوو: "**نـا بـە کۆمـاری ئیسـلامی**" و "**بەڵـی بـۆ گۆڕانـی بنەڕەتـی**". بـەڵام سروشـتی هەمـوو نیزامێکـی سیاسـی هەوڵـدان بـۆ مانـەوەی لـە دەسـەڵاتە و مـادام سـتراتیژیی ڕێژیمیـش هـەر ئەوەیـە، ئـەم دوورەدیمەنـە لـە ئاسـتی نیوخۆییـدا پێشـبینی دەکـرێ:

دەستئاوەڵاکردنی زیاتری دەزگا ئەمنیەتییەکان و هێزە چەکدارەکانی -بەتایبەت لە کوردستان- بۆ درێژەدان بە سیاسەتی سەرکوت و تۆقاندنی خەڵک بە مەبەستی پاشەکشەپێکردن لە ویست و داخوازییەکانی کۆمەڵگەیە. هەروەها بەردەوامیی ڕێژیم لە ستراتیژیی پەراوێزخستن و نادیدەگرتنی واقعییەتە مێژوویی و سیاسییەکانی ئێران وەک پرسی کورد و نەتەوە بندەستەکانی دیکە و سەرکوت و سڕینەوەی جۆراوجۆرییەکانی دیکەی ئێران لەپێناو مانەوەی خۆی لە دەسەڵاتدایە. بەڵام بە لەبەرچاوگرتنی بوونی جووڵانەوەیەکی بەهێزی نەتەوەیی و جەماوەری و دەوری گرینگی حیزبەکان بەتایبەت حیزبی دێموکرات، سیاسەت و پلانەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ کوردستان تەواو جیاواز لە بەشەکانی دیکەی ئێرانە. سیاسەتەکانی ڕێژیم لە کوردستان لە ژووره داخراوە ئەمنیەتییەکانی سپای پاسداراندا لەسەر دوو تەوەر دادەڕێژرێن: لەلایەک بەرەودان بە سەرکوت، تۆقاندن، درێژەدان بە گرتنی چالاکانی سیاسی و مەدەنی و سەپاندنی زیندانی درێژخایەن بەسەریاندا و کوشتوبڕ و ئێعدامەکان بە مەبەستی پرتێچووکردنی خەبات و مافخوازی لە کوردستان. لەلایەکی دیکەش دروستکردنی درز و کەلێن لەنێوان کورد و پێکهاتەکانی دیکە لە ئێران لە ڕێگەی چەواشەکاری و بەرەودان بە بابەتی بێ بنەما دژی حیزبە کوردییەکان ئەویش بە مەبەستی ناساندنی خەبات و پرسی سیاسی نەتەوەیی کورد لە ئێران وەک بزووتنەوەیەکی "تەجزیەتەڵەب" یەک لەوانە.

مادام ستراتیژیی کۆماری ئیسلامی ئەوەیە کوردستان و خەباتە

مافخوازانەکـەی لـە ئێرانـدا تـاک و تەریـک بخاتـەوە، دەبـێ هـەوڵ و سیاسـەتی حیزبـی دێموکـرات بـۆ مایەپووچکردنـەوەی ئـەو سیاسـەتەی ڕێژیـم بـێ. بـۆ ئەو مەبەسـتەش پێویسـتە ئەوەنـدەی دەکرێ بـە هەماهەنگی لەگـەڵ کۆڕوکۆمـەڵ و لایەنـە سیاسـییەکان، حیزبـەکان و کەسـایەتییە غەیـرە کـوردەکان لـە ئاسـتی نێوخـۆ و دەرەوەی وڵاتـدا لێکنیزیکـی و پلانـی کاری هاوبەشـمان هەبـن. ئێمـە دەبـێ ئـەو ڕاسـتییەمان لەبەرچـاو بێـت کـە سـەرەڕای بێزاریـی خەڵـک لـە کۆمـاری ئیسـلامی و سـڕینەوەی مەشروعییـەت لـەو ڕێژیمـە، بـەڵام کۆمـاری ئیسـلامی کۆمەڵێـک دەرفـەت و ئامـرازی بەدەسـتەوەن کـە بـۆ مانـەوەی دەسـەڵاتەکەی بـە کاریـان دێنـێ:

یەکـەم، نەبوونـی ئاڵترناتیـو کـە بەداخـەوە هۆکارێکـی سـەرەکیی مانـەوەی ڕێژیـم و خاڵـی هـەرە لاوازی ئۆپۆزیسـیۆنە. حیزبـی دێموکـرات دەبـێ لەسـەر هـەوڵ و تێکۆشـانی هەمیشـەیی خـۆی بـۆ دروسـتبوونی بەدیـل لـە ئاسـتی ئێرانـدا بـەردەوام بـێ.

دووهـەم، کەلکوەرگرتـن لـە فاکتـەری ئاییـنزا و دامـەزراوەی ئایینـی و مودیرییەتکردنـی ڕێکخـراوە و دامـەزراوە دینییـەکان لـە نێوخـۆ و ناوچەکـە لەپێنـاوی مانـەوەی خۆیـدا.

سـێهەم، دروسـتکردنی ئـەو گومانـە لـەلای خەڵـک کـە لـە ئەگـەری ڕووخانی کۆمـاری ئیسـلامیدا دۆخـی نێوخۆیـی ئێـران دەشـێوێ و چەشـنی وڵاتانـی شـەڕلێدراو بـۆ نموونـە وەک سـوورییەی لـێ دێ.

چـوارەم، جاڕدانـی بـەدرۆی هەبوونـی مەترسـیی دوژمنـی دەرەکـی و لـەو ڕێگەیـەوە هەوڵـی بەلاڕێدابردنـی بیـروڕای گشـتیی ئێـران.

پێنجەم، پەرەپێدانی تێکنۆلۆژیی سەربازی بەتایبەت خۆتەیارکردنی بە چەند جۆر مووشەک و درۆنی پێشکەوتوو و پەلەکردن لە دەستڕاگەیشتن بە چەکی ناوکی و کەلکوەرگرتن لەو توانا سەربازییە بۆ گەرەنتیی ڕێژیم و دەسەڵاتەکەی.
تەنیا پارامێترێکیش کە دەتوانی ئەو هاوکێشەیە بگۆڕێ، یەکڕیزی ئۆپۆزسیۆنی دژبەری کۆماری ئیسلامی و دروستبوونی بەدیلێک بۆ ئەو ڕێژیمەیە کە جێگەی متمانەی خەڵکی نێوخۆی وڵات و کۆمەڵگەی جیهانی بێ.

کۆماری ئیسلامیی ئێران و پرسی نەتەوەکان لە ئێراندا

کۆماری ئیسلامیی ئێران میراتگری دەسەڵاتدارەتیی حکوومەتی ناوەندگەرای پەهلەوییە کە لەسەر بنەمای ناسیۆنالیزمی ئێرانی بنیات نراوە، ناسیۆنالیزمێک کە قەت دانی بە فرەنەتەوەبوونی کۆمەڵگەی ئێراندا نەناوە. ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە و لەبەرچاونەگرتنی ئەو حەقیقەتە لە بنیاتنانی ئێران، بە تایبەت لە مێژووی سەد ساڵی ڕابردوودا هۆکاری سەرەکیی هەموو ئەو کۆمەڵە کێشە و قەیرانەیە کە ئەمڕۆ بەرۆکی خەڵکی وڵات و ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامیی گرتوە. سیاسەتی تواندنەوەی نەتەوەکان لە نەتەوەی سەردەستدا، هەڵاواردنی ناوچە پەراوێزخراوەکان و کۆکردنەوەی هەموو دەسەڵاتەکان لە ناوەند لەپێناو دروستکردنی حاکمییەتێکی بەهێز لە دوو سەردەمی دەسەڵاتی پاشایەتیی پەهلەوی و کۆماری ئیسلامیدا ئاکامەکەی ئێرانێکی پڕقەیران

بــە داهاتوویەکــی لێــڵ و ناڕوونــەوە بــووە.
لــە شۆڕشــی ١٣٥٧ی ئێرانــدا هەمــوو گەلانــی ئێــران، ڕێکخــراوە و تەیفــە سیاســییەکانی دژبــەری حکوومەتــی حەمــەڕەزا شــا لــە دێموکــرات، میللــی، چــەپ، ئیســلامی و پێشــکەوتنخوازەکان بــە ئامانجــی تێپەڕیــن لــە ڕێژیمــی ناوەندگــەرای پەهلــەوی بەشــدار بــوون، بــەڵام بەهــۆی پاوانکردنــی دەســکەوتەکانی شــۆڕش لەلایــەن لایەنگرانــی خومەینییــەوە ئامانجــە بنەڕەتییەکانــی کۆمەڵانــی خەڵکــی وڵات وەدی نەهاتــن. گەلانــی ئێــران خوازیــاری دێموکراســی، ئازادیــی سیاســی، عەداڵەتــی کۆمەڵایەتــی و دابینبوونــی مافــی نەتەوەیــی خۆیــان بــوون. ئــەو ڕاپەڕینــە لــەدژی دەســەڵاتی تاکتەوەریــی "شاهەنشــا" و ســەرکوتی مــاف و ئازادییــە جۆراوجــۆرە نەتەوەیــی و سیاســی وکۆمەڵایەتییــەکان بــوو، بــەڵام ئاکامەکەی جێگیربوونــی دیکتاتۆریــی "ویلایەتــی فەقیهــی" بــوو.
بــەڵام ســەرەڕای ئــەوەی نیزیــک بــە ســەدەیەکە دەســەڵاتدارانی نەتــەوەی ســەردەســت هەوڵــی سیســتماتیک بــۆ تواندنــەوەی نەتــەوە نافارســەکان دەدەن و ئــەم ئەجێندایــە لــە کۆمــاری ئیســلامیی ئێرانــدا ئامانجدارتــر براوەتــە پێشــێ، ئــەوان نەیانتوانیــوە لــەو ئامانجــەدا ســەرکەوتوو بــن. نەتەوە ژێردەســت و پەراوێزخــراوەکان لــە جوغرافیــای سیاســیی ئێرانــدا نــەک هــەر نەتواونەتــەوە، بگــرە ڕۆژ لــە دوای ڕۆژ پرســی شوناســخوازی لــە نێویانــدا پــتر پــەرەی گرتــوە. ئەوەنــدەش کــە پەیوەندیــی بــە نەتــەوەی کــوردەوە هەیــە، هــەم پرســی شوناســخوازیی کــورد گەشــەی سیاســیی کــردوە و هــەم کــورد توانیویەتــی بــە خەباتــی ڕێکخــراو و ئامانجــداری خــۆی ئێعتبــاری

سیاسیی تایبەت لە ئاستی ئێران و کۆمەڵگەی جیهانیدا بۆخۆی دەستەبەر بکا.
کورد لە ئێران لە یەک سەدەی ڕابردوودا قەت لە هەوڵی گرتنەدەستی چارەنووسی سیاسیی خۆی کەمتەرخەم نەبووە و بەپێی قورسایی خۆی تێکۆشاوە شوێنپەنجەی بە ڕووداوەکانەوە دیار بێ. لە کۆتایی شەڕی دووهەمی جیهانیدا کورد شانبەشانی حکوومەتی میلliی ئازەربایجان کۆماری کوردستانی پێکهێنا. بەڵام دەگەڵ ئەوەی سەرۆکی کۆمار هەموو هەوڵی ئەوە بوو لە ڕێگای دانوستان و وتوویژەوە ئەزموونی دێموکراسیی کۆمار و دەسەڵاتی قانوون بپارێزێ؛ دەسەڵاتی تاران بە زمانی چەک و لەشکەرکێشی وەڵامی دایەوە و کۆمار ڕووخا.
ساڵی ١٣٥٧یش دوای سەرکەوتنی گەلانی ئێران و ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی کوردەکان کە چالاکانە بەشداری شۆڕش بوون، هەوڵیان دا لە ڕێگەی دانوستانەوە مافەکانیان وەدی بێنن. کەچی دەسەڵاتی تازەش وەڵامی داخوازەکانی کوردی بە ئاگروئاسن دایەوە و شەڕێکی بەسەر کورددا سەپاند کە ئێستاش بە شێوەیەک بەردەوامە.
ڕوانین و نەخشەڕێگای حیزبی دێموکرات بۆ ئێرانی داهاتوو تەواو ڕوونە. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە پێداگری لەسەر ئەوەی ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە، لەسەر ئەو باوەڕەیە نیزامی سیاسیی فیدراڵیزم دەستەبەری هاوبەشیی پێکهاتە نەتەوەیی، ئایینی و جۆراوجۆرییەکانی دیکەی ئەم وڵاتە دەکا. حیزبی دێموکرات کە لە ٨ دەیە تەمەنی خەباتیدا جێگیربوونی دێموکراسی لە ئێرانی وەک گەرەنتیی دابینبوونی

مافە نەتەوەییەکانی بە دروشمی ستراتیژیی خۆی داناوە، لەسەر ئەو باوەڕەیە ڕوانینی دروست بۆ داهاتووی ئێران داننان بە جۆراوجۆرییە کولتووری، زمانی و نەتەوەییەکانە کە دەتوانێ بمانخاتە سەر ڕێگەی دروستی پێکەوە ژیان و مانەوە لە وڵاتێکدا کە بۆ هەمووان بێ. بۆ وەسەریەکخستنی وزەی خەباتگێڕیی هەموو نەتەوەکانی ئێران بە مەبەستی تێپەڕین لە کۆماری ئیسلامییش پێویستە هاوپەیمانییەک لەنێوان هەموو حیزبە پێشکەوتووە سەرانسەری و ناوچەییەکان و ڕێکخراوە مەدەنییەکانی نێوخۆی وڵاتدا پێک بێ. هاوپەیمانییەک کە لە ئێستاوە بە تێگەیشتن لە ڕاستییەکانی نێو کۆمەڵگەی ئێران مافە ڕەواکانی هەموو پێکهاتەکان بە ڕەسمی بناسێ.

پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست

پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئێستاش لە پرسە هەستیارە مێژوویی و سیاسییەکانی ناوچەکەیە.

کورد بەهۆی دابەشبوونی خاکەکەی بەسەر چوار وڵات بە حاکمییەتی سیستمی سیاسیی ناوەندگەرادا و لە کاردانەوە بە سیاسەتی پاوانخوازانەی دەسەڵاتدارانی ئەو وڵاتانەدا ناچار بە گرتنەبەری خەباتێکی بەردرێژ، هەمەلایەنە و فرەڕەهەند بووە. جیا لە هۆکارە نێوخۆییەکان هۆکارێکی سەرەکیی بەئاکامنەگەیشتنی خەباتی کورد بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە کورد لە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکاندا نەیتوانیوە بەپێی قورسایی پرسەکەی فاکتەرێکی دیاریکەر بێ. بەڵام بەخۆشییەوە

ئێستا بەردەوامیی کورد لە خەباتی سیاسی و نەتەوایەتیی خۆی و دەستەبەری کۆمەڵێک دەسکەوتی سیاسی و مێژوویی لە ڕەوتی ئەو خەباتەدا پرسی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا کردۆتە پرسێکی جیددی. بەتایبەت لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا بەشداریی کورد لە شەڕی دژی داعش لە باشوور و ڕۆژئاوای کوردستان و بزووتنەوەی ژینا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئێعتبارێکی پتری بە پرسی کورد لە هاوکێشە ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکاندا بەخشیوە.
لە تەنیشت ئەو دەسکەوتانە ناکۆکیی نێوخۆیی، بەفیڕۆدانی هەل و دەرفەتە ڕەخساوەکان و نەبوونی ستراتیژییەکی ئەوتۆ کە بەرژەوەندییەکانی کورد لەگەڵ هاوکێشە نێودەوڵەتییەکان گرێ بدا، لە هەرکام لە بەشەکانی کوردستان بەجۆرێک کاریگەریی خراپی لەسەر خەبات و دیپلۆماسیی کورد داناوە. هاوکات ڕەوتی ڕووداوەکانی یەک دەیەی ڕابردوو و ئەوە کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئێستا شوێنێکی سەرەکیی بەریەککەوتنی بەرژەوەندیی زلهێزە جیهانی و ناوچەییەکانە، کۆمەڵێک دەرفەتی بۆ کورد ڕەخساندوە و هەر لەوکاتەدا زۆر هەڕەشە و مەترسییشی لەسەر پرسی کورد لە هەرکام لە بەشەکانی کوردستان دروست کردوە. ئەوەی کە دیار و بەرچاوە، پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە سەدەی ڕابردوودا هەنگاوی باشی بەرەوپێش ناوە و لە هەرکام لە بەشەکانی کوردستان خاوەن تایبەتمەندیی خۆیەتی.
کوردەکان لە سووریە، بەتایبەت دوای ڕووخانی حکوومەتی بەشار ئەسەد بوونەتە فاکتەرێک کە لە دروستکردنەوەی ئەم وڵاتەدا و ناکرێ

پشـتگوێ بخرێـن. لـە عێـراق کـوردەکان بەپێـی ڕێککەوتنـی نێـوان هەرێـم و بەغـدا خـاوەن کۆمەڵێـک مافـی سیاسـی، ناسـنامەیی و مەدەنیـن و لـە تورکیـەش پرسـی کـورد لـە سـایەی تێکۆشـانی شۆڕشـگێڕانە، خەباتـی سیاسـی و پاڕلمانیـی چەنـد دەیـەی ڕابـردووی کوردسـتاندا هەنـگاوی باشـی بەرەوپێـش نـاوە. لـە ئێرانیـش پـتر لـە چـوار دەیـە سیاسـەتی کۆمـاری ئیسـلامی لـە سڕینەوە و حاشـاکردن لـە پرسـی کـورد و سـەرکوتی جووڵانـەوەی ڕزگاریخـوازی ئاکامـی پێچەوانـەی بـۆ ڕێژیـم هەبـووە. ڕێژیم بـە دەرکردنـی فەرمانـی جیهـاد بـە دژی کـورد و بە سـەپاندنی شـەڕ بە سـەر کوردسـتان، بـە تێـرۆری ڕێبەرانـی جووڵانـەوەی کـورد، بـە تەقاندنـەوەی بنکـە و بارەگاکانـی حیزبـی دێموکـرات بـە بۆمـب و مووشـەک و، لـە ڕێگـەی پیلانـی جۆراوجـۆری سیاسـی و کۆمەڵایەتـی و، بـە کەلکوەرگرتـن لـە هەمـوو ئیمکاناتێکـی دەوڵەتـی و حکوومەتـی هەوڵـی داوە شـتێک بـە نـاوی پرسـی کـورد و مافخوازیـی کـورد نەهێڵـێ. کەچـی ئـەوەی بـەردەوام گەشـەی کـردوە و بەرەوپێـش چـووە، وشـیاریی نەتەوەیـی کـورد و ئاسـتی بەشـدارییان لـە خەباتـی مافخـوازی و شوناسویسـتییاندا بـووە.

ڕۆژهەڵاتی کوردستان

سیاسـەتی ڕەسـمیی حکوومەتـی تـاران بەئەمنیەتیکـردن، پەراوێزخسـتن و هەڵاواردنـی کوردسـتانە. بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا بزووتنـەوەی سیاسـیی کـورد لـە ئێران بـەو پاشـخانە دەوڵەمەنـدەی لە خەباتـی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتان و ئەزموونەکانـی کۆمـاری کوردسـتانەوە بوویەتـی، بـەردەوام ڕوو

لە گەشە بووە و قۆناغی شوناسخوازیی کوردی گەیاندۆتە ئاستێکی بەرز کە زەقترین نموونەیمان لە بزووتنەوەی ژینا (پاییزی ١٤٠١) و نەورۆزی (١٤٠٣)دا بینی.

جیا لە سیاسەتی ڕەسمیی کۆماری ئیسلامی لەهەمبەر پرسی کورد کە لەسەر بنەمای دروستکردنی قەیرانی شوناس، تواندنەوە، حاشاکردن و سەرکوتی ماف و ئازادییەکانی کورد دانراوە، چەند فاکتەرێکی دیکەش هەن کە شوێنەواریان لەسەر خوێندنەوە و هەڵوێست و سیاسەتەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەبووە کە بە کورتی ئاماژە بە دوو فاکتەری گرینگ دەکەین:

- **پرسی ئایین و ئایینزاکان لە ئێران و کوردستان.** کۆماری ئیسلامی لە هەموو ماوەی دەسەڵاتداریی خۆیدا ویستوویەتی جۆراوجۆریی ئایینی و ئایینزایی لە کوردستان بۆ نانەوەی ناکۆکی و دابڕاندنی بەشەکانی کۆمەڵگەی کوردستان لە یەکتری بەکار بێنێ. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لەلایەک هەوڵی داوە هەستی نەتەوایەتی لەنێو کوردە شیعەکاندا لاواز بکا و لەلایەکی دیکە دەمارگرژیی ئایینیزایی و توندڕۆیی لەنێو کوردە سوننییەکاندا پەرە پێ بدا؛ هاوکات بە بەرفراوانکردنی کەلێنی نێوان ئایینزاکانی دیکەی وەک یارسانەکان ڕێ لە بیچمگرتنی یەکیەتیی نەتەوەیی کورد بگرێت. بەڵام وشیاریی سیاسی و نەتەوەیی کورد لەلایەک و ستراتیژیی حیزبی دێموکرات کە بەهێزکردنی ڕوحی نەتەوەیی و بەرپەرچدانەوەی مەیدانیی سیاسەتەکانی ڕێژیم بووە، بەکردەوە جیاوازی و جۆراوجۆریی ئایینی و ئایینزایی لە کوردستانی لە

فاکتـەری هەڕەشـە و مەترسـییەوە بـۆ دەرفـەت گۆڕیـوە. بەرجەسـتەبوونی هەسـت و شـعووری نەتەوایەتیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان لـە چەنـد ڕووداوێکـی وەک بوومەلەرزەکـەی ئەزگەلـە و سـەرپێلی زەهـاو لـە پارێـزگای کرماشـان (١٣٩٦) و لافاوەکـەی لوڕسـتان (١٣٩٨) و بۆنـە نەتەوەییەکانـی وەک نـەورۆزدا نیشـانەی ئەوپـەڕی وشـیاریی سیاسـی و نەتەوەیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان بـوون.

- **بەریەککەوتنـی بەرژەوەندییەکانـی کـورد و تورکـە ئازەرییـەکان.** هـەر لەجێـدا دابەشـکاریی جوغرافیایـی ناوچەکانـی ئێـران لـە سـەردەمی پەهلەوییـەکان لەسـەر بنەمـای پێکهێنانـی دەوڵەت-نەتـەوە بـە مەبەسـتی سـڕینەوەی شوناسـە ئیتنیکییـەکان و تواندنـەوەی نەتـەوەکان لـە نەتـەوەی سەردەسـتدا بـووە و دروسـتبوونی گـرژی و بەریەککەوتنـی جۆراوجۆرییەکانـی نێـو ئـەو جوغرافیـا ئۆسـتانییانەش لـە بەرژەوەندیـی حاکمییەتـی سیاسـیدا مودیرییـەت کـراوە. وەک چـۆن بـە دیاریکردنـی پارێزگایـەک بـە نـاوی "کوردسـتان" هـەوڵ دراوە ناسـنامە و شوناسـی کـورد لـە پێناسـە و پێکهاتـەی ئیـداری و بەڕێوەبەریـی ئێرانـدا بەوەنـدە بچـووک و بەرتەسـک بکرێتـەوە و دوای هاتنەسـەرکاری کۆمـاری ئیسـلامییش بـە ڕێگـەدان بـە تورکـە ئازەرییـەکان بـۆ دەسـەڵاتی زۆر و ناهاوسـەنگی لـە ئیدارەکردنـی پارێـزگای ورمـێ (آذربایجـان غربـی)دا، ئـەم بەریەککەوتـن و ململانێیـە خراوەتـە خزمـەت پـلان و سـتراتیژییەکانی حکوومەتـی تـاران. ڕێککەوتنـی کۆمـاری کوردسـتان و حکوومەتـی میللیـی ئازەربایجـان لـە سـاڵی ١٣٢٥ی هەتاویـدا نموونەیەکـی مێژووییـە کـە ئـەم ڕێککەوتنـە تـا

ڕادەیەک گرژیی نێوان دوو نەتەوەی کورد و تورکی ئازەربایجانیی لەگەڵ یەکتر کەم کردبۆوە. دوای شۆڕشی ١٣٥٧ی ئێران هاوکێشە سیاسی و ژێئۆپۆلۆتیکییەکان لە ئێران بەتەواوی گۆڕان و، ئایینزای شیعە بوو بە بنەما و پێناسەی دەسەڵاتی هاوبەشی تورک و فارس لە وڵاتدا.

لە دوای هێرشی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کوردستان ئەو بەشە لە تورکەکان کە دەسەڵاتی ئەڕتەش، سپای پاسداران و ئۆرگانە ئەمنیەتییە تازە دامەزراوەکانیان لەدەستدا بووە، لە پارێزگای ورمێ دەسەڵاتی زۆریان بۆ حکوومەتکردن بەسەر کورددا پێ درابوو. لە هەمان کاتدا زۆر تێکۆشەری تورک لەنێو ڕێکخراوە ئێرانییەکان لە سەنگەری خەبات و تێکۆشان دژی کۆماری ئیسلامیدا بوون و زۆریشیان پێوەندیی باشیان لەگەڵ حیزب هەبوو، هەروەها زۆر پێوەندیی مێژوویی و کۆمەڵایەتی ژیانی کۆمەڵایەتیی ئەو دوو نەتەوەیەی لەو پارێزگایەدا بەیەکەوە گرێ دابوو. بەڵام لە هەموو ماوەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا سیاسەتی نەگۆڕی ڕێژیم نانەوەی دووبەرەکی و فرەوانکردنی درزی پێوەندییەکانی کورد و تورک لەو ناوچەیە و برەودان بە گرژی و بچووککردنەوەی پێگەی سیاسی و جوغرافیی کورد بووە.

لەژێر تیشکی ئاکامی هەڵبژاردنەکانی ١١ی ڕەشەمەی ساڵی ١٤٠٢ی مەجلسی شوڕای ئیسلامیی ئێران لەو شارانەی پارێزگای ورمێ کە کورد و تورک تێکەڵاون، پێویستە ڕێبەریی حیزب بەپێی هەڵسەنگاندنەکان خوێندنەوەی تایبەت بۆ ئەو دۆخە بکات و بڕیار و سیاسەتی دیاریکراو و بەرچاوڕوونیی پتری بۆ داهاتوو هەبێت.

لـە تەواوەتیـی خۆیـدا سیاسـەتی دروسـت و نەگـۆڕی حیزبـی دێموکراتـی کوردســتانی ئێــران هەوڵــدان بــۆ پتەوکردنــی بنەماکانــی پێکەوەژیانــی بەئاشــتی، دەســتەبەری مافــی وەکیــەک و تێکۆشــان لــە چوارچێــوەی هــاوکاری و هاوخەباتــی بــۆ وەدیهێنانــی ئامانجــە هاوبەشــەکان دژی دەســەڵاتی کۆمــاری ئیســلامیی ئێرانــە.

بزووتنەوەی ژینا (ژن، ژیان، ئازادی)

دوای شۆڕشــی ١٣٥٧ (١٩٧٩)ی ئێــران بزووتنــەوە ژینــا -کــە لــە ٢٥ی خەرمانانــی ١٤٠١ بــەدوای کوشــتنی حکوومەتیــی ژینــا ئەمینــی دەســتی پێ‌کــرد- گەورەتریــن و بەهێزتریــن جووڵانــەوەی نارەزایەتیــی مەدەنــی لــە مێــژووی دەســەڵاتدارەتیی کۆمــاری ئیســلامیدا بــوو کــە چ لــە ئاســتی ئێــران و چ لــە ئاســتی دەرەوەدا لەلایــەک هیــوا و هۆمێدێکــی زۆری لەنێــو خەڵکــدا پێک‌هێنــا و کۆمــاری ئیســلامیی زۆر تەنگەتــاو کــرد، لــە لایەکــی تریشــەوە ڕەنگدانــەوەی ئــەو ڕاپەڕیــن و جووڵانەوەیــە لــە ئاســتی کۆمەڵگــەی نێودەوڵەتــی، کۆڕوکۆبوونــەوە سیاســی و تــۆڕە کۆمەڵایەتییەکانــدا ســەرنجی بیــروڕای گشــتیی جیهانــی بــە دوای خۆیــدا ڕاکێشــا. لــەوەڕا کــە چەخماغــەی جووڵانەوەکــە لــە کوردســتان بــە دەرکردنــی بەیاننامەیەکــی ناوەنــدی هــاوکاری و مەحکوومکردنــی ئــەو جینایەتــە و داوا بــۆ مانگرتــن و خۆپێشــاندان لــێ‌درا و لــە کوردســتانەوە پەلــی بــۆ ناوچەکانــی دیکــەی ئێــران هاویشــت، ئەمــە بــووە هــۆی ئــەوەی بیــروڕای نێوخــۆی ئــەم وڵاتــە بــە نیســبەت خەڵکــی کوردســتان و پرســی کــورد گۆڕانــی پــتری بەســەردا

بێـت و ڕوانینــی کۆمەڵگــەی ئێـران بەپێچەوانــەی ویســت و پڕوپاگەنــدەی دەســەڵاتدارانی کۆمــاری ئیســلامی بــە قازانجــی پرســی کــورد بگــۆڕێ.
لەگـەڵ ئـەوەدا کـە لـە زۆر لاوە هـەوڵ دەدرا ئـەم بزووتنەوەیە بـە بەربەرەکانی دژی حیجابــی زۆرەملــێ و ســەرکوتی ئازادییــە مەدەنییــەکان پێناســە بکـرێ، بــەڵام جەوهــەری ئــەو بزووتنەوەیــە لــە کوردســتان تەقینــەوەی ڕق و بێزاریــی کــورد وەک نەتەوەیەکــی مافویســت و خەباتــکار لــەدژی نیزامــی کۆمــاری ئیســلامی بــوو؛ کــە لــە مــاوەی دەســەڵاتداریی کۆمــاری ئیســلامیدا پەنگــی خواردبــۆوە. ڕاپەڕینەکــە بــە دروشــمی ”ژن، ژیــان، ئــازادی“ بــوار و بەســتێنێکی ئەوتــۆی پێکهێنــا کــە زۆربــەی لایەنــە ئێرانییــەکان بــە تایبــەت کۆمەڵگــەی ژنانــی کوردســتان و ئێــران خۆیــان لــەو جوڵانەوەیــەدا ببیننــەوە.
سوشــیالمێدیای کــوردی و فارســی، بــە تایبــەت کوردکانــاڵ و تۆڕەکانــی دیکــەی مێدیــای حیزبــی دێموکــرات و بەشــیک لــە ڕاگەیەنــە فارســییەکانیش دەورێکــی باشــیان لــە ڕووماڵکردنــی ڕووداوەکان و تینوگوڕبەخشــین بــە خەڵـک بـۆ بەردەوامییـان لــە ڕاپەڕینەکـەدا هەبـوو. وەســەریەککەوتنەوەی ڕیزەکانــی حیزبــی دێموکـرات -٣٠ی گەلاوێـژی ١٤٠١- لـە چەنـد حەوتـوو پێـش دەسـپێکی ڕاپەڕینەکـە و ئـەو پێخۆشـبوون و جـۆش و خرۆشـەی بـەو بۆنەیــەوە لــە کۆمەڵگــەی ڕۆژهەڵاتــی کوردســتان وەڕێکەوتبــوو، دەورێکــی زۆر بــاش و کاریگــەر و لــە هەمانکاتــدا هیوابەخشــی لــە هاندانــی خەڵـک بــۆ ئــەو جووڵانــەوە جەمــاوەری و مافخوازانەیــە هەبــوو. دەرکەوتنــەوەی وزەی خەباتگێـڕی و لەسەرهەسـتبوونی نەتەوەیـی و نیشـتمانیی خەڵـک لـە دوای ســەرکوتی خوێناویــی بزووتنــەوەی ژینــادا لانیکــەم لــە ســێ بۆنــە و

ڕووداوی ناشتنی تەرمی سێ شاخەوانەکەی تیمی کاویانی نەغەدە لە کۆتایی بەفرانبار، پێشوازی لە تەرمی فەریار ئەمینیپوور، وەرزشکارە سەقزییەکە لە سەرەتای ڕێبەندان و سەرکەوتنی چەند جار بایکۆتی هەڵبژاردنەکانی مەجلیس و سەرکۆماری توانا و زەرفییەتی خۆڕێکخستن و خەباتی جەماوەریی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی پێشان دایەوە. هەر لە درێژەی ئەو ڕەوتەدا و لە پێشوازیی نەورۆز و ساڵی نوێی ١٤٠٣دا بوو کە خەڵکی کوردستان حەماسەیەکی دیکەیان لە یەکڕیزی، یەکگرتویی، گەشەسەندنی بیری نەتەوەیی و توانای خۆڕێکخستنی جەماوەری خوڵقاند.

ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزیی ئەمساڵیش [١٤٠٣] کە بە شکۆیەکی کەموێنەوە بەڕێوە چوون لەلایەک نیشاندەری ئیرادە و هەستێکی بەهێزی نیشتمانپەروەریی کوردانە بوون و لەلایەکی دیکەش تا ڕادەیەکی بەرچاو لە ئامادەیی زەینی، هزری و مەیدانیی خەڵکی کوردستان بۆ خەبات و نافەرمانیی مەدەنی لەدژی کۆماری ئیسلامی سەرچاوەیان دەگرت. ئەم بۆنانە نیشانیان دا کە پرسی ڕێکخستن و شوناسویستیی کورد لە چوارچێوەی خەباتی مەدەنی و جەماوەریدا قۆناخێکی پتری بڕیوە و ئاستی تێگەیشتن و ڕەفتاری سیاسیی خەڵکی کوردستان ئەوەندە لەسەرێیە کە لە ئاستی ئێراندا دەکرێ بە نموونەی بێنیەوە. بزووتنەوەی سیاسیی کورد زۆر باش توانیویەتی مێتۆدی خەباتی مەدەنی و جەماوەری لە کوردستاندا نەهادینە بکا و هەمیشە هاندەری ڕەگاژۆکردنی ئەو شێوە خەباتە بووە. چونکی ئەمە کێشەیەکی گەورەیە

بـۆ کۆمـاری ئیسـلامی کـە پێـی خۆشـە هەمـوو شـتێک بخاتـە ڕەهەنـدی توندوتیژییـەوە. کۆمـاری ئیسـلامی نایـەوێ خەباتـی مەدەنـی و جەمـاوەری لـە کۆمەڵگـەدا بیچـم بگـرێ، چونکـی لەئەگـەری بەهێزبوونـی ئـەم خەباتەدا ئیـدی توانـای دابەزاندنـی سـیناریۆ ئەمنیەتییەکانی لەکەمی دەدا، بۆیەشـە لـە هەمـوو جێیـەک کـە بزووتنەوەیەکـی ناڕەزایەتـی ڕەهەنـدی مەدەنـی و جەمـاوەری بەخۆیـەوە دەگـرێ؛ بەئانقەسـت و بـە پیلانیـش بـێ هـەوڵ دەدا بـەرەو توندوتیژیـی بـەرێ. حیزبـی دێموکـرات لـە هەمـوو مێـژووی خەباتـی خۆیـدا پێشـەنگی ئـەو خەباتـە و بەمێتۆدکردنـی لـە بزووتنـەوەی کـوردی ئێرانـدا بـووە، هـاوکات هەوڵـی داوە بزووتنـەوەی سیاسـی و جەماوەریـی کوردسـتان هاوتەریـب و شانبەشـانی بزووتنـەوە سیاسـی و ناڕەزایەتییـە سەرانسـەرییەکان بچێتـە پێشـێ و پێوەندییـان لەگـەڵ یەکـتر هەبـێ.

لـەم ڕووەوە هەڵسـەنگاندن و خەسارناسـیی بزووتنـەوەی ژینـا و تیشـک خستنەسـەر ڕەهەنـدە جۆراوجۆرەکانـی کارناڤاڵـی نەورۆزیـی ئەمسـاڵ زۆر وانـە و ئەزموونـی بەکەڵکـی تێدایـە کـە بـۆ بەردەوامـی و ئامانجدارترکردنـی خەباتـی سیاسـی، نەتەوەیـی و مەدەنیـی کـورد لـە شـێوازی جەماوەریـی خۆیـدا، بـۆ ئیسـتا و داهاتـووی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان پێویسـتە بایەخیـان بدرێتـێ کـە بەشـێکیان ئەمانـەن:

ئـا) ئەوەنـدەی دابـڕان و لێکترازانەکانـی حیزبـی دێموکـرات لـە ڕابـردوودا خەڵکـی پـەرۆش و نیگـەران کردبـوو، ئەونـدەش یەکگرتنـەوەی حیـزب بـۆ ئـەو جووڵانەوەیـە هیوابەخـش بـوو، و تین‌وگـوڕ و ڕوحـی خەباتگێڕیـی بـە بـەر کۆمەڵگـەدا کـردەوە. بۆیـە پێویسـتە وێـڕای وەبیرهێنانـەوەی زیـان

و خەسارەکانی لێکترازانەکان، ناکۆکیی نێوان حیزبەکان و دروستبوونی کەلێن و مەودا لەنێوان حیزبەکان و کۆمەڵگەی کوردستان؛ کار لەسەر یەکیەتیی تەشکیلاتی و یەکڕیزی سیاسی بکەین.

ب) دەرکەوت کە جووڵانەوەی مافخوازانە لە کوردستان لەسەر بنەمای نەتەوەیی و جەماوەری هەم بواری بۆ خۆدەرخستنی هەیە و هەمیش خەڵکێکی زۆر خۆی تێدا دەبینێتەوە؛ بۆیە حیزب لە سیاسەتکردن و وێژمانی سیاسیی خۆیدا دەبێ بایەخی زۆرتری پێ بدات.

ج) لەبەر ئەوەی ستراتیژیی کۆماری ئیسلامی تێکشکاندن و بەچۆکداهێنانی جووڵانەوە مەدەنی و شوناسخوازییەکانی خەڵکی کوردستانە، وێڕای ڕاگرتنی هەست و ڕوحی خەباتگێڕی و هەوڵدان بۆ بەردەوامی تێکۆشانی هەمەلایەنەی خەڵک، پێویستە پیلانەکانی ناوەندە ئەمنیەتییەکانی ڕێژیم بۆ گۆڕینی ڕێرەوی جووڵانەوەکان مایەپووچ بکەینەوە.

د) سەرهەڵدانەکەی بزووتنەوەی ژن، ژیان، ئازادی لە زۆربەی شوێنەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان جەماوەری و تا ڕادەیەکی بەرچاو ڕێکخراو بوو، بەڵام بەداخەوە لە دەرەوەی کوردستان و شارە گەورەکان و بەتایبەت تاران ئاستی بەشدارییەکە ئەوەندە بەرچاو نەبوو. بۆیە ئەگەر دەمانەوێ جووڵانەوەی سیاسی-نەتەوەیی کوردستان لە ئێراندا بەتەنیا نەمێنێتەوە و گوێگر و لایەنگر و هاوخەباتی بۆ پەیدا ببێت، دەبێ لەسەر کۆد و بەستێنە هاوبەشەکان پتر کار بکەین. ئەگەر ئەمجارەیان دروشمی "ژن، ژیان، ئازادی" توانی ئەو دەورە ببینێت، وێڕای پاراستنی

ئـەو بایەخـە خەباتکارییـە، دەکـرێ لـە بۆنـە و ڕووداوەکانـی دیکـەدا کار لەسـەر زۆر زەرفییـەت و وزەی دیکـە بکـرێ.

هـ) لـە بزووتنـەوەی ژینـادا کـە سـیمای سیاسـیی کوردسـتان و ئێرانـی گـۆڕی دەوری بنەماڵـەی شـەهیدانی بزووتنـەوەی ژینـا، بـازاڕی و دوکانـداران، پزیشـکان، مامۆسـتایان، کەسـایەتی و نوخبـەی سیاسـی و کۆمەڵایەتـی، ژنـان، لاوان، خوێنـدکاران بـە قوتابییانـەوە، مامۆسـتایانی ئایینیـی دەروەسـت لـە کوردسـتان و هەروەهـا دیاسـپۆڕای کورد لـە دەرەوەی وڵات دیـار و پڕبایـەخ بـوو کـە پێویسـتە حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران هـەم سـەرنجی تایبەتیـی لەسـەریان هەبێـت و هـەم لـە توانـا و زەرفییەتەکانـی خـۆی بـۆ پێشخسـتنی پرسـی توێـژە جۆراوجۆرەکانـی کۆمەڵگـە و ڕێکخسـتن و یەکخسـتنی وزەی خەباتگێڕییـان کەلـک وەربگـرێ. لێـرەدا بـۆ بەرزنرخانـدن و شـیکاریی زیاتـر بـە کورتـی بـاس لـە ڕۆڵـی دیارترینـی ئـەو توێژانـە لـە بزووتنـەوەی ژینـادا دەکرێـت:

- **بنەماڵـەی شـەهیدانی بزووتنـەوەی ژینـا/** لـە هەمـوو قۆنـاغ و بڕگەکانـی بزووتنـەوەی ژینـادا بنەماڵـەی شـەهیدانی ئـەم ڕاپەڕینـە بـە دەرکەوتنـی مانـادار و پەیامەکانیـان هانـدەری زیندووڕاگرتن و بەردەوامیـی جووڵانەوەکە بـوون. ئـەوان لـە ڕەوتـی سـەرکوتی خوێناویـی بزووتنەوەکـەدا و لـە کاتـی شـەهیدبوونی ڕۆڵەکانیانـدا نەکـهـەر ڕەشـیان نەپۆشـی و شـینگێڕییان نەکـرد، بەڵکـوو بـە حەماسـەتەوە، جامانـە لەمـل و هـەوری لەکـۆڵ، لەسـەر تـەرم و گـۆڕی کـچ و کـوڕە سـوورخەڵاتەکانیان بە بوێڕیـی بێوێنـە و زمانی گڕ بەگـژ دەسـەڵاتی ڕەشـی کۆمـاری ئیسـلامی و جینایەتەکانـی ئـەو ڕێژیمـەدا

چوونـەوە. بنەماڵـەی شـەهیدانی بزووتنـەوەی ژینـا لـە کوردسـتان دواتـر و لـە دوو سـاڵی ڕابـردوودا بـە کەڵکوەرگرتـن لـە دەرفـەت و بۆنـەی تایبـەت بـە ڕۆڵـە شـەهیدەکانیان و بـە بەڕێوەبردنـی کـۆڕ و کۆبوونـەوە و ڕێوڕەسـمی تایبـەت، وەک پاڵنەرێـک بـۆ بەزیندوویی‌هێشـتنەوەی پەیـام و ئـەرزش و بەهاکانـی شۆڕشـی ژن، ژیـان، ئـازادی، ڕۆڵـی بەرچـاو و کاریگەریـان نوانـدوە. ئـەوان هەمـوو جارێـک بـە بێ‌گوێـدان بـە هەڕەشـە و گوشـارەکانی ناوەنـدە سـەرکوتکەرە ئەمنیەتییەکانـی ڕێژیـم، یەکگرتووانـە بـە کۆبوونـەوە لـە سـەر گڵکـۆی شـەهیدەکان، درووشـم و پەیامەکانـی بزووتنـەوەی ژینایـان هەتـا ئێسـتاش بـە زیندوویـی هێشـتۆتەوە و لـە حەماسـەتی نـەورۆزی مەشـخەڵانی ئازادیـی ۱٤٠۳ی هەتاوییشـدا لـە ڕیـزی هـەرە پێشـەوە بـوون. حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران خاوەندارەتیـی بنەماڵـەی شـەهیدانی بزووتنـەوەی ژینـا لـە بزووتنەوەکـە و خەباتـی شوناسـخوازیی کـورد لـە ئێـران بـە دەسـمایەیەکی پڕبایـەخ بـۆ سـەرکەوتنی ئـەو خەباتـە دەزانـێ.

- **ژنـان و بزووتنـەوەی/** خەباتـی ژنـان بـۆ بەرابـەری و مافـی وەکیـەک لـە ئێـران مێژوویەکـی درێـژی لـە سـەردەمی ڕێژیمەکانـی پاشـایەتی و کۆمـاری ئیسـلامیدا هەیـە، بـەڵام دەکـرێ بزووتنـەوەی ژینـا بـە خاڵ‌وەرچەخانـی ئـەو خەباتـە دابنێیـن. ئـەوە بەشـداریی بەرینـی ژنانـی کـورد لـە کاتـی ناشـتنی تەرمـی ژینـا ئەمینـی (۲٦ی خەرمانانـی ۱٤٠۱) لـە گۆڕسـتانی ئایچیـی سـەقز بـوو کـە چەخماغـەی ئـەم ڕاپەڕینـە گەورەیـەی لـێ‌دا.

لەو جووڵانەوەیەدا ژنان و کچان بەتایبەت لە کوردستان لە ڕیزەکانی هەرە پێشەودا بوون و هەروەک لە ئامار و زانیاریی قوربانییەکانیش دەردەکەوێ، ژمارەیەکی زۆر لەوان لە ڕەوتی خۆپێشاندانەکاندا کەوتوونە بەر دەسڕێژ و شەهید کراون، یان دوای بریندار‌بوون و گیران لەژێر ئازار و ئەشکەنجەدا گیانیان لێ ستێندراوە.
ڕاستە هەتا پێش بزووتنەوەی ژیناش ناڕەزایەتیی بەرفراوان لە ئێران وەڕێ کەوتبوون، بەڵام هیچ کات ناڕەزایەتییەک کە ژنان بەو شێوەیە پێشەنگی بن و پرسی ژن و مافەکانیان یەکێک لە داواکارییە سەرەکییەکانی بێت، ڕووی نەدابوو. هەر ئەوەش لە بەردەوامیی ڕاپەڕینەکەدا پەلی بۆ دەرەوەی وڵاتیش هاویشت و سەرنجی وڵاتان، ڕێکخراوە جیهانییەکان و کەسایەتییە سیاسی و بژاردەکانی کۆمەڵگەی ڕۆژئاوای بۆ لای پرسی ژن لە ئێران و کوردستان ڕاکێشا. ئەگەر ژنان لە ئێران و کوردستان لەسۆنگەی بەشداریی چالاکیان لە جووڵانەوەی مافخوازانە دژی کۆماری ئیسلامیدا بە توندترین شێواز سەرکوت کران و تەنانەت جینایەتەکانی ڕێژیم بۆ تۆڵەکردنەوە لە ژنان گەیشتە ئاستی هێرشی سیستماتیک و شیمیایی بۆ سەر قوتابخانەکانی کچان و دەرمانداوکردنیان، بەڵام لە ئاستی نێودەوڵەتیدا ئێران لە کۆمیسیۆنی پێگەی ژن لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان دەرکرا و خەڵاتەکانی ئاشتیی نۆبڵ -بە نەرگس محەممەدی- و ساخارۆڤی یەکیەتیی ئورووپا -بە بزووتنەوەی ژینا- دران. بێگومان دەرکرانی ئێران لە کۆمیسیۆنی پێگەی ژن لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و پێدانی ئەو دوو خەڵاتە

جیهانییـە ئاماژەیـە بـۆ کاریگەریـی بزووتنـەوەی ژینـا و بەهـا بەرزەکانی ئەم بزووتنەوەیـە کـە بـە دروشـمی "ژن، ژیـان، ئـازادی"، خەباتـی ئازادیخوازیـی لــە ئێرانــدا بــەرەو قۆناغێکــی چارەنووســاز بــردوە.

لــە ئێستاشــدا ئەگەرچــی بزووتنــەوەی "ژن، ژیــان، ئــازادی" بەهــۆی سـەرکوتی خوێناویـی جووڵانەوەکـە لەلایـەن ڕێژیمـەوە لەسـەر شـەقامەکان هێـور بۆتـەوە، بـەڵام تێکۆشـان و ناڕەزایەتـی و نافەرمانـی مەدەنیـی ژنـان لــە شــێوە و فۆڕمەکانــی دیکــەی خەبــات و خۆڕاگریــدا هــەر بەردەوامــە. ئەوەنــدەی بــۆ ژنــان لــە کوردســتان دەگەڕێتــەوە، بزووتنــەوەی ژینــا دەریخســت کــە ژنــان ڕۆڵــی بنەڕەتییــان لــە تواناســازی و ڕێکخســتنی کۆمەڵگــەی کوردیــدا هەیــە. دەرکــەوت ژنــان ســەرەڕای هــەڵاواردن، چەوسـانەوە و بێبەشـبوون لـە مافەکانیـان بەدرێژایـی مێـژوو، بـەڵام بـە بوێـری ڕیزەکانـی خۆیـان بەهێـز کـردوە و لـە ڕیـزی پێشـەوەی جووڵانـەوە سیاسـی و کۆمەڵایەتییەکانیشـدا جـێ دەگـرن و لـە خەبـات بـۆ یەکسـانی و مافــە سیاســی و نەتەوایەتییەکانــدا شــێلگیر و بەردەوامــن.

لاوان و بزووتنــەوەی ژینــا/ لــە ئاســتی ئێرانــدا لاوان تێچوویەکــی زۆریــان بــۆ دێموکراســیخوازی و دابینبوونــی مــاف و ئازادییەکانــی خەڵــک داوە، لــە ئاســتی کوردستانیشــدا بەشــێکی زۆری قورســایی بزووتنــەوەی ڕزگاریخوازیــی کــورد لەســەر شــانی لاوان بــووە. هــاوکات یەکێــک لــە هۆیەکانــی بەردەوامیــی جووڵانــەوەی سیاســی-نەتەوەیی کــورد لــە ئێــران ئیـرادە و ڕوحـی خەباتکاریـی لاوانـی کـورد بـووە کـە لەلایـەک بـە هاتنـە نێـو

ڕیزەکانــی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران و ڕێکخراوەکانــی دیکــە و لەلایەکــی دیکــە بــە بەشــدارییان لــە کایــە سیاســی و کۆمەڵایەتییــەکان لــە نێوخــۆی وڵات دەوری گرینگــی خۆیــان لــە خەبــات دژی دیکتاتــۆری و ئیســتبدادی سیاســیی ئێرانــدا بینیــوە. بێگومــان ئەگــەر ئیــرادە و ڕوحــی خەباتکاریــی لاوان لــە بزاقــی ڕزگاریخوازیــی کوردســتاندا نەبوایــە، زۆر ئەســتەم بــوو ئــەم بزووتنەوەیــە هــەروا لەســەر پــێ بــێ و، زەحمــەت بــوو بتوانــێ هەڵگــری بەهاگەلێکــی کوردســتانی و مرۆیــی وەک "ژن، ژیــان، ئــازادی" بــێ.

لــە ڕەوتــی بزووتنــەوەی ژینــادا لاوان چ لــە ســەر شــەقام، یــان لــە نێــو زانکــۆ و خوێندنگەکانــدا دەوری دیاریکەریــان هەبــوو. هــەر ئــەو دەورە بەرچــاوەی لاوان کــە لەســۆنگەی پێوەندیــی بەربڵاویــان لەگــەڵ دنیــای دەرەوە بەهــۆی تێکنۆلۆژیــی مۆدێرنــەوە زیاتــر و وەرگرتنــی دنیابینییەکــی دی زیاتــر لــە هەمــوو توێژەکانــی دیکــەی کۆمــەڵ بەرهەڵســتی ئایدۆلۆژیــی حکوومــەت بوونەتــەوە، وایکــرد کــە وردە بزووتنــەوەی لاوان لــەو بزووتنــەوە بەربــڵاوەدا بــە بزووتنــەوەی نــەوەی Z ناودێــر بکرێــت. نەوەیەکــی نــوێ لــە کۆمــەڵ کــە جیــاواز لــە نەوەکانــی پێشــوو و بەهــۆی ناســیاریی زۆریــان لەگــەڵ شــێوەکانی دیکــەی ژیــان و بیرکردنــەوە لــە دنیــادا، پــتر عەوداڵــی ئازادییــە تاکەســییەکان و مافــی یەکســانی و مافــی هەڵبژاردنــی ژیانــی ســەربەستن. لــە کوردســتانیش بەشــداریی دیــار و هــەرە بەرچــاوی لاوان لــە بزووتنــەوەی ژینــادا زۆر دەســکەوتی نوێــی خســتە ســەر خەرمانــی تێکۆشــانی لاوانــی کــورد کــە ســەرەڕای هەمــوو گوشــارە ئەمنیەتییــەکان هــەر لــە تێــرۆر و

کوشـتن و زینـدان و ئەشـکەنجە و ئێعـدام لەلایـەن ناوەنـدە ئەمنیەتـی و دەزگاکانـی دیکـەی سـەرکوتی ڕێژیمـەوە، ئازایانـە شـەقامی شـارەکانیان کـردە گۆڕەپانـی خەبـات و مافویسـتی. لاوانـی کـورد لـە بزووتنـەوەی ژینـادا بـە تێچـووی گیانیـی زۆر -زیاتـر لـە ١٠٠ شـەهید و سـەدان برینـدار- وشـیاری نەتەوەیـی و شوناسـخوازیی خۆیـان پێشـان دایـەوە و نایەکـی گـەورەی دیکەیـان بـە دەسـەڵاتی کۆمـاری ئیسـلامی گوتـەوە. هـاوکات سـەلماندیانەوە کـە سیاسـەتی سـەرکوت و زەبـر و زەنگـی کۆمـاری ئیسـلامی بـە مەبەسـتی بەچۆکداهێنـان و بێهیواکردنـی لاوان لـە ڕێـگای تووشـکردنیان بـە قەیرانـی شـوناس و جێخسـتنی دیـاردە کۆمەڵایەتییـە زیانبـارەکان سـەرکەوتوو نەبـووە و ئامانجـی خـۆی نەپێـکاوە، بـەڵام پێچەوانـە خەبـات و تێکۆشـانی لاوان بەوپـەڕی وشـیاری سیاسـی و کۆمەڵایەتییـەوە بـۆ سەرخسـتنی بزووتنـەوەی ڕزگاریخوازیـی کـورد چڕتـر بۆتـەوە و، دەبینیـن کـە بـە تێکۆشـانی هەمەلایەنـە و شوناسـخوازانەیان بەرەنـگاری هەرچەشـنە پاوانخـوازی و خۆسـەپێنییەکی کۆمـاری ئیسـلامی دەبنـەوە.

خوێنـدکاران لـە بزووتنـەوەی ژینـادا/ کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران لـە دوای قۆناغـی شـۆڕشـی فەرهەنگـی" و سـڕینەوەی بیـری جیـاواز لـە زانکـۆکان بـە دەرکردنـی مامۆسـتا و خوێندکارانـی جیابیـر لـە سـاڵانی سـەرەتای شـۆڕشـدا، دواتـر و لـە مـاوەی تەمەنـی خۆیـدا بـە شـێوازی جۆراوجـۆر دژایەتیـی زانکـۆکان و بزووتنـەوە خوێندکارییەکانـی کـردوە، بـە جۆرێـک کـە

ئـەو سـەرکوت و زەبروزەنگـە بزووتنـەوەی سەرتاسـەریی خوێندکارانـی لـە ئێرانـدا ڕادیکاڵـتر کـردوە و ئەگـەر لـە ڕابـردوودا بـاس لـە فۆڕمـی ڕیفـۆرم لـە سـاختاری حکومـەت دەکـرا، ئێسـتا دروشـمی پێکهاتەشـکێن بـەرز دەکرێتـەوە و لـە وێژمانـی بزووتنەوەکـەدا دژایەتـی ڕاسـتەوخۆی بنەماکانـی حاکمیەتـی سیاسـیی وڵات دەکـرێ. کۆمـاری ئیسـلامی بەتایبـەت لـە دوو دەیـەی ڕابـردوودا حەولـی داوە زانکـۆکان لـە گۆڕانکارییـە سیاسـی و کۆمەڵایەتییەکانـی کۆمەڵگـە تەریـک بخـات و ناوەنـدە ئەمنیەتییـەکان لەڕێگـەی دەستبەسـەرکردن، دەرکردنـی مامۆسـتایان و خوێندکارانـی پێشـەنگ، داخسـتنی ڕێکخـراوە سـەربەخۆکان لـە زانکـۆکان و پێکهێنانـی ڕێکخـراوەی حکوومەتیـی جۆراوجـۆر ویسـتوویانە نێوەرۆکـی داخوازیـی خوێنـدکاران لـە ئاراسـتەی سیاسـییەوە بـۆ داوای سـینفی بگـۆڕن. بـەڵام بزووتنـەوەی ژینـا ڕوحـی بـە بـەر جەسـتەی بزووتنـەوەی خوێندکاریـدا کـردەوە.

بەشـداریی بەربـڵاوی خوێنـدکاران لـە بزووتنـەوەی ژینـادا، ئاوانگاردبوونـی زانکـۆکان لـە درووشـم و داخوازیـدا، تێکدانـی نەزمـی ڕەگـەزی و ئیدئۆلۆژیکیـی کۆمـاری ئیسـلامی لـە زانکـۆکان و بەردەوامیـی جموجـۆڵ و چالاکیـی خوێندکارانـی کـورد بـە شوناسـی کـوردی بـۆ بەرجەسـتەکردنی ویسـت و داخـوازە سیاسـی و نەتەوەییەکانـی کـورد لـە ئێـران بـە تێچـووی زۆری سیاسـی و ئەمنییەتـی جارێکـی دیکـەش ڕۆڵـی گرینـگ و کاریگـەری خوێندکارانـی دەرخسـتوە. خوێنـدکاران و مامۆسـتایانی کـورد لـە زانکۆکانی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و ئێرانـدا هـەر لـە سـەرەتای جووڵانەوەکـەوە هاتنـە

مەیدان و زانکۆ بوو بە سەنگەری بانگخوازیی ڕووناکبیران و خوێندکارانی کورد بوونە مەشخەڵداری بزووتنەوەکە لە شارە گەورەکانی ئێران. لە ئێستاشدا ئەگەرچی بە بەردەوامی زانکۆکان سانسۆر، چاودێری و گوشاری ناوەندە ئیتلاعاتی و ئەمنییەتییەکانیان بەسەرەوەیە و لەوسۆنگەیەوە بەشێکی زۆری خوێندکاران لە زانکۆ دەرکران و ناچار بوون وڵات بەجێ بێڵن؛ بەڵام بەو حاڵەشەوە، بزووتنەوەی خوێندکاری سەرەڕای دۆخی داخراوی سیاسی، دەنگێکی بەرز لە دژی ستەم و دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامییە.

مامۆستایانی ئایینی و بزووتنەوەی ژینا/ لە مێژووی خەباتی کورد بۆ ڕزگاریی نەتەوەیی و دابینبوونی مافە ڕەواکانیدا یەکێک لەو توێژانەی داینەمۆی شۆڕش و جووڵانەوەکان بوون مامۆستایانی نیشتمانپەروەری ئایینی بوون. هەر لە درێژەی ئەو ڕەسالەتەدا بوو کە لە جووڵانەوەی "ژن، ژیان، ئازادی"دا مامۆستایانی ئایینیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕۆڵێکی گرینگ و کاریگەریان بینی.
لە بزووتنەوەی ژینادا بەشی زۆری مامۆستایانی دەروەستی ئایینی ئازایانە بەرگرییان لە ماف و داوا ڕەواکانی خەڵکەکەیان کرد، پشتی خەڵکی ڕاپەڕیوی خۆیان گرت و تریبوونی مزگەوتەکانیان کردە سەکۆی مافخوازی و لەقاودانی جینایەتەکانی ڕێژیم. مامۆستایانی دەروەستی ئایینی لە کوردستان کە پێشتریش بە بانگەشەی ڕاست و ڕێنوێنی و وشیارکردنەوەی خەڵک ڕێیان لەوە گرتبوو کۆماری ئیسلامی لە

کوردسـتان ئایین دژی بزووتنـەوەی سیاسـی-نەتەوەیی کـورد بـەکار بێنـن، ئەمجارەیـان بـە دەنگێکـی بەرزتـر و بوێرتـر خۆیان بەشـێک لـە جووڵانەوەکە بـوون. ڕۆڵـی مامۆسـتایانی ئایینـی هـەر لـە دەسـپێکی جووڵانەوەکـە، ڕێوڕەسـمی چلـەی شـەهیدبوونی ژینـا، ناشـتن و پرسـە و سەرەخۆشـیی شـەهیدانی خەباتـی شـەقام بـەرز و دیـار بـوو. ئـەوان لـە تریبوونـی مزگەوتەکانـەوە بایەخـە نەتەوەیـی و شۆڕشـگێڕییەکانیان بەرجەسـتە دەکـرد و هێـز و ورەیـان بـە لاوان بـۆ بەردەوامیـی جووڵانەوەکـە دەدا. هـەر ئـەوەش بـووە هـۆی ئـەوەی سیاسـەتی سـەرکوتی جووڵانەوەکـە ئەوانیـش بگرێتـەوە و سـەدان کـەس لـەوان بانـگ بکرێنـە ناوەنـدە ئەمنیەتییـەکان و دەیـان کـەس لـەوان بخرێنـە زیندانـەوە و زۆر لـەوان حوکمـی درێژخایەنـی زینـدان تەنانـەت ئێعدامیـان بەسـەردا بسـەپێ. مامۆسـتایانی ئایینیـی خەباتـکار و گـەل خۆشەویسـتی کوردسـتان بـە خەبـات و تێکۆشـانیان لـە بەرانبـەر ئـەم حکوومەتـە سـەرکوتکەرەدا و باوەشـکردنەوە بـۆ هەمـوو تێچووەکانـی ئـەو بەربەرەکانـی و خۆڕاگرییە ئـەو پەیامەیـان گەیانـدوە کـە لـە خەبـات دژی ڕێژیمـی کۆمـاری ئیسـلامیدا لـە بـەرەی گـەل‌دان.

بـازاڕ، دوکانـداران و کاسـبکارانی کوردسـتان و بزووتنـەوەی ژینـا/ لـە سـاڵانی ڕابـردوودا بـازاڕ و خەڵکـی دوکانـدار، کاسـبکار و پیشەسـازەکان قورسـاییەکی زۆری خەباتـی مەدەنیـی خەڵکـی کوردسـتان دژی دەسـەڵاتی کۆمـاری ئیسـلامییان لەسـەر شـان بـووە. بەشـداری و بەرعۆدەیـی ئـەو توێـژە لـە بزووتنـەوەی ژینـادا ئێعتبارێکـی کەموێنـەی بـە بزووتنـەوەی

سیاسی نەتەوەیی کورد لە ئێران بەخشی. بازاڕی و کاسبکاران و پیشەسازانی کوردستان لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا لە وەڵامدانەوە بە داوا و بانگەوازی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێرانی بۆ مانگرتندا، چەندین جار دوکان و بازاڕیان بە نیشانەی هاوپێوەندی لەگەڵ خەڵک و ناڕەزایەتی لە سیاسەتەکانی ڕێژیم داخست. ئەوان سەرەڕای گوشار و هەڕەشەی بەردەوامی ناوەندە ئەمنیەتییەکان و گرتن و بەندکردنی ژمارەیەکی زۆر لەوان، هەموو تێچوویەکیان بە گیان و دڵەوە دا، بەڵام ئامادە نەبوون درز بخەنە ڕیزی خەباتی مەدەنی و جەماوەریی خەڵکی کوردستانەوە.

گرینگی و بایەخی ئەو مانگرتنانە لە گەیاندنی پەیامی سیاسی و ناڕەزایەتیی خەباتی جەماوەریی خەڵکی کوردستان هەم بە گوێی دەسەڵات و هەم بە بیروڕای گشتیی ئێران و کۆمەڵگەی جیهانی و، قوورساییەکەی لەسەر شانی خەڵکی بازاڕ و کاسبکار بەو هەمووە تێچووەی باس کرا بە سەرنجدان بە دۆخی نالەباری و کارەساتباری ئابووریی وڵات پتر دەردەکەوێت. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەموو کاتێک بە چاوی ڕیز و پێزانینەوە لە ڕۆڵی خەباتگێری و ئەرکوەخۆگریی دووکاندار، سنعەتکار و بازاڕییەکانی کوردستانی ڕوانیوە.

دیاسپۆرای کورد و بزووتنەوەی ژینا/ لە بەردەوامیی خەباتی خەڵکی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چەندین ساڵی ڕابردوو بەتایبەت لە بزووتنەوەی ژینادا کە بە پشتیوانیی کەموێنەی دیاسپۆرای کورد و

نەتەوەکانـی دیکـەی ئێـران نیشـتەجێ لـە هەنـدەران دەنگدانـەوەی بەهێزی نێونەتەوەیـی لێکەوتـەوە، سـەنگ و قوورسـایی و پێگـەی ئەندامانـی حیـزب لـە دەرەوەی وڵات و جۆراوجۆرییەکانـی دیکـەی دیاسـپۆڕای ئێرانـی بەباشـی دەرکەوتـن.

دیاسـپۆڕای کـورد بـە هەمـوو چیـن و توێژەکانیـەوە، لایەنگـر و ئەندامانـی سـەر بـە حیزبـی دێموکـرات و لایەنـە جیـاوازە سیاسـی و کۆمەڵایەتییەکانی دیکـە بـوون بـە دەنـگ و هـاواری کپکـراوی نێوخـۆی ئێـران، بەتایبەتـی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان کـە زۆرتریـن تێچـووی لـەو بزووتنەوەیـەدا دەدا. ئـەو هەوڵانـە توانیـان سرەنجـی بەشـێکی زۆر لـە دەوڵەتـان، پارلمانتـاران و کەسـایەتییە سیاسـییەکان بـۆ لای خۆیـان ڕابکێشـن و ڕۆڵـی بەرچـاو و گرینـگ لـە گەیاندنـی پەیامـی ڕاپەڕینـی خەڵکـی ئێـران بـە دەرەوەی وڵات ببینـن.

لەگـەڵ ئـەوەی لـە بـواری مێژوویـی و کاری مەیدانییـەوە دیاسـپۆرای کـورد بـە هەمـوو گیروگرفتێکـی لـە سـەر ڕێگایەتـی بـۆ نموونـە نوێبوونـی کۆچـی کـورد بـۆ وڵاتانـی ڕۆژئـاوا وەک دیاردەیـەک، هـاوکات ژمـارە و جۆراوجۆرییـان لـەو سـۆنگەیەوە کـە کـورد دەوڵەتێکـی نەتەوەیـی یەکگرتـوو و سـەربەخۆیان نییـە و وەک هاووڵاتیـی فەرمیـی تورکیـە، ئێران، سـووریە و عێـراق دەناسرێن و ویسـت و دواخوازییەکانیشـیان لـە چوارچێـوەی گوتارێکـی هاوبەشـدا نییـە و بـە باکگراونـدی جیـاوازی سیاسـی و ڕێکخراوەییە لە ئاکسـیۆنەکاندا بەشـدارن، بـەڵام دیسـانەکە لـە بزووتنـەوەی ژینـادا دیاسـپۆڕای کـورد بـێ دەسـکەوت نەمایـەوە. . واتـە ئـەم پەرشـوبڵاوییە نەبـووە بەربەسـت لـە

بـەردەم کاری مەیدانـی و توانییـان سـەنگ و قوورسـایی خەباتـی سیاسـیی نەتەوەیـی کـورد پێشـانی مێدیـا و بیـروڕای گشـتیی جیهـان بـدەن؛ هەروەها بتوانـن کاریگەرییـان لەسـەر ورەدان بـە بزووتنـەوەی ژینـا لـە نێوخـۆی وڵات هەبێـت.

هـ) پرسـی بـە تێرۆریستناسـاندنی سـپای پاسـداران. ڕۆژی پێنجشـەممە ٢٩ی بەفرانبـاری ١٤٠١ی هەتـاوی و لـە بەردەوامیـی بزووتنـەوەی ژینـادا نوێنەرانـی پارلمانـی ئورووپـا، بڕیارنامـەی بـە تێرۆریستناسـاندنی سـپای ڕێژیمـی ئێرانیـان پەسـەند کـرد. لـەو بڕیارنامەیـەدا هاتبـوو کـە گوێنەدانـی ئاشـکرای ڕێژیمـی ئێـران بـە کەرامەتـی ئینسـانی و ئامانجـە دێموکراتیکەکانـی شـارۆمەندی خـۆی و هەروەهـا پشـتیوانی لـە ڕووسـیە، دەبێتـە هـۆی ئەوەیکـە یەکیەتیـی ئورووپـا پێوندیـی خـۆی لەگـەڵ ئێـران زیاتـر کـەم بکاتـەوە. پارلمانـی ئورووپـا داوای لـە یەکیەتیـی ئورووپـاش کـرد لەگـەڵ پشتڕاسـتکردنەوەی ئـەم بڕیـارەی پاڕلمانـی ئورووپـا بـۆ بـە تێرۆریستناسـاندنی سـپای پاسـداران، لەگـەڵ میلیشـیاکانی سـەر بـە سـپای پاسـداران لـە ناوچـەی ڕۆژهەڵاتیـش وەکـوو گرووپێکـی تێرۆریسـتی هەڵسـوکەوت بکرێـت.

حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران هـەر ئـەوکات بڕیـاری پارلمانـی ئورووپـا بـۆ بـە تێرۆریستناسـاندنی سـپای پاسـدارانی کۆماری ئیسـلامیی ئێرانـی بـەرز نرخانـد و ڕایگەیانـد خەڵکـی ئێـران و ئۆپۆزیسـیۆنی کۆمـاری ئیسـلامی چاوەڕوانـی بڕیـاری کاریگـەر و شـوێندانەرتریان لـە یەکیەتیـی

ئورووپا و کۆمەڵگەی جیهانی بەگشتی هەیە. مخابن وڵاتانی یەکیەتیی ئورووپا هەتا ئێستا دەنگدان لەسەر ئەم بڕیارەیان دوا خستوە. بەڵام هەوڵی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی بە هەموو پێکهاتە و جۆراوجۆرییەکانی بۆ ئەو مەبەستە بەردەوام بوو. ئەو شێلگیری و بەردەوامییە ڕۆژی ڕۆژی چوارشەممە، ٣٠ی جۆزەردانی ١٤٠٣ هاتە دی و دوای وڵاتانی عەرەبستان، بەحرەین و ئەمریکا، وڵاتی کاناداش بە ڕەسمی سپای پاسدارانی شۆڕشی ئیسلامیی ئێرانی خستە لیستی ڕێکخراوە تێرۆریستییەکانەوە.

بەڵگەنەویستە سپای پاسداران لە ماوەی ٤٥ ساڵی ڕابردوودا سەدان دژبەری سیاسیی کۆماری ئیسلامیی ئێرانی لە دەرەوەی سنوورەکانی ئەم وڵاتە تێرۆر کردوە، پیلانی بۆ دەیان تەقینەوە لە وڵات و شوێنە جۆراوجۆرەکانی دنیا دارشتوە و بە میلیشیاسازی و دەستتێوەردان لە کاروباری وڵاتانی ناوچە هۆکاری ناسەقامگیری لەو وڵاتانە بووە و ئەمنییەتی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی بەبارمتە گرتوە. کورد و بزووتنەوەی کوردیش لە ماوەی تەمەنی کۆماری ئیسلامیدا بەشی شێری لە تێرۆریزمیی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ئێران پێ بڕاوە و، لەنێو بزووتنەوەی کوردیشدا حیزبی دێموکرات. کارنامەی تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ئێران دژ بە حیزبی دێموکرات لە ڕێگەی سپای پاسدارانەوە لە تێرۆری سەرگورد حەبیبوڵڵا عەبباسی، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسی شوورای نیزامیی حیزب و سەروان چەڵەبی لە هاوینی ١٣٥٩ دەست پێ دەکا و ئەم ڕەوتە بە درێژایی

ساڵانی بزووتنەوەی سیاسیی کورد بە تیرۆری دوو سکرتێری گشتیی حیزب، دەیان ئەندامی ڕێبەری و سەدان کادر و پێشمەرگە و ئەندامی حیزب درێژەی بووە هەتا دەگاتە مووشەکبارانی بنکە و بارەگاکانی دیکەی حیزب لەم ساڵانەدا و تازترین تێرۆرەکانی هاوینی ١٤٠٢ لە هەرێمی کوردستاندا.

حیزبی دێموکرات وێڕای پێشوازی لەو بڕیارەی کانادا، ئەمەی بە دەسکەوت و سەرکەوتنێکی دیکە بۆ هەموو ئازادیخوازانی ئێران، بەتایبەت بنەماڵە دادخوازەکانی نەتەوەکانی ئێران زانی. هەروەها هیوای خواست دوای کانادا یەکیەتیی ئورووپاش بەدەم داوای داخوازییەکانی خەڵکی ئێرانەوە بێت و سپای پاسداران بە ڕێکخراوێکی تێرۆریستی بناسێت.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
(ڕوانگە، دەرفەت و کۆسپەکانی بەردەمی)

حیزبی دێموکرات یەکەمین حیزبی هاوچەرخی کوردییە کە خاوەنی پێگەیەکی جەماوەریی بەربڵاوە و لە ماوەی ٨ دەیەی ڕابردوودا لە مەیدانی خەباتی بەکردەوەدا ماوەتەوە. ئەم حیزبە بۆ وڵامدانەوە بە زەروورەتێکی مێژوویی دامەزرا کە بریتی بوو لە ڕێکخستنی کۆمەڵگەی کوردی و بردنەسەرێی ئاستی وشیاریی سیاسی و کۆمەڵایەتیی کورد و بەرەوپێشبردنی خەباتی ئەم نەتەوەیە بۆ دابینکردنی مافەکانی لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکدا.

حیزبی دێموکراتی کوردستان بە دامەزراندن و بەڕێوەبردنی کۆماری کوردستان هەم توانی ئەزموونێکی سەرکەوتوو لە حوکمڕانیی کوردی پێشان بدات و هەم داهێنەری کۆمەڵێک هێمای سیاسی و شوناسخوازانە بوو کە ئێستا ئیدی نەتەوەی کورد لە پارچەکانی دیکەی کوردستانیش بە هی خۆیان دەزانن. ئەوەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە هەشت دەیەی ڕابردوودا توانیویەتی سەرەڕای هەموو زەبروزۆرەکان و ئەو کارەساتانەی بەسەری هاتوون و ئەو برینانەی هەڵی گرتوون لە مەیدانی خەباتدا بمێنێتەوە، بۆ ڕەگ و ڕیشەی پتەوی ئەم حیزبە لەنێو مێژووی نەتەوەکەی و کۆمەڵگەی کوردستان دەگەڕێتەوە. حیزبێکی نەتەوەیی کە هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردی خۆیان تێدا دیتۆتەوە، حیزبێک کە زۆرترین تێچووی گیانیی بۆ سەرخستنی پرسی کورد و وەدیهێنانی مافە ڕەواکانی نەتەوەکەی داوە و شەهیدبوونی زیاتر لە ٥ هەزار پێشمەرگە و دەیان ئەندامی ڕێبەری کە دیارترینیان "پێشەوا قازی محەممەد"، "دوکتور قاسملوو" و "دوکتور شەرەفکەندی"ن، بەڵگە بۆ ئەو ڕاستییەیە.

ئەخلاق و واقعگەرایی لە سیاسەتدا، دوورکەوتنەوە لە دۆگماتیزم و پاشکۆیەتی، سەربەخۆیی بڕیاردانی سیاسی، ڕەچاوکردنی ستانداردە شارستانی و مرۆییەکان، ئەولەویەتی ڕێگاچارەی ئاشتییانەی پرسی کورد، دەستتێوەرنەدان و زیان نەگەیاندن بە بەرژەوەندیی کورد لە پارچەکانی دیکەی کوردستان و ڕوانگەکانی حیزب بۆ پرسی مافەکانی مرۆڤ، مافی ژنان، عەداڵەتی کۆمەڵایەتی و ژینگە بەشێک لە

پرەنسیپ، خسڵەت و پێناسەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ڕێڕەوی خەباتی دەیان ساڵەی‌دایە. ئەم حیزبە هەمیشە باوەڕی بە ڕێکخستنی کۆمەڵگە و بەڕێوەبردنی خەباتێکی فرەڕەهەند بووە و بەردەوام تێکۆشاوە مێکانیزمەکانی خەباتەکەی بەڕۆژ بکاتەوە و خۆی لەگەڵ هەلومەرجی قۆناغە جیاوازەکاندا بگونجێنێ. ڕاستە بەهۆی دێموکراتیک‌نەبوونی ڕێژیمە یەك لەدوای یەکەکانی ئێران و لە سایەی ئامادەیی ئەندامان و پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان بۆ فیداکاری و گیانبازی، ڕەهەندی هەرە دیار و پرشنگداری خەباتی حیزبی دێموکرات خەبات و خۆڕاگریی پێشمەرگانە بووە. بەڵام حیزبی دێموکرات ئەوکاتەی پەنای بۆ مێتۆدی چەکدارییش بردووە، وەک ئامرازێک لەپێناو چارەسەری سیاسی بەکاری هێناوە و هاوکات بە گرینگییەوە ڕوانیویەتە هەموو بەستێن و شێوازەکانی دیکەی خەبات وەک خەباتی ڕێکخراوەیی، جەماوەری، دیپلۆماسی، مێدیایی و ... هتد، و بەرنامەڕێژیی بۆ کردوون.

حیزبی دێموکرات هاوکات لەگەڵ سووربوون لەسەر خەبات بۆ ئەو ئامانجانەی بۆی دامەزراوە، بەڵام لە ڕێڕەوی خەباتی پڕ هەوراز و نشێویدا چەند جارێک تووشی دابڕانی -وەک لێکدابڕانی سەرماوەزی ١٣٨٥-ی ڕیزەکانی بووە، بەڵام توانیویەتی بە گرینگیدان بە ڕەساڵەتی مێژوویی خۆی بەسەر ناکۆکی و کەندوکۆسپەکانی بەردەم یەکگریی سەرلەنوێدا زاڵ ببێت و ببێتەوە بە یەک. ئێستاش دوای وەسەریەککەوتنەوەی ڕیزەکانی لە بارودۆخێکدا کۆنگرەی خۆی دەگرێت

کە هاوکێشە نێونەتەوەییەکان و هەلومەرجی سیاسیی ناوچە هاوکات کۆمەڵێک دەرفەت هەروەها ئاستەنگی لە بەردەم ئەم حیزبەدا دروست کردوە کە پێویستە حیزب بیانخاتە ڕۆژەڤی کار و بڕیارەکانی خۆیەوە.

یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان، دوورەدیمەنی داهاتوو

یەکگرتنەوەی دوو لایەنی دێموکرات و وەسەریەککەوتنەوەی ڕیزەکانی حیزب ویستی زۆربەی هەرەزۆری خەڵکی ڕۆژهەڵات بوو، ئیرادەی ڕێبەری و ڕیزەکانی تەشکیلاتیی حیزبی لە پشت بوو، و شۆڕکردنەوەی ئەو ویست و ئیرادەیە و هێشتنەوەی بە بەهێزی و یەکگرتوویی ئەرکی تاک بە تاکی ئەندامانی حیزب بەتایبەت ڕێبەریی حیزبە. ڕێککەوتننامەی هاوبەشی "حدک" و "حدکا" بۆ یەکگرتنەوە بەرهەمی پرۆسەیەکی دووردرێژ و دەیان جار دانیشتنی هەیئەتەکانی یەکگرتنەوە و ڕێبەریی دوولایەن و گفتوگۆ و بڕینی هەوراز و نشێوی جۆراوجۆر لە ڕەوتی وتووێژەکاندا بوو. ئەگەرچی لە دوای یەکگرتنەوە هەنگاوی بەکردەوە و بەسوود و کۆبونەوەی پێویست و گرینگ بۆ شۆڕکردنەوەی جەوهەر و نێوەرۆکی ڕێککەوتنەکە کراوە و ڕێکاری مەیدانی کار و تێکۆشانمان بۆ باشتر یەکترناسین و دروستکردنی کۆدە هاوبەشەکان لە دوای یەکگرتنەوە دەستنیشان کردوە؛ بەو حاڵەش ڕێبەریی دوای کۆنگرە لەسەریەتی بە میکانیزم و گرتنەبەری ڕێوشوێنی گونجاو ڕوحی کاری هاوبەش و بەکۆمەڵ لەنێو ئەندامان و ئۆرگانیزمی حیزبیدا بەهێزتر بکا و ڕێگە نەدا جیاوازیی بیروبۆچوون و سەلیقە لە ئیدارەکردنی حیزبدا

ڕێگـە بـۆ ناکۆکیـی نێوخۆیـی خـۆش بـکات.
دەبـێ ئـەو ڕاسـتییە قەبـوڵ بکەیـن ئەزموونـی چەنـد جـار لێکدابـڕان و ئینشـعابەکان لـە مێـژوی حیزبـدا خەسـار و زەرەری قەرەبوونەکـراوەی لـە حیزبەکەمـان و جووڵانـەوەی سیاسـیی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان داوە. وەسـەریەکەوتنەوەی دێموکراتـەکان کـە بەرهەمـی داوا و پێداگریـی زۆربـەی خەڵکـی کوردسـتان، هەسـت بـە بەرپرسـیارییەتی ئەندامـان و دۆسـتان و لایەنگرانـی حیـزب و ئیـرادەی ڕێبەرایەتیـی دوولایەنـی دێموکـرات بـوو، بـە خۆشـییەوە دەرفەتـی بـاش و لەبـاری بـۆ حیزبـی دێموکـرات دروسـت کـردوە بـە یەکگـری و یەکڕیزیـی تەشـکیلاتی و بـە پـلان و پـرۆژەی کاریـی ئامانجـدارەوە وڵامـدەری پێداویسـتییەکان سـەردەمی ئێسـتای ژیانـی حیزبـی بیـن.
بێگومـان لایەنـی ڕێکخراوەیـی و سیاسـیی ئـەم یەکگرتنەوەیـە و، ڕەهەنـدە گوتـاری و مەیدانییەکـەی سـەرمایەیەکی گـەورەی بزووتنـەوەی نەتەوەیـی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتانە و لێکگرێدانـی بەهـا و دەسـتکەوتەکانی ئـەم یەکگرتنەوەیـە لـە سـەرمایە و هێـزی لەبننەهاتـووی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان وەک قووڵاییـی سـتراتیژیکی خەبـات و تێکۆشـان، بەردەوامـی و سـەرکەوتنی بزووتنەوەکـە مسـۆگەر دەکات. هـەروەک پێشـتریش لـە ڕاگەیەنـدراوی هاوبەشـی یەکگرتنـەوەی دێموکراتەکانـدا هاتـوە: "ئەزموونـی تێکۆشـانی بەجیـای هـەر دوو لای دێموکـرات لـەم ماوەیـەدا سـەلماندی کـە لێکدابـڕان ناتوانێـت ڕێگەیەکـی سـەرکەوتوو بـۆ دەربازبـوون لـە کێشـە و قەیرانـە نێوخۆییـەکان بێـت. نـەک بـە لێکدابـڕان و تێکۆشـانی بەجیـا، بەڵکـوو بـە

ئەزموونوەرگرتـن لـە هەڵـە و کەموکوڕییەکانـی ڕابـردوو، بـە ڕێگەگرتـن لـە کۆمەڵێـک دیـاردەی نەرێنـی و نەخوازراو، بـە ڕەخنەگرتـن و ڕەخنەقبووڵکردن و ڕاشـکاوبێژیی ڕێبـەری و ئەندامـان لـە نێوخـۆی حیزبـدا، بـە گۆڕیـن و نوێکردنـەوەی کولتـوور و سیسـتەم و شـێوازی حیزبایەتـی و پێکـەوە کارکـردن، بـە ڕەخسـاندنی هەلومـەرج بـۆ شایستەسـالاری، بـە پێکهێنانـی گیانـی هەسـتکردن بـە بەرپرسـیارەتی لـە ئاسـت یەکگرتوویـی حیـزب و پەسـندکراوەکانی، بـە پـەروەردە و بارهێنانـی ئەمرۆیـی و ڕاهێنانـی تاکـەکان بـە گیانـی وێکهەڵکـردن و ڕێزگرتـن لـە جۆراوجـۆری و جیاوازییـەکان، بـە خولقاندنـی کەشـوهەوایەک کـە هەمـووان حیـزب بـە هـی خۆیـان بزانـن، قەیـران و کێشـە نێوخۆییـەکان کـەم دەبنـەوە و چارەسـەر دەکرێـن.“ لـە نێوخـۆی وڵاتیشـدا بینیـمان کـە پێشـوازیی خەڵکـی ڕۆژهـەڵات لـە یەکگرتنـەوەی دێموکراتـەکان چـۆن وەک وزەیەکـی پەنگخـواردوو تێکـەڵ بـە بزووتنـەوەی ژینـا کـرا و بـوو بـە هـۆی هەسـتانەوەیەکی بەرچـاوی نەتەوەیـی و دێموکراتیـک لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان. هـەر ئـەوەش وایکـرد کـە کۆمـاری ئیسـلامی بـۆ تۆڵەکردنـەوە لـەو خرۆشـان و هەسـتانەوەیە ئـاوا دڕندانـە کەوتـە سـەرکوتی خوێناویـی ڕاپەڕینەکـە و لـە سـەر شـەقامەکانی نیزیـک بـە ١٣٠ کەسـی شـەهید کـرد لـە هێرشـی مووشـەکی بـۆ سـەر بنکـە و بارەگاکانـی حیزبیـش ١٣ کـەس لـە کادر و پێشـمەرگە و ئەندامانـی بنەماڵەکانـی حیـزب شـەهید بـوون. کۆمـاری ئیسـلامی بـە سـەرکوتی جووڵانـەوەی مەدەنـی و جەماوەریـی نێوخـۆی کوردسـتان، بـە تێگرتنـی مووشـەک و دڕۆن، بـە تێـرۆری تێکۆشـەرانی حیـزب و ڕێککەوتنـی ئەمنیەتـی

لەگـەڵ عێـراق دەیهـەوێ ژیانـی سیاسـیی حیـزب و دەسـتکەوتەکانی یەکگرتنـەوە و جووڵانـەوەی مافخوازانـەی خەڵکـی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان تووشـی ڕاوەسـتان و هەرەسـهێنان بـکات. بـۆ بەرەوڕووبوونـەوە لەگـەڵ ئـەو ئاسـتەنگ و بەربەسـتانەی کۆمـاری ئیسـلامی بۆمـان دروسـت دەکات قوورسـایی کاری ئێمـە لەسـەر دوو تـەوەرە: یەکـەم لـە نێوخـۆی وڵات بـە خەباتـی مەدەنـی و جەماوەریـی خەڵـک بـەرەوڕووی ڕێژیـم ببینـەوە و لـە دەرەوەی وڵات بـە دیپلۆماسـی و بەتایبـەت لـە عێراقیـش بـە وتوویـژ لەگـەڵ لایەنـە پێوەندیـدارەکان پیلانەکانـی ڕێژیـم پوچـەڵ بکەینـەوە.

هێندێ بابەتی گرنگ

ئەندامانـی بەڕێـزی کۆنگـرە! لـەم بەشـەی ڕاپۆرتەکەمانـدا چەنـد بابەتـی گرنـگ بـاس دەکەیـن کـە پێـمان وایـە دەبـێ لەسـەریان ڕاوەسـتین و سـەرنجی ئێـوە هاوڕێیانیـان بـۆ ڕابکێشـین کـە ئەمانـەی خـوارەوەن:

ئا. ڕێککەوتننامەی ئەمنیەتیی ئێران و عێراق

بەهـۆی جێگیربوونـی ناوەنـدی ڕێبەریـی حیزبـی دێموکـرات لـە هەرێمـی کوردسـتان هەتـا ڕووخانـی حکوومەتـی بەعـس لـە عێـراق لـە سـاڵی ١٣٨٢ (٢٠٠٣)دا گوشـارەکانی کۆمـاری ئیسـلامی بـۆ سـەر حیـزب ڕاسـتەوخۆ لـە ڕێگـەی حکوومەتـی هەرێـم و حیزبـە سـەرەکییەکانی باشـووری کوردسـتانەوە بـوون. بـەڵام دوای ڕووخانـی حکوومەتـی سـەدام و دامەزرانی حکوومەتـی تـازە دەسـتێوەردانی ئێـران لـە کاروبـاری نێوخۆیـی عێراقـدا

پـەرەی سـەندوە و ئەمجـارە گوشـارەکانی سـەر حیـزب هـەم لـە ڕێگـەی هەرێمـی کوردسـتان و هـەم لـە ڕێگـەی بەغـداوە چڕ کراونەتـەوە و کۆمـاری ئیسـلامی بـە هەمـوو ڕێوشـوێنە یاسـایی و نایاسـاییەکان لـەدژی حیزبـی دێموکـرات جووڵاوەتـەوە.

ئـەم گوشـارە لـە دوو سـاڵی ڕابـردوودا لـە چوارچێـوەی ڕێککەوتننامـەی ئەمنییەتیـی نێـوان عێـڕاق و ئێرانـدا حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـی بـەرەوڕووی بارودۆخێکـی نـوێ کـردوە. دیـارە ئەمـە یەکەمجـار نیـە کـە ڕێککەوتننامـەی لـەو جـۆرە لەنێـوان ئـەو وڵاتانـەی کوردسـتانیان بەسـەردا دابـەش کـراوە دەبەسـترێ و، لـە مێـژووی کـۆن و نوێـی دروسـتبوونی دەوڵەت_نەتەوەکانـی عێـڕاق، تورکیـە، سـووریە و ئێـران زۆر ڕێککەوتننامـەی لـەو جـۆرە لـە نێـوان ئـەم حکوومەتانـەدا بەسـتراون؛ بـەڵام ئـەو ڕێککەوتنانـە پـتر بـۆ سـنووردارکردنی بزووتنـەوەی سیاسـیی کـورد کـراون نـەک چارەسـەری پرسـەکانی دیکـەی نێـوان ئـەو وڵاتانـە.

یەکگرتنـەوەی حیزبـی دێموکـرات و ڕۆڵـی سـەرەکیی ئـەم حیزبـە لـە بردنەپێشـی خەباتـی شوناسـخوازانەی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان، ڕێکخسـتنی کۆمەڵگـەی کـوردی و سـەرهەڵدانی بزووتنـەوەی ژینـا لـە کوردسـتان و پـتر دەرکەوتنـی دەور و کاریگەریـی حیزبـی دیمۆکـرات لـەو جووڵانەوەیـەدا کۆمـاری ئیسـلامیی بـە ڕادەیـەک تـووڕە کـرد کـە بیهـەوێ تۆڵەیەکـی قـورس لـە بزووتنـەوەی ژینـا و حیزبـی دێموکـرات بکاتـەوە. بۆیـە لـە نێوخـۆی وڵات بێبەزەییانـە پەلامـاری جووڵانەوەکـەی دا و وێـڕای هێرشـی مووشـەکی بـۆ سـەر حیزبـی دێموکـرات- لـە ڕەزبـەر و خەزەڵـوەری

١٤٠١ی هەتاویـدا- و بەردەوامبوونـی لـە تێـرۆری تێکۆشـەرانی کـورد، پاکێجێکـی ئەمنییەتیشـی بـۆ سنووردارکردنی هەرچـی زیاتـری تێکۆشـانی حیـزب و هەڵکەندنـی بنەماڵەکانـی تێکۆشـەرانی حیـزب لـە بنکـە و بارەگاکانـی ئێسـتامان دا بـە دەوڵەتـی عێـڕاق.
جەوهـەری پیلانـی ئەمنیەتیـی ئێـران هەوڵـدان بـۆ لێـدان و سـنووردارکردنی تێکۆشـانی سیاسـیی حیـزب و لەبەریەکهەڵتەکاندنـی قـەوارەی ڕێکخراوەیـی و جێلەقکـردن بـە مانـەوەی تێکۆشـەرانی حیـزب و بنەماڵەکانیـان لـە خاکـی هەرێمـی کوردسـتانە. ئەوەنـدەی بـۆ هێـزی پێشـمەرگە دەگەڕێتـەوە، هێـزی پێشـمەرگەی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان لـە سـەردەمی دامەزرانـی لـە کۆمـاری کوردسـتانەوە هەتـا ئێسـتا ئەرکەکـەی بەرگـری لـە خەڵکـی کوردسـتان و بەرپەرچدانـەوەی هێرشـەکانی حکوومەتەکانـی تـاران بـووە. لەسـەر دەسـتی پێشـمەرگە و لـە هەمـوو قۆناغەکانـی بزووتنـەوەی نەتەوایەتـی و سیاسـیی کـورددا زۆر شـانازی بـۆ کـورد و پرسـە ڕەواکـەی تۆمـار کـراون. خەڵکـی کوردسـتانیش بـە ڕێـزەوە لـە سـەنگ و قوورسـایی هێـزی پێشـمەرگە دەڕوانـن و بـە فاکتەرێکـی گرینـگ لـە داهاتـووی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتانی دادەنێـن. حیزبی دێموکـرات پێـی وایـە پێشـمەرگە ڕوکنێکـی گرینگـی خەباتـی نەتـەوەی کـوردە و لـە داهاتـووی سـەرکەوتنی خەباتـی شوناسخوازیشـماندا هێـزی پێشـمەرگەی کوردسـتان لـە چوارچێـوەی دامەزراوەیەکـی ڕەسـمیدا ئەرکـی پاراسـتنی دەسـکەوتەکانی قۆناغـی دوای ئازادیـی دەکەوێتـە سـەر شـان. ڕەهەندەکـەی تـر سـەنگ و قورسـایی حیزبـی دێموکـرات لـە خەبـات و

ڕێکخستنی جەماوەری دژی کۆماری ئیسلامییە کە لە دەیان ساڵی ڕابردوودا بە ئێعدامی تێکۆشەرانی، تێرۆری ڕێبەران و پێشمەرگەکانی، مووشەکبارانی بنکە و بارەگاکانی هەوڵی داوە ئەم حیزبە لەبن بێنێ، بەڵام ئاکامی پێچەوانەی وەرگرتوە.

وەڵام و کاردانەوەی حیزبی دێموکرات لەهەمبەر ئەو ڕێککەوتننامەیە هەتا ئێستا ئەوە بووە: لەگەڵ حکوومەتی هەرێمی کوردستان و نوێنەرایەتیی نەتەوە یەکگرتووەکان لە عێراق و هەرێم و لایەنە پێوەندیدارەکانی دیکە بکەوینە دانوستان و بۆیان ڕوون بکەینەوە کە دەستێوەردانەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە بنەڕەتڕا بۆ ناسەقامگیرکردنی عێراق و هەرێمی کوردستانە و بیانووگرتنی بە هێزە سیاسییە دژبەرەکانی خۆی لە عێراق ئامانجی سیاسی و ئەمنییەتیی دیکەی لەپشتە. ڕامان گەیاندوە کە بەباوەڕی ئێمە بوون و مانەوەی تێکۆشەرانی سیاسیی کوردستانی ئێران لە عێراق بابەتێکی نێوخۆیی ئەو وڵاتەیە و پێوەندی بە ئێرانەوە نییە. ئێمە هیچ دەستێوەردانمان لە کاروباری نێوخۆیی عێراق و هەرێمی کوردستاندا نەکردوە و بە بەردەوامی ڕێزمان لە سەروەریی خاکی عێراق گرتوە.

جێی ئاماژەیە کە لەو پێوەندییەدا وردبینیی ڕێبەریی حیزب لە کاردانەوە و گرتنەبەری سیاسەت و ڕێوشوێنی گونجاو، خۆگونجاندن و خۆڕاگریی کادر و پێشمەرگە و بنەماڵەکان لە ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەو دۆخە دژوارە و پشتیوانیی خەڵکی هەرێمی کوردستان بە لایەنی باشدا کاریگەریی لەسەر سیاسەت و بڕیارەکانی حکوومەتی هەرێمی

کوردستان و حکوومەتی فیدراڵی عێراق هەبووە. بەڵام سەرەڕای هەموو ئەو ڕاستییانە کۆماری ئیسلامی دوور نیە لە داهاتووشدا دیسان بە بیانووی جۆراوجۆر کێشە و ئاستەنگ بۆ حیزبی دێموکرات دروست بکات و ڕێبەریی حیزب پێویستە خۆی بۆ هەموو دۆخ و ئەگەرە چاوەڕوانکراو و چاوەڕەواننەکراوەکان ئامادە بکات.

ب. حیزبی دێموکرات لە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکاندا

لەبەر ئەوەی حیزبی دێموکرات حیزبێکی کوردستانی ئێرانە و پێناسە و بەستێنی کار و تێکۆشانی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێرانە، بۆیە ڕادەی دۆستپەیداکردن و سەرکەوتنی ئێمە لە مەیدانی دیپلۆماسیدا ڕێک پێوەندیی بە چەندوچۆنی خوێندنەوەی وڵاتان لەسەر کۆماری ئیسلامی و پێوەندییەکانیان لەگەڵ ئەو نیزامە هەیە. دیپلۆماسی تیکنیک و هونەری دروستکردنی پێوەندی لەگەڵ لایەنی جۆراوجۆرە لەپێناو بەرژەوەندیی خۆتدا. ئێمە زۆرتر لە بوارەکانی مافی مرۆڤ و پێشێلکرانی لەلایەن کۆماری ئیسلامی، دەستێوەردانی دەرەکی و قەیرانخوڵقێنییەکانی ڕێژیم و کار و کردەوەی دژی بایەخە جیهانییەکان لە ناوچە، ئێران و کوردستانی ئێراندا دەتوانین بەرەنگاری کۆماری ئیسلامی بینەوە و باشتر لە دەرگای کۆڕوکۆمەڵی سیاسی، یاسایی و ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤی وڵاتانی دێموکراتیک بدەین. هاوکات مێژووی خەباتی سیاسی و دێمۆکراسیخوازیی حیزب، کارتێکەری و سەنگ و قورسایی بزووتنەوەی سیاسی و مەدەنیی خەڵکی کوردستان

لـە ئاسـتی ئێرانـدا هـەم ئێعتبارێکـی تایبەتیـی بـە جووڵانـەوەی میللـی- دێموکراتیکـی کـورد لـە ئێـران بەخشـیوە و هـەم دەرفەتـی پـتری بـۆ دەزگای دیپلۆماسـیی حیـزب دروسـت کـردوە.

لەگـەڵ ئەوەشـدا کـە بەشـی دیپلۆماسـیی حیزبـی دێموکـرات بەپێـی توانـا و زەرەفییەتەکانـی لـە هەمـوو ئـەو بوارانـەدا تێکۆشـانی بـووە، بـەڵام هەڵگرتنـەوەی دەسـکەوتی هەسـتپێکراو لـەو بوارانـەدا پێویسـتیی بـە پلانـی کاری زۆرتـرە. پێـش هەمـوو شـتێک دەبـێ بەرچاوڕوونیـی ئەوەمـان هەبـێ سـتراتیژیی دیپلۆماسـیی ئێمـە بـۆ چ ئامانـج و مەبەسـتێکە:

یەکـەم، هەمـووان دەزانیـن کـە دەوڵەتـان لـە دەلاقـەی بەرژەوەندییەکانـی خۆیانـەوە سـەیری ئێـران و ڕەوتـی گۆڕانکارییەکانـی ئـەو وڵاتـە دەکـەن و هـەر وڵاتێـک بەرژەوەندیـی ئەمنیەتـی، ئابـووری و فرەڕەهەندییەکانـی دیکـەی خـۆی پـێ لەپێشـترە.

دووهـەم، لـە وتوویـژ لەگـەڵ لایەنـە بیانییەکانـدا کـە بـاس لـە گۆڕینـی کۆمـاری ئیسـلامی دێتـە گـۆڕێ و بـاس لـە پێویسـتیی نەمانـی ڕێژیـم دەکـرێ، وەڵامـەکان ئاراسـتەیەکی ڕوونیـان هەیـە و دەڵێـن مەسـەلەی مانـەوە یـان گۆڕینـی دەسـەڵاتی کۆمـاری ئیسـلامی پرسـێکی نێوخۆیـی ئێرانـە و پێوەندیـی بـە هەمـوو خەڵکـی ئـەم وڵاتـەوە هەیـە. لەگـەڵ ئەوەشـدا هـەم پەیامـی حیزبـی دێموکـرات ئـەوە بـووە و هـەم بۆخۆشـیان نایشـارنەوە کـە کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران هـۆکاری سـەرەکیی ناسـەقامگیرییەکانی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت و قەیرانـە نێوخۆییەکانـی ئێرانـە و لـە ئەگـەری هـەر گۆڕانکارییـەک لـەو وڵاتـەدا ناکـرێ فاکتـەری کـورد لەبەرچـاو نەگیردرێـت.

سـێهەم، لـە ئەگـەری بەهێزبوونـی ئیـرادەی گۆڕانخـوازی لـە نێوخـۆی ئێـران و پەرەسـەندنی جووڵانـەوە سیاسـییە جەماوەرییـەکان کـە لایەنـە نێودەوڵەتییـەکان ناچـار بـە بیرکردنـەوە لـە گـۆڕان یـان تەنانـەت ڕووخانـی ڕێژیـم بـکات، لـەو حاڵەتەشـدا پرسـی ئاڵترناتیـو و جێگـرەوە لـە تـاران دێتـە گـۆڕێ و دیسـان ڕووی قسـە و بەرپرسـایەتییەکە لـە ئۆپۆزیسـیۆنە کـە چەنـدە لـەو پێوەندییـەدا چالاکـە.

چـوارەم، ئەگـەر خەباتـی سیاسـیی کـورد لـە ئێـران بـە سـەرنجدان بـە فاکتـەری کـورد لـە هاوکێشـەکانی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـت ئێعتبارێکـی سیاسـیی زۆری هەیـە، بـەو پێیـەش ئـەو چاوەڕوانییـە هەیە کـە جووڵانەوەی سیاسـیی کـورد وەک فاکتەرێکـی بەهێـز لـە پرۆسـەی بەدیلسـازی بـۆ کۆمـاری ئیسـلامی دەوری گرینگـی خـۆی هەبێـت و لـە هەوڵەکانـی هەتـا ئێسـتای بـۆ ئـەم مەبەسـتە بـەردەوام بـێ.

ج. حیزبی دێموکرات و بوارەکانی دیپلۆماسیی دەرەکی

بـە لەبەرچاوگرتنی ڕێوشـوێنەکانی زاڵ بەسـەر پێوەندییـە نێودەوڵەتییەکاندا سروشـتی جووڵانـەوەی سیاسـیی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و پێناسـەی سیاسـی و تیکۆشـانی حیزبـی دێموکـرات و دۆخـی ئێـران ئـەو دەرفەتـەی بـۆ دروسـت کردوویـن هـەم حیزبـی دێموکـرات وەک لایەنـی بەهێـزی بزووتنـەوەی سیاسـیی کـورد قسـەی بـۆ گوتـن هەبێـت و هـەم ناوەنـدە سیاسـی و دیپلۆماسـییەکان لـە ئورووپـا و ئەمریـکا گوێـی لـێ بگـرن. لێکدابـران و کێشـە نێوخۆیـی حیزبـەکان چ لـە گـەل یەکـترو چ لـە نێـو

خۆیانـدا هـاوکات لـە گـەل ئـەو فاکتەرانـەی کـە لـە سـەروە ئاماژەمـان پێکرد وەک دوو هـۆکاری سـەرەکی کارێگەریەکـی نەرێنیـان لـە سـەر بواری دیپلۆماسـیی کـوردی ڕۆژهـەڵات لـە دەرەوەی وڵات هەبـووە. لەگـەڵ ئـەوەی ئەندامـان و لایەنگرانـی حیزبمـان بـە پشـتیوانی لـە سیاسـەتی حیـزب و خەڵکـی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان چالاکانـە بەشـداری خۆپێشـاندان و کـۆڕ و کۆبوونـەوەکان بەتایبـەت لـە مـاوەی دووسـالی ڕابـردوو لـە پەیوەندیـدار بـە بزووتنـەی ژینـا بـوون، مخابـن ئـەو کاریگەرییـەی نەبـوو چاوەڕوانیـی لێدەکـرا. کۆمیتـەکان و دامـەزراوە حیزبییەکانـی ئێمـە لـە دەرەوە زۆرن و ئەندامانیـش چالاکـی و کـۆڕ و کۆبونەوەیـان کـەم نییـە، بـەڵام بـەو حاڵـەش ئـەم دۆخـە بەرهـەم و دەسـتکەوتی سیاسـی و تەشـکیلاتیی دڵخـوازی بـۆ حیـزب بـە قـەرا تواناکانـی لـێ نەکەوتۆتـەوە. لـەم ڕووەوە خەسارناسـی و پێداچوونەوەیـەک بـە ئۆرگانیـزم و کارکـردی حیزبـی لـە دەرەوەی وڵات، ئەرک و بەرپرسـایەتیی کۆمیتـەکان، یەکیەتییەکانـی لاوان، ژنـان، خوێنـدکاران و کۆروکۆمەڵەکانـی دیکەمـان پێویسـتە. خاڵـی گرینـگ و بنەڕەتـی ئەوەیـە کـە ئەولەوییەتـی حیزبایەتـی لـە دەرەوە دەبـێ بـۆ دەسـتکەوتی دیپلۆماسـی بـە قازانجـی حیـزب و پرسـی شوناسـخوازیی کـورد لـە ڕۆژهـەڵات، ڕێکخسـتنەوەی تەشـکیلاتێکی بەدیسـیپلین، بەهێـز و خۆڕاگـری حیزبـی بـێ. بۆیـە لـە پێداچوونـەوە بـە ئۆرگانیزمـی حیزبـی و چەندیوچۆنیـی کاری حیزبیـمان گەیشـتن بـەو ئامانجـە دەبـێ لـە دەسـتووری کارمانـدا بـێ.

باسـێکی تـر لـەو پێوەندییـەدا ئەندامەتیـی حیـزب لـە ڕێکخـراوی

ئینترناسیۆنال سۆسیالیست (si) و ڕێکخراوی نەتەوە بێدەوڵەتەکان (یو.ئێن.پی.ئۆ UNPO) و خۆدیتنەوەمان لە هەر کۆڕبەند و ڕێکخراوێکی دیکەدایە. گومان لەوەدا نییە حیزبی دێموکرات دەبێ بیهەوێ و بشتوانێ لە تریبوون و ستاتووی جۆراوجۆری نێودەوڵەتی بۆ گەیاندنی دەنگی کورد و بەرژەوەندییەکانی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کەلک وەرگرێ. ئەم هەوڵانەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ زیاتر لە نیو سەدە لەوە پێش دەگەڕێتەوە، کاتێک کە بە هیممەتی شەهید د. قاسملوو ڕێگە بۆ دۆستایەتیی حیزبی دێموکرات لەگەڵ حیزبە سۆسیال دیموکراتەکانی ئورووپا خۆش کرا کە لەوکاتدا پێگەیان بەهێز بوو. لەو سەردەمدا ئەوە باشترین و واقعبینانەترین ڕێکاری دیپلۆماتیک بوو کە د. قاسملوو کاری بۆ کرد و لە هەنگاوەکانی دیکەشدا حیزبی دێموکرات سەرەتا بە ئەندامی ڕاوێژکار و دواتر ئەندامی سەرەکیی ئینترناسیۆناڵ سۆسیالیست وەرگیرا.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەر لە درێژەی ستراتیژیی قۆستنەوەی هەموو هەل و دەرفەت و بەستێنەکان بۆ ناساندنی پرسی کورد لە ئێران هەوڵی داوە لە ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکانی دیکەشدا ببێتە ئەندام. بەردەوامی لەو هەوڵە دیپلۆماسییانە بووە هۆی ئەوەی لە ساڵی ١٣٨٦ی هەتاویدا (٢٠٠٧) بە ئەندامەتیی ڕێکخراوی نەتەوە بێدەوڵەتەکان (یو.ئێن.پی.ئۆ UNPO) وەربگیرێ. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئێستا ئەندامی دەستەی سەرۆکایەتیی ئەو ڕێکخراوەیە و لە ڕاستیدا نوێنەرایەتیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکا.

لـە تەواوەتیـی خۆیـدا پێوانـە بـۆ حیزبـی دێموکـرات لـە ئەندامەتیـی هـەر ڕێکخراوەیـەک و هـەر یارگیرییەکـی نێودەوڵەتیـدا هەڵوێسـتی ئـەو لایەنانـە لەمـەڕ دیفـاع لـە مافـە میللـی دیموکراتیکەکانـی نەتـەوەی کورد و پشـتیوانی لـە خەباتـی کـورد لـە ئێـران دژی کۆمـاری ئیسـلامییە. بۆیـە سروشـتییە بـە سـەرنجدان بـە ئاڵوگـۆڕ و هاوکێشـە سیاسـییە نێودەوڵەتییـەکان ڕێبەریـی حیزبـی دێموکـرات لـە کاتـی پێویسـتدا پێداچوونـەوە بـە چەندیوچۆنیـی چالاکییەکانـی لـەو ڕێکخـراوە و کۆڕبەندانـەدا بـکات.

د. پێوەندییەکانمان لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامیدا

ڕۆڵ و کارکـردی ئۆپۆزیسـیۆن و دەستاودەسـتکردنی دەسـەڵات لـە ئێرانـدا مێژوویەکـی درەوشـاوە و جێکەوتـووی نییـە. هەرچەند بیرۆکـەی حیزبایەتی لـە ئێـران بـۆ ڕابردوویەکـی درێـژ دەگەڕێتـەوە، بـەڵام هەتـا ئێسـتا لـە کۆمەڵگـەی ئێرانـدا حیزبایەتـی فەرهەنگـی سیاسـی و دامـەزراوەی بەرهـەم نەهێنـاوە.

لـە نیزامـی پاشـایەتیدا حیـزب و ئۆپۆزیسـیۆنی دژی دەسـەڵات هەڵگـری پێناسـەی ئیدئۆلۆژیـی کۆمونیسـتی، شـیعەگەری و میللیگەرایـی بـوون، هـەر بـەو پێیـە کۆمەڵگـەی سیاسـیی وڵاتیـش لـە جەمسـەربەندیی ئیدئۆلۆژیکـدا بـە فەرهەنگـی نادیموکراتیـک لـەدژی یەکـتر ڕاوەسـتابوون. فەرهەنگـی یەکـتری قبـووڵ نەکـردن و عەقڵییەتـی سـڕینەوەی ئـەوی دی یان لـە پەراوێزخسـتنی لـە حیزبایەتـی و کاری سیاسـیدا بەدرێژایـی مێـژووی هاوچەرخـی ئێـران بـەردەوام بـووە. ئـەو جـۆرە عەقڵییـەت و بیرکردنەوەیـە

لـە هەلومەرجـی ئێستاشـدا وای کـردوە بەربەسـتێکی بەرچـاو لـە بـەردەم ڕەوتــی ئاڵترناتیوســازی دژی کۆمــاری ئیســلامیدا دروســت بێــت. ئــەو پاشـخانە بووەتـە هـۆی ئـەوەی زۆربـەی ئۆپۆزیسـیۆنی ئێرانـی ئێسـتاش لــە ڕەوتــی ئاڵترناتیوســازیدا لــە فــازی پێناســەی دەســتەواژەگەلێکی وەک "نەتەوە-ملـت"، "یەکپارچەیـی خاک-تمامیـت ارضـی"، جیابوونـەوە-تجزیـە"، "زمـان" و "ناوەندگەرایـی"و ... دا بمێنێتـەوە و گیـر بـکات. لەگـەڵ ئـەوەدا حیزبـی دێموکراتیـش پێـی وایـە بـاس لەسـەر ئـەو دەسـتەواژانە و یەکلابوونـەوەکان پێویسـتە، بـەڵام هەسـتی شۆڤینیسـتی و پاوانخوازیـی بەشـی زۆری لایەنـەکان ڕەوتـی کۆدەنگـی و بەدیلسـازیی هەتـا ئێسـتا پـەک خسـتوە.

حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لـەو ماوەیـەدا هەوڵـی داوە لەسـەر بنەمـای داننـان بـە ئێرانێکـی فرەنەتـەوە و فرەچەشـن لـە چوارچێـوەی فیدرالیزمـدا بەرنامـە و ڕێـکاری خـۆی بـۆ بنەماکانـی لێکتێگەیشـتن و ڕێککەوتـن بـۆ ئیـدارەی هاوبەشـی داهاتـوی ئێـران بخاتـە ڕوو. حیزبـی دێموکـرات لەگـەڵ لایەنـە سیاسـییە جۆراوجۆرەکانـی ئێرانـی دانیشـتن و دانوسـتانی هەیـە و بەخۆشـییەوە بـە بـەراوەرد لەگـەڵ ڕابـردوو لێکحاڵیبوونـەکان زۆرتـرە، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا ئاسـۆیەکی ڕوون بـۆ دروسـتبوونی ئاڵترناتیـو بـەم زووانـە بـەدی ناکەیـن. حیزبـی دێموکـرات لــە تەعامولــی سیاســیی خۆیــدا پێویســتە بــە پاراســتنی پرەنســیپە سـەرەکییەکانی خەباتـی نەتەوایەتـی و بەرژەوەندییـە سیاسـییەکانی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان سیاسـەتێکی واقعبینانـە بگرێتـە بـەر بـۆ ئـەوەی

گوێگر و بەردەنگی زۆرترمان لەنێو خەڵکدا هەبێ و هاوپەیمان و لایەنگر لەنێو لایەنە سیاسیەکانی ئێراندا وەدەست بێنین.
حیزبی دێموکرات وێڕای پێداگری لەسەر مافە نەتەوایەتییەکانی نەتەوەی کورد لە ئێران و لەسەر بنەمای زەرورەتی ئالترناتیوسازی لەگەڵ هەموو ئەو لایەنە ئێرانییانەی زەرفییەتی دانوستان و لێکتێگەیشتن و کاری هاوبەشیان هەیە، پرۆسەی سیاسیی خەبات دژی کۆماری ئیسلامی دەباتە پێشێ. حیزبی ئێمە لە ئێستادا لە دوو هاوپەیمانیی "کۆنگرەی نەتەوەکانی فیدراڵ- کنگرەی ملیت‌های فدرال" و "هاوپێوەندی گشتگیر بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێراندا-همبستگی فراگیر برای آزادی و برابری در ایران"دا ئەندامە و بۆ ئەو ئامانجانە تێدەکۆشێ.

هـ ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران
پاش هەیئەتی نوێنەرایەتیی خەڵکی کورد بۆ وتوویژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە ڕەوتی ڕووداوەکانی دوای شۆڕشی ١٣٥٧، ناوەندی هاوکاری -کە ساڵی ١٣٩٦ دامەزرا- چوارچێوەیەک بوو بۆ هاوهەڵوێستی و کاری بەکۆمەڵ و کارکردن بۆ پێکهێنانی بەرەیەکی کوردستانی لەنێو حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا.
ئەگەرچی لە ناوەندی هاوکاری و لە ئاستی نێوخۆیی کوردستاندا کۆمەڵێک کاری هاوبەشی گرینگ و بەبایەخ کران، بەڵام لایەنەکان نەیانتوانی لەسەر سیاسەت و ڕێوشوێنی ستراتیژیی پێوەندیدار بە

بڕیـاری چارەنووسسـاز، دیپلۆماسـیی دەرەکـی، مامەڵـە لەگـەڵ لایەنـە ئێرانییـەکان، پێکهێنانـی هێـزی پێشـمەرگەی هاوبـەش و زۆر پـلان و بەرنامـەی هاوبەشـی دیکـە بـۆ ڕۆژهەلاتـی کوردسـتان ڕێـک بکـەون. لـە ڕەوتـی سـەرهەڵدانی ژیناشـدا و لەسـەر چۆنیەتیـی هەڵوێسـت و کارکـردن لەگـەڵ حیـزب و ڕێکخـراوە سەرانسـەرییەکان جیاوازیـی بۆچوونـەکان ئەوەنـدە زۆر بـوو کـە ناوەنـدی توشـی قەیـران کـرد و هـەر لایەنـەی سیاسـەتی حیزبـی خـۆی دەبـردە پێـش. دوای یەکگرتنـەوەی حیزبـی دێموکـرات کـە چەنـد مانـگ دواتـر یەکگرتنـەوەی دوو لایەنـی کۆمەڵەشـی بـەدووادا هـات، ناوەنـدی هـاوکاری بریتـی بـوو لـە حـدکا و کۆمەڵـەی شۆڕشـگێڕ. بـەڵام هەڵوێسـتی جیـاواز بەرامبـەر پـڕۆژەی جۆرجتـاون و ئینشـعابی نێـو کۆمەڵـەی شۆڕشـگێڕ ئیـتر ناوەنـدی هاوکارییـان بەکـردەوە پـەک خسـت.

ئەزموونـی ئـەو دواییانـەی خوێندنـەوەکان و میکانیـزم و ڕێـکارەکان نیشـانی داوە ئـەو ناوەنـدە ناتوانـێ بـە شـێوەی پێشـوو بمێنێتـەوە. بۆیـە بـە لەبەرچاوگرتنـی جیاوازییـە فکرییەکانـی نێـو حیزبـە کوردییـەکان یـان دەبـێ خوێندنەوەیەکـی دیکـە بـۆ بەردەوامیـی کاریـی ناوەنـد بکەیـن، یـان بیـر لـە پلاتفۆرمێکـی دیکـە بکەینـەوە بـۆ کۆدەنگـی و هاوکاریـی حیـزب و لایەنـەکان و ئـەو چاوەڕوانییـەش لـە حیـزب دەکـرێ هـەروەک پێشـوو لـە هەوڵەکانـی خـۆی بـەردەوام بیـت.

ئاکامگیری

کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان لە هەلومەرجێکدا دەبەسترێ کە بە سەرنجدان بە هاوکێشە ناوچەیی و جیهانییەکان و ڕەوتی ئاڵوگۆڕەکان لە نێوخۆی وڵات پێویستە حیزبی ئێمە زیاتر لە ڕابردوو خۆی بۆ ئاڵوگۆڕ و سیناریۆ لەگوێنەکان و بەردەوامبوون لەسەر ڕەسالەتی مێژوویی خۆی ئامادە بکا. حیزبی دێموکرات پێویستە لە پێوندییە نێونەتەوەییەکانی و لەو کۆڕوکۆبوونەوە سیاسی و دیپلۆماسییانەی تێیاندا بەشدار دەبێ سەرنجەکان بۆ ئەوە ڕابکێشی بەرژەوەندیی درێژخایەنی وڵاتان لە مامەڵە لەگەڵ ئێراندا لە گرەوی سەرکەوتنی خەباتی دێموکراسیخوازی و دابینبوونی ماف و ئازادییەکانی گەلانی ئێراندا مسۆگەر دەبێت. بۆیە پێویستە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی لە سیاسەت و هەڵسوکەوت لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا تەنیا گرینگی بە پرسی ئەتومی و قەیرانخوڵقێنییەکانی ڕێژیم لە ناوچەدا نەدا و ئاوڕ لە پرسی ماف و ئازادییەکانی خەڵک و پێکهاتەکانی نێو ئێران بداتەوە و پشتیوانی خەبات و تێکۆشانیان بۆ تێپەڕین لە کۆماری ئیسلامی بێ. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێداگری لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە وێڕای پشتیوانی لە پرسی مافخوازیی ڕەوای کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان، ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران بە گۆڕەپانی سەرەکیی خەبات و ڕەسالەتە مێژووییەکەی خۆی دەزانێ. بۆیە لەگەڵ بەئامانجگرتنی کۆی حاکمییەتی کۆماری ئیسلامی، هەوڵ بۆ بەهێزکردن و ڕێکخستنی پتری خەباتی جەماوەریی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بەردەوامی لە

هەوڵەکانی بۆ دروستکردنی هاوپێوەندیی زیاتر لەگەڵ نەتەوە و لایەنە سیاسییەکانی دیکەی ئێران دەدا. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ بەچۆکداهێنانی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ گرتنەبەری شێوە جۆراوجۆرەکانی خەبات بەپێی دۆخ و هەلومەرج پشتیوانی لە مێتۆدە مەدەنییەکانی خەبات بە مەبەستی هەرچی زیاتر بە جەماوەریکردنی بزووتنەوەی سیاسی-نەتەوەیی کورد لە ئێران دەکا.

حیزبی دێموکرات لەگەڵ ئەوەی شانازی بە دەستکەوتەکانی نیزیک بە ٨ دەیە خەبات و نەسرەوتنی لەپێناو سەرخستنی بزووتنەوەی ڕەوا و میللی-دێموکراتیکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکا، بە چاوی ڕەخنەگرانەوە لە مێژووی خەباتی خۆی و کەمایەسییەکانی بزووتنەوەی سیاسیی کورد لە ئێران دەڕوانێ. هاوکات بە پێداگری لەسەر ئەو ئەسڵە کە پێویستە هەرچەشنە هاوبەندییەک لەگەڵ ڕەوتە سیاسییە سەرانسەرییەکان لەسەر بنەمای بەڕەسمیناسینی شوناسی نەتەوەیی و تایبەتمەندیی پرسی کورد بێ، لە هەوڵەکانی خۆی بۆ دروستکردنی هاوپێوەندی و هاوپەیمانیی زیاتری سیاسی لەنێوان حیزب و لایەنە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەردەوام دەبێ. هەر لەو چوارچێوەیەشدا جۆراوجۆری و فرەچەشنییەکانی نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دەرفەت و دەسمایەی گرینگی خەباتی شوناسخوازیی کورد لە ئیران دادەنێ و بۆ دابینکردنی ویستە ڕەواکانی هەموو پێکهاتەکانی کۆمەڵی کوردەواری تێدەکۆشی.

ناوەندی بڕیاری حیزب و ئۆرگانیزمی حیزبی بەتایبەت بەشەکانی

پلاندانـان، تەشـکیلات و ڕاگەیانـدن بـە بایەخدانـی پـتر بـە ناوچەکانـی باکـوور و باشـووری ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و ناوچـە کوردنشـینەکانی دەرەوەی ڕۆژهـەڵات هەوڵـی زیاتـر بـۆ شـۆڕکردنەوەی خەباتـی نەتەوایەتیـی و شوناسـخوازی لـەو ناوچانـەی کوردسـتان و بەهێزکردنـی پێگـەی سیاسـیی کـورد لـە ئێرانـی داهاتـوودا دەدەن. هەروەهـا بایەخدانـی پـتر و پـتر بـە پـرس و پێگـەی ژنـان و لاوان و توێـژە کاراکانـی دیکـەی کۆمـەڵ لـە پڕۆسـەی سیاسـیی خەباتـی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و بەرنامەڕێژیـی چڕوپـڕ و بـەردەوام لـە هەمـوو ڕەهەندەکانـی ئـەو بـوارەدا ئەرکـی هەمیشـەیی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران دەبـێ. کۆمەڵگـەی ئێـران و ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان لاو و خوێنـدەوارە و، ڕێکخسـتنی ئـەو نەوەیە چ لـە نێوخـۆ و چ لـە دەرەوە هەڵدەگـرێ بەرنامـە و ڕێوشـوێنی تەشـکیلاتیی تایبەتـی بـۆ ئامـادە بکـرێ.

لـە کۆتاییـدا: خەبـات و تێکۆشـانی سیاسـی نەتەوەیـی، مەدەنـی و مافخوازانـەی خەڵکـی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان گەیشـتۆتە ئاسـتێکی بەرچـاو لـە وشـیاریی سیاسـی و کۆمەڵایەتـی. نـەورۆزی ئەمسـاڵ نوێنگـەی ئـەم پێگەیشـتووییە سیاسـییە بـوو. بـەڵام ئـەو ڕەوتـە ئەگـەر تەنیـا لـە بۆنەکانـدا قەتیـس بمێنێتـەوە زۆرتـر دەبـێ بـە مێـژوو. ئەرکـی ئێمـە ئەوەیـە بـۆ ئێسـتا و داهاتـوو کەلـک لـەو زەرفییەتـە خەباتگێڕییـە وەربگریـن و یارمەتیـدەر بیـن بـۆ ئـەوەی جووڵانەوەکـە بـە ئاقارێکـدا بـڕوا کـە پێبەپێـی ئاڵـو گـۆڕەکان هەمیشـە قسـەی بـۆ گوتـن و بەرنامـەی بـۆ بەردەوامیـی کاری مەیدانـی هەبـێ.

حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لـە ڕەوتـی خەباتـی بەردەوامـی

خـۆی و ڕەوتـی ئاڵوگـۆڕە سیاسـییەکان لـە ئێرانـدا بـە هەڵسـەنگاندنی دۆخ و لەبـەر چاوگرتنـی دەرفـەت و ئاسـتەنگەکانی بـەردەم جووڵانـەوەی کـورد و جووڵانـەوە سەرانسـەرییەکان دەبـێ بەرنامـە و پـرۆژەی ڕوونـی هەبـێ. ئـەو کارەش کاتێـک دەکـرێ ئێمـە تەشـکیلات و ئۆرگانیزمـی خۆمـان لـە نێوخـۆی وڵات و دەرەوە بــە جۆرێـک ڕێکبخەیــن و بەڕۆژیــان بکەینــەوە ژینگەیەکـی گونجــاو، هیوابەخــش و ئامانجــدار بــۆ بەشــداریی تاکەکانــی کۆمەڵگــەی ڕۆژهەلاتـی کوردسـتان لـە نێوخـۆ و دەرەوە بڕەخسـێنین.

- سڵاو لە خەڵکی خەباتکار و خۆڕاگری کوردستان!

- سـڵاو لـە گیانـی پاکـی شـەهیدانی خەباتـی مافخوازانـەی کوردسـتان، لـە سـەروو هەموویانـەوە ڕێبەرانـی شـەهیدی حیزبـی دێموکـرات، قـازی و قاسـملوو و شـەرەفکەندی!

- سڵاو لە بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان!

- سڵاو لە زیندانیانی سیاسیی کورد کە سیمبولی خۆڕاگریی گەلەکەمانن!

- سڵاو لە کادر و پێشمەرگەکان، ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات!

- بەرز و شکۆدار بێ ئامانجە بەرزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

- سڵاو لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران!

ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

پەسندکراوی کونگرەی ١٧ کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان
(١٥ و ١٦ی ڕێبەندانی ١٤٠٣ی هەتاوی)

پێشەکی

کوردستان لەو پانتا جوغرافیاییەدا هەڵکەوتوە، کە بە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ناودێر کراوە. بە هۆی ئەوەی لە بواری سەرچاوە سروشتییەکانەوە هەرێمێکی دەوڵەمەندە، شوێنی سەرهەڵدانی چەندین شارستانییەتی مێژوویی و ئایینیی جیاوازە و لە بواری نەتەوەیی و کولتوورییەوە ناوچەیەکی فرەڕەنگە و لەنێو ئەو پێکهاتە جۆراوجۆرەدا کە لەو ناوچەیە نیشتەجێن، کوردیش خاوەنی شارستانیەتێکی دێرینە. بەڵام لەگەڵ خەباتێکی دوورودرێژ و خوێناوی چەندین هۆکار ڕێگر بوون لەوەی کورد ئەو ئیمکانەی بۆ بڕەخسێ وەک نەتەوەیەک ببێتە خاوەنی دەسەڵاتی نەتەوەیی خۆی، بە تایبەتی لە مێژووی هاوچەرخدا دەتوانین ئیشارە بەوە بکەین کە دوای کۆتاییهاتنی شەڕی یەکەمی جیهانی و ڕەوتی پێکهێنانی دەوڵەت-نەتەوەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست نەبوونی وشیاریی نەتەوەیی کورد لە ئاستی پێویستدا لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا لە لایەک و دەستتێوەردانی نادادپەروەرانەی زلهێزەکانی ئەو سەردەمە لە کاروباری ناوچەکەی ئێمەدا لە لایەکی دیکەوە، بوون بە هۆی بێبەشکرانی نەتەوەی کورد لە دەوڵەتی سەربەخۆی خۆی. ئەم بارودۆخە بوو بە هۆی داڕشتنی سنووری دەوڵەت-نەتەوە تازە پێکهاتووەکانی ناوچەکە بە قازانجی چەند نەتەوەیەک و لەسەر حیسابی دووبارە دابەشکردنەوەی کوردستان و حاشاکردن لە پێناسی نەتەوەیی کورد و مافی بەشداربوونی ئەم نەتەوەیە لە دەسەڵاتی سیاسیدا. هەر

ئـەو غـەدرە مێژووییـەش بـوو بـە سـەرەتای دەورەیەکـی نوێـی خوێنـاوی و پڕتێچـوو لـە خەباتـی ڕزگاریخوازانـەی نەتـەوەی کـورد لـە پێنـاوی وەدیهێنانـی مافـی دیاریکردنـی چارەنووسـدا، و دەکـرێ بـە ڕاشـکاوی بڵێیـن کـە مێـژووی خەباتـی نەتـەوەی کـورد بـە یەکێـک لـە خوێناویتریـن و درێژخایەنتریـن بەشـەکانی مێـژووی خەباتـی گەلانـی زۆرلێکـراوی ئـەم جیهانـە دادەنـرێ.

هەرچەنـد پلانـی سـڕینەوەی سیسـتماتیکی پێناسـی نەتەوەیـی کـورد لـە ئێرانیشـدا بەشـێکی جیانەکـراو لـە پـرۆژەی "دەوڵەت-نەتـەوەی ئێرانـی" بـە هاتنەسـەرکاری ڕەزاشـای پەهلـەوی بـووە، بـەڵام هەمـوو ئـەو هەوڵانـە نەیانتوانیـوە ڕێ لـە ڕەوتـی سروشـتیی گەشەسـەندنی مێژوویـی کەسـایەتیی نەتەوەیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتاندا بگـرن. ناسـیۆنالیزمی مۆدێرنـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتانیش، کـە بـە شـێوەیەکی بەرچـاو لـە لایەکـەوە بەرهەمـی پێگەیشـتنی بابەتیـی کۆمەڵگـەی کـوردی و لـە لایەکـی دیکەشـەوە بەرهەمـی خەباتـی نەتەوەیـی بژاردەکانـی کـورد بـوو، لـە ڕێگـەی پێکهێنانـی کۆمەڵـەی "ژ.ک" لـە ٢٥ی گەلاوێـژی سـاڵی ١٣٢١ی هەتـاوی (١٩٤٢ی زایینـی)دا شـێوازی ڕێکخراوەیـی بـە خۆیـەوە گـرت. پێناسـەی کۆمەڵـەی "ژ.ک" بنچینـەی لەسـەر بەرزبوونـەوەی بیـری نەتەوەیـی و هەوڵـی ڕزگاریـی کـورد لـە هەمـوو کوردسـتان و دامەزراندنـی دەوڵەتـی نەتەوەیـی بـۆ کـورد بـوو. ژ.ک لـە پـاش ٣ سـاڵ، بـە هـۆی بەرینبوونـەوەی مـەودای چالاکـی و لـە سـەروبەندی پێکهاتنـی زەمینـە بـۆ پێکهێنانـی دەسـەڵاتێکی کـوردی لـە

ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە هەموو چین و توێژەکانی ئەو سەردەمەی کۆمەڵگەی کوردەواری لە ڕیزەکانی خۆیدا جێ بکاتەوە، جێگای خۆی دا بە حیزبی دێموکراتی کوردستان. بەم پێیە، حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ڕێبەرایەتیی پێشەوا قازی محەممەد، لەسەر بنەما و مێژووی کۆمەڵەی ژ.ک لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٦ی ئووتی ١٩٤٥ی زایینیدا دامەزرا.
دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر بناغەی کۆمەڵەی "ژ.ک" بە نوختە گۆڕانێکی گرینگ لە مێژووی گەلی کورددا و بە سەرەتای قۆناغێکی نوێ لە خەباتی نەتەوەکەمان دەژمێردرێ. بە ڕێبەرایەتیی ئەم حیزبە بوو کە گەلی کورد بۆ یەکەم جار لە مێژووی خۆیدا توانی کۆماری کوردستان لە بەشێکی کوردستاندا دابمەزرێنێ. کۆماری کوردستان بۆ یەکەم جار ستاتووی دەسەڵاتی کوردیی بە شێوەیەکی مۆدێرن و بە نێوەرۆکێکی دێموکراتیکەوە نیشان دا. هەرچەند کۆماری کوردستان پاش نیزیکەی ١١ مانگ دەسەڵاتداریی دێموکراتیک، بە هۆی هێرشی دەسەڵاتی پاشایەتیی ئەو سەردەمەی ئێرانەوە جوانەمەرگ کرا، بەڵام ئەزموونی دێموکراتیکی دەسەڵاتداری لە کۆماری کوردستاندا بە لاپەڕەیەکی زێڕینی مێژووی خەباتی سیاسیی گەلی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافە نەتەوەیی و دێموکراتیکەکانیدا دێتە ئەژمار. دامەزرانی کۆماری کوردستان کە لە جێدا بنەمای لەسەر ئەسڵی ڕێزگرتن لە ئیرادەی خەڵکی کوردستان لە لایەک و هەوڵدان لە پێناوی پێکەوە ژیانێکی ئاشتییانە

لەگـەڵ نەتەوەکانـی دراوسـێی لـە لایەکـی دیکـەوە دانرابـوو، نـەک هـەر لـە ئاسـتی کوردسـتان و ئێرانـی ئـەو سـەردەمەدا، بەڵکـوو هـەم ئەوسـا و هـەم ئێسـتا لـە هەمـوو ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـتدا بـە ڕووداوێکـی گرنـگ دادەنـرا و دادەنـرێ. هەرچەنـد پێشـەوا قـازی محەممـەد و بەشـێکی دیکـە لـە ڕێبەرانـی حیـزب و کۆمـار بـە فەرمانـی ڕێژیمـی پاشـایەتیی ئێـران لـە سـێدارە دران، بـەڵام ئەزموونـی نەتەوەیـی، دێموکراتیـک و پێشـکەوتنخوازانەی کۆمـاری کوردسـتان هـەروا ڕێنیشـاندەری نـەوە لـە دوای نـەوەی بزووتنـەوەی ڕزگاریخوازانـەی گەلـی کـورد بـووە و دەبـێ. لەگـەڵ ئـەوەی تێکچـوون وهەڵوەشـانەوەی کۆمـاری کوردسـتان زەبرێکـی گـەورە بـوو کـە لـە پەیکـەری حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان درا، تێکۆشـەرانی ئـەم حیزبـە لـە ماوەیەکـی بـە نیسـبەت کورتـدا خۆیـان ڕێـک خسـتەوە و خەباتـی ڕزگاریخوازانـەی نەتەوەییـان دەسـت پێکـردەوە. حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان لـە مـاوەی ٨ دەیـە تەمەنـی خۆیـدا زۆر فەسـڵی زێڕینـی لـە مێـژووی نەتـەوەی کـورددا تۆمـار کـردوون، زۆر سـەرکەوتنی گـەورەی بـە دەسـت هێنـاون و تووشـی نوشوسـتی و پاشەکشـەش بـووە.

بێجگـە لـە دامەزراندنـی کۆمـاری کوردسـتان کـە لووتکـەی سـەرکەوتنی ئـەم حیزبـە و بـە گشـتی بزووتنـەوەی ڕزگاریخوازیـی کـورد بـوو، ئـەم حیزبـە بزووتنـەوەی پڕشـکۆی سـاڵانی ٤٧ - ١٣٤٦ی بەرپـا کـردوە، چەنـد جـار لـە ململانـەی هەڵبژاردنـدا خـۆی تاقـی کردۆتـەوە و هەمـوو جـارێ سـەرکەوتنی بەدەسـت هێنـاوە و سـەرەنجام بـۆ مـاوەی پـتر لـە چـوار

دەیە خەباتێکی قارەمانانەی بەدژی دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی کۆماری ئیسلامی بەڕێوە بردوە.

ئەم حیزبە هەر لەو کاتەدا تێکچوونی کۆماری کوردستان و تێکشکانی ڕاپەڕینی چەکدارانەی ٤٧ – ١٣٤٦ی بە خۆوە دیوە و چەند جار لە دەورانی ڕێژیمی پاشایەتی و ڕێژیمی ئیسلامیدا کەوتۆتە بەر پەلاماری پۆلیس و هێزە سەرکوتکەرەکان و بە سەدان و هەزاران تێکۆشەری کەوتوونەتە زیندانەوە کە زۆربەیان حوکمی قورس و تەنانەت ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە و سەدان کەسیان ئەو حوکمەیان لەسەر جێبەجێ کراوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو خەباتە قارەمانانە و پڕ لە شانازییەدا زیاتر لە پێنج هەزار کادر و ئەندامی شەهید بوون کە بە دەیان کەسیان کادری ڕێبەری بوون و، لە سەرووی هەمووشیانەوە ناوی سێ ڕێبەری پایەبەرز: پێشەوا قازی محەممەد، دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی دەدرەوشێنەوە. لە نێوان مەودای لێکدابرانی ساڵی ١٣٨٥ی هەتاویی ڕیزەکانی حیزب و کونگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکاندا لە ڕەوتی خەبات بۆ وەدەستهێنانی مافەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە سەنگەری بەرەنگاری بەدژی سیاسەتی دوژمنانەی کۆماری ئیسلامیدا، ژمارەیەکی بەرچاوی دیکە لە تێکۆشەرانی هەر دوو لایەنی دێموکرات بە هۆی پیلان و تاوانە تێرۆریستییەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە شەهید و بریندار بوون، بە دەیان جار بنکە و بارەگاکانی حیزب لەلایەن هێزە

نیزامییەکانــی کۆمــاری ئیســلامییەوە بــە چەکــی قورســی وەک تۆپخانــە و مووشــک و فڕۆکــەی شــەڕکەر کەوتوونەتــە بــەر پەلامــار و هێــرش کــە قوورســترینیان مووشــەکبارانی بنکــە و بارەگاکانــی دێموکــرات لــە ١٧ی خەرمانانــی ١٣٩٧ و هەروەهــا پاییــزی ١٤٠١ هەتــاوی بــوو کــە لــەو دوو ڕووداوەدا ٢٩ کــەس لــە کادر و پێشــمەرگە و ئەندامانــی ڕێبەریــی حیــزب شــەهید و دەیــان کــەس برینــدار بــوون. لەگــەڵ هەموو ئــەو کەندوکۆســپانەی ســەر ڕێــگای خەباتــدا تێکۆشــەرانی هــەردوو لای دێموکــرات لــەو مــاوە زەمەنییــەدا لــە تێکۆشــان و خەبــات بــۆ دەســتەبەر کردنــی مافەکانــی گەلــی کــورد بــەردەوام بــوون و هــەرکام بەشــێوازی خۆیــان لــە شــکڵی خەباتــی پێشــمەرگانە و ڕاســاندا لــە نێوشــار و گوندەکانــی ڕۆژهەڵاتــی کوردســتان حــزووری چالاکیــان هەبــووە. ئــەو حەرەکــەت و جموجۆڵانــە لــەو قۆناخــە هەســتیارەدا توانیویانــە ورە و وزەیەکــی تایبــەت وەبــەر بزووتنــەوەی کــورد بەگشــتی و خەباتــی جەمــاوەری بەتایبەتــی بــدەن و هیوایەکــی نــوێ بــە ســەرکەوتن بــۆ بەدەســتهێنانی مافەکانــی گەلــی کــورد لــە دڵــی کۆمەڵانــی خەڵکــدا پێــک بێنــن.

حیزبــی دێموکــرات لــە مێــژووی دەیــان ســاڵەی خۆیــدا، چەنــد جــار لــە ئاکامــی ناکۆکیــی نێوخۆییــدا تووشــی لێکدابــڕان و چەنــد پارچەیــی بــووە و تێکۆشــەرانی ئــەم حیزبــە لــە جیاتــی تێکۆشــان لــە حیزبێکــی واحیــددا بــوون بــە دوو بــەش و بەجیــا تێکۆشــان و خەباتــی خۆیــان درێــژە داوە، بــەڵام دواتــر کەوتوونەتــەوە ســەر یــەک. لــە زۆربــەی ئــەم حاڵەتانــەدا تێکۆشــەرانی دێموکــرات ســەرەڕای ناکۆکییــان لەگــەڵ یەکــتر و تێکۆشــانی

بەجیایـان، هـەم لەسـەر خەبـات بـۆ مافەکانـی نەتـەوەی کـورد و ئامانجـە لەمێژینەکانــی حیزبــی دێموکــرات بــەردەوام بــوون، هــەم بەرگرییــان لــە مێــژوو و شــانازییەکانی ئــەم حیزبــە کــردوە. ئــەم لێکدابڕانانــە، ســەرەڕای تاڵــی و نەخوازراوبوونیــان بەشــێکن لــە مێــژووی حیزبــی دێموکــرات. بــەو پێیـە ئێسـتا کـە حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان کونگـرەی حەڤـدە و حیزبـی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران کونگــرەی شــازدەیان گرتــوە، کونگــرەی یەکگرتنــەوەی دێموکراتــەکان بــە تەوافوقــی هــەردوو لایــەن کونگــرەی حەڤدەهەمــی حیزبــی دێموکــرات دەبــێ.

***

لــە پــاش دەســتپێکی پرۆســەی ســەقەتی دروســتکردنی دەوڵەت-نەتــەوە لــە ئێــران، دەســەڵاتی فەرمانــڕەوا چ لــە ســەردەمی پاشــایەتی و چ لــە ســەردەمی کۆمــاری ئیســلامیدا، هیــچ کات ئامــادە نەبــووە هەنگاوێــک بــۆ چارەســەری پرســی نەتەوایەتیــی کــورد و نەتەوەکانــی دیکــەی نێــو ئێــران هەڵێنێتــەوە. ڕوانگــەی تەواویەتخوازانــەی دەســەڵاتی فەرمانــڕەوا و حاشــاکردن لــە فرەنەتەوەبوونــی ئێــران و پرســی ڕەوای نەتەوایەتیــی کــورد، هــۆکاری بەردەوامیــی ئــەو پرســە بــووە.

مەســەلەی کــورد لــە ئێرانــدا بــەردەوام نــەک هــەر لــە لایــەن دەســەڵاتی ناوەندییــەوە، بەڵکــوو لــە لایــەن ناســیۆنالیزمی ئێرانــی لــە دەرەوەی دەســەڵات و تەنانــەت لــە لایــەن بەشــێک لــە ئۆپۆزیســیۆنی سەرانســەریی ئێرانییشــەوە وەک مەســەلەیەکی نەتەوەیــی حاشــای لێکــراوە. گرفتــی

ئـەو ڕوانگەیـە لەوەدایـە کـە لەبـری ئـەوەی نێوەرۆکـی نەتەوەیـی مەسـەلەی کـورد و مافـی ئـەم گەلـە بـۆ بڕیـاردان لەسـەر چارەنووسـی خـۆی بـکا بـە بنەمـا، دەیهـەوێ لـە ڕێـی چاونووقانـدن و خـۆ گێلکـردن لـەو ڕاسـتییەوە، هـەوڵ بـۆ پاراسـتنی هێژمۆنیـی پێناسـی نەتـەوەی حاکـم بـدا. وەکتابۆڕاگرتـن و بـە بنەمـا وەرگرتنـی تەواویەتـی ئەرزیـی ئێرانیـش شـتێک نیـە جگـە لـە ئامرازێـک لـە خزمەتـی ئـەو بیـرە نادێموکراتیـک و دژە مرۆڤایەتییـەدا.

هـەر بـە هـۆی ئـەو ڕوانگـە تەواویەتخوازانـەی توێـژی دەسـەڵاتدارەوەیە کـە تەنانـەت باسـی دێموکراسـییش لـە پێوەنـدی لەگـەڵ پرسـی نەتەوایەتـی لـە ئێرانـدا، خوێندنەوەیەکـی چەواشـەکارانەی بـۆ دەکـرێ. بزووتنـەوەی کـورد لـە ڕەوتـی خۆیـدا هەمیشـە نەبوونـی دێموکراسـیی بـە هۆکارێکـی گرینگـی چارەسـەرنەکرانی مەسـەلەی کـورد دانـاوە. ئەزموونەکانـی ڕابـردوو دەری دەخـەن کـە نەتـەوەی کـورد بـەردەوام خوازیـاری چارەسـەری دێموکراتییانـەی مەسـەلەی نەتەوەیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان بـووە. بـەڵام بەداخـەوە لەبـەر نادێموکراتبوونـی دەسـەڵاتی زاڵ بەسـەر کوردسـتاندا، بـەردەوام ویسـتی ئاشـتیخوازانەی گەلـی کـورد بـە زمانێکـی نادێموکراتیـک و تێکـەڵ بـە زەبروزەنـگ وڵام دراوەتـەوە. نییەتـی ئاشـتیخوازانە و ویسـتی کەلکوەرگرتـن لـە دیالـۆگ و وتوویـژ بـۆ چارەسـەری مەسـەلەی نەتەوایەتیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان یـان هـەر لـە لایـەن نوێنەرانـی دەسـەڵاتی فەرمانـڕەواوە ڕەت کراوەتـەوە، یـان وەک داوێـک بـۆ لەنێوبردنـی ڕێبەرانـی سیاسـی و

لاوازکردنــی بزووتنــەوەی کــورد، کەلکــی لــێ وەرگیــراوە.
ئەزمــوون و ڕەوتــی ڕووداوەکان دەریــان خســتوە کــە پــڕۆژەی دروســتکردنی دەوڵەت-نەتــەوەی ئێرانــی لەســەر بنەمــای کۆکردنــەوەی دەســەڵات لــە ناوەنــد و حاشــاکردن لــە پێناســی نەتەوەکانــی ئێــران و ســەپاندنی پێناســی نەتەوەیــەک بەســەر هەمــوو نەتەوەکانــی دیکــەدا، هیــچ کاتێــک جێــی نەگرتــوە. لەئارادابوونــی پرســی نەتــەوەکان وەک گرینگتریــن پرســی سیاســی لــە ئێرانــی ئەمــڕۆدا، بەڵگەیەکــی حاشــاهەڵنەگری ئــەو ڕاســتییەیە. ســووربوون لەســەر ڕەوتــی ناســیۆنالیزمی تەواویەتخــوازی ئێرانییــش کــە هــەر لــە ســەرەتاوە بــە ســەقەتی لەدایــک بــووە، شــتێک نییــە جگــە لــە هەوڵێکــی نابەرپرســانە بــە ئاقــاری درێــژەدان بــە ســەنتەرگەراییەکی مێژوویــی و لەســەر حیســابی لێڵکردنــی هەرچــی زیاتــری ئاســۆی پێکەوەژیانــی داوتەڵەبانــەی نەتەوەکانــی نێــو ئێــران.
هــەر بۆیــە، لــە ڕوانگــەی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــەوە، لەبــەر ڕووناکایــی ئــەو خاڵــەی ســەرەوەدا و بــە لــە بەرچــاو گرتنــی ویســتی لەمێژینــەی نەتــەوەی کــورد و ڕەوتــی سیاســیی ئێســتای کوردســتان، مەســەلەی نەتەوایەتیــی کــورد تەنیــا کاتێــک بــە تــەواوی چارەســەر دەکــرێ کــە ڕەوتــی سروشــتیی خــۆی ببــڕێ و ویســتی ئازادانــەی نەتــەوەی کــورد بــکا بــە بنچینــە. دەرەتانــی پێکەوەژیانــی داخوازانــەی نەتەوەکانــی ئێرانیــش –ســەرەڕای ئــەو مێــژووە پڕســتەم و کارەســاتەی ڕابــردوو– کاتێــک دەرەخســێ کــە بــێ ئەملاوئــەولا ڕێزگرتــن لــە ئیــرادەی سیاســیی نەتەوەکانــی نێــو ئێــران و یــەک لــەوان نەتــەوەی کــورد لــە ڕۆژهەڵاتــی

کوردستان، بکرێ بە بنەمای چارەسەری پرسی نەتەوەیی بۆ داهاتووی ئێران.

نێوەرۆکی بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕەنگدانەوەی ویستی نەتەوەیی و دێموکراتیکی خەڵکی کوردستانە. ئەندامان و لایەنگرانی حیزب دەبێ ئەم بەرنامەیە بەرنە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و نێوەرۆکی بەندەکانی بۆ خەڵک شی بکەنەوە. هاوڕێیانی حیزبی لەگەڵ ئەوەی ڕوونکردنەوەی بیروڕای حیزب لەسەر مەسەلە سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکان بۆ کۆمەڵانی خەڵک بە ئەرکی خۆیان دەزانن، دەبێ لە پێناو پتەوکردنی هەرچی زیاتری پێوەندیی بەرینی حیزب و گەل و، گەشەدارترکردنی بواری دێموکراتییانەی بزووتنەوەی گەلەکەمان، بە سینگفراوانییەوە پێشوازی لە ڕەخنە و ڕێنوێنی و پێشنیاری ئەوانیش بکەن.

فەسڵی یەکەم
ئامانجە گشتییەکان

ماددەی یەکەم: ئامانج و پرەنسیپە بنەڕەتییەکان

١. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران حیزبی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ئێرانە و شان بە شانی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی سەرانسەری ئێران بۆ دامەزراندنی سیستمێکی دێموکراتیکی فیدرالی لە ئێران و وەدەستهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران خەبات دەکا.

٢. دروشمی ستراتێژیکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەدەستهێنانی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدایە.

٣. حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکیەتیی داخوازانە و دادپەروەرانەی نەتەوەکانی ئێران بە بەردی بناغەی دامەزراندنی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵ دەزانێ.

٤. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە پێناوی وەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی ئازاد و دێموکراتیک، پلۆرالیست و دادپەروەرانەدا تێ دەکۆشێ.

٥. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران باوەڕی بە ئیدەئالەکانی مافی مرۆڤ و ئاشتی و دۆستایەتیی نێوان گەلان هەیە و دژی هەموو شێوازێکی هەڵاواردنە لەسەر بنەمای: پێگەی کۆمەڵایەتی، ڕەنگ، دین،

ئایینزا،نـەژاد، ئێتنیـک، ڕەگـەز و.... .

٦. حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتان ئێـران خـۆی بـە پشـتیوانی خەباتـی گەلـی کـورد لـە پارچەکانـی دیکـەی کوردسـتان دەزانـێ.

٧- حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران، گەلانـی سـتەملێکراوی ئێـران بـە هاوچارەنووسـی خـۆی دەزانـێ و پشـتیوانی لـە بزووتنـەوەی ڕزگاریخوازانـەی ئـەوان بـۆ وەدەسـتهێنانی مافـە نەتەوایەتییەکانیـان دەکا.

٨- حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران کەلکوەرگرتـن لـە هەمـوو شـێوازەکانی خەبـات بـۆ نەتـەوە ستەملێکراوەکان بـە مافێکـی ڕەوا دەزانـێ.

فەسڵی دووهەم
بنەماکانی هەرێمی کوردستان-ئێران

ماددەی دووهەم: پێناسەی هەرێمی کوردستان-ئێران

کوردسـتانی ئێـران یەکیـک لـەو هەرێمانەیـە کـە بەشـێوەیەکی توافقـی لەگـەڵ هەرێمەکانـی دیکـەی پێکهێنـەری ئێـران، وڵاتـی فیدراڵـی ئێـران پێـک دێنـن.

هەرێمـی کوردسـتان پێکهاتەیەکـی نەتەوەیـی، دێموکراتیـک و کوردسـتانییە. بـەو مانایـە کـە:

١. دەسـەڵاتێکی سیاسـیی دێموکراتیکـە کـە لـە لایـەن کۆمەڵانـی خەڵکـەوە بڕیـاری لەسـەر دەدرێ و بەپێـی ویسـت و ئیـرادەی خەڵـک بەڕێـوە دەچـێ.

٢. هێـمای کۆتاییهێنـان بـە سـتەم و بندەسـتییە و نوێنگـەی دەسـەڵاتی نەتەوەیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتانە.
٣. مافەکانـی هەمـوو کەمایەتییـە نەتەوەیـی، ئێتنیکـی، زمانـی و ئایینییەکانـی کوردسـتان دەپارێـزێ.
٤- لـە دەرەوەی سـنوورەکانی هەرێمـی کوردسـتان لـە هـەر شـوێنێکی ئێـران کـە زۆربـەی دانیشـتووانی کـورد بـن و داوای مافـی نەتەوایەتییـان بکـەن، لـە چـوار چێـوەی جوگرافیایـی خۆیانـدا حکوومەتـی هەرێمـی کوردسـتان پشـتیوانییان لـێ دەکا و ئـەوان بـە هاوپەیمانـی نەتەوەیـی و سـتراتیژیکی خـۆی دەزانـێ.

ماددەی سێهەم: چوارچێوەی جوغرافیایی
چوارچێـوەی جوغرافیایـی هەرێمـی کوردسـتان هەمـوو خاکـی کوردسـتانی ئێـران لەخـۆ دەگـرێ و بـە لەبەرچـاو گرتنـی فاکتـەری جوغرافیایـی و مێژوویـی و، بـە پێـی ویسـتی زۆرینـەی دانیشـتووانی ناوچـەکان دیـاری دەکـرێ.

ماددەی چوارەم: هێمای نەتەوەیی
١. هەرێمـی کوردسـتان خاوەنـی یاسـای بنەڕەتـی (قانـون اساسـی)، ئـاڵا، سروود، جەژنـی نەتەوەیـی و زمانـی ڕەسـمیی خۆیەتـی.
٢. ئـاڵای کوردسـتان لـە تەنیشـت ئـاڵای دەوڵەتـی فیـدراڵ لـە دامـودەزگا ڕەسـمییەکانی هەرێمـی کوردسـتاندا هەڵدەکـرێ.

ماددەی پێنجەم: سیستمی دەسەڵات لە هەرێمی کوردستان -ئێراندا

دەسـەڵات لـە هەرێمـی کوردسـتاندا کـە لـە قانوونـی بنەڕەتیـی کوردسـتاندا نەهادینـە دەکـرێ، لەسـەر بنەمـای ئـەم پرەنسـیپە گشـتییانەی خـوارەوە پێـک دێ و بەڕێـوە دەچـێ:

١. هەمـوو دەسـەڵاتەکان بـە شـێوەی ڕاسـتەوخۆ یـان ناڕاسـتەوخۆ لـە لایـەن خەڵکـەوە و بەبـێ هیـچ جـۆرە هەڵاواردنێکـی ئێتنیکـی، ئایینـی، ڕەگـەزی (جینسـی)، کۆمەڵایەتـی و هتـد پێـک دێـن.

٢. هەڵبـژاردن بـۆ ئـەو دەسـەڵاتانەی لـە لایـەن خەڵکـەوە دیـاری دەکرێـن لـە ڕێـگای دەنگدانـی گشـتی و نهێنـی و ڕاسـتەوخۆوە و بـە دابینکردنـی مافـی یەکسـانی هەڵبـژاردن و هەڵبژێـران بەڕێـوە دەچـێ.

٣. هاونیشـتمانان هەلـی یەکسـانی دامـەزران لـە پۆسـتە حکوومەتییەکانیانـدا بۆ دەڕەخسێندرێ.

٤. هەرێمـی کوردسـتان مێکانیزمـی تایبەتـی بـۆ بەشـداریی ئـەو پێکهاتانـە لـە دەسـەڵاتدا لـە بەرچـاو دەگـرێ کـە بەشـێوەی سروشـتی لـە حاڵەتـی کەمایەتـیدان.

ماددەی شەشەم: جیایی دەسەڵاتەکان

لـە هەرێمـی کوردسـتاندا دەسـەڵاتی قانووندانـان و جێبەجێکـردن و دادوەری لـە یەکـتر جیـا دەکرێنـەوە:

١. پارلمانـی کوردسـتان بەرزتریـن ئۆرگانـی قانووندانانـی هەرێمـی کوردسـتانە.

٢. حکوومەتـــی هەرێمـــی کوردســـتان لـــە لایـــەن پارلمانـــەوە دەنگـــی بـــۆ وەردەگیـــرێ و لـــە بەرامبـــەر پارلمانـــدا بەرپرســـیارە.

٣. لە هەرێمی کوردستاندا سەربەخۆیی دەزگای دادوەری پارێزراو دەبێ.

ماددەی حەوتەم: جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی

١. لە هەرێمی کوردستاندا دین لە دەسەڵاتی سیاسی جیایە.

٢. هەمـوو دانیشـتووانی کوردسـتان لـە هەڵبـژاردن و نیشـاندانی ئاییـن و مەزهـەب و بەڕێوەبردنـی ڕێوشـوێنە ئایینییەکانیانـدا ئـازادن.

فەسڵی سێهەم
یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێرانی فیدراڵدا

ماددەی هەشتەم: بنەماکانی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران

١. هەمـوو گەلانـی ئێـران بێ‌فـەرق و جیاوازیـی ڕەگـەزی، ئایینـی، مەزهەبی، نەتەوەیـی و نـەژادی لـە دامەزراندنـی کۆمـاری فێدراڵـی ئێرانـدا بەشـدارن و ئـەم ئەسـڵە لـە قانوونـی ئەساسـیی کۆمـاری فێدراڵـدا دەگونجێنـدرێ.

٢. سیســتمی کۆمــاری و دێموکراتیــک و فیدراڵــی لــە بەڕێوەبەرایەتیــی وڵاتــدا دەتوانــێ ببێتــە دەســتەبەری هاوپێوەنــدی و هاوپەیمانییەکــی پتەوتــر لەنێــوان نەتەوەکانــی ئێــران و زەمینەســازی پێکەوەژیانێکــی داخوازانــە و دادپەروەرانــە لــە ئێرانــی دواڕۆژدا.

٣. لـە ڕوانگـەی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـەوە یەکیەتیـی ئارەزوومەندانـەی نێـوان نەتـەوەکان لـە ئێـران بەسـتراوەتەوە بـە جێبەجێکـردن و بەردەوامبـوون لەسـەر ئـەو پرەنسـیپانەی خـوارەوە:
- فرەنەتەوایەتی بنەمایەکی سەرەکیی قەوارەی سیاسیی سەرتاسەری بێ.
- هـەر نەتەوەیـەک لـە بەڕێوەبردنـی کاروبـاری تایبـەت بـە خـۆی و هەرێمـی خۆیـدا لـە ڕێگای نوێنەرانـی هەڵبژێراویـەوە ئـازاد و سەربەسـت بـێ.
- هەمـوو نەتـەوەکان بـە شـێوەیەکی عادڵانـە لـە بەڕێوەبردنـی کاروبـاری دەوڵەتـی فیدراڵـدا بەشـدار بـن.
- ئەسـڵەکانی پێوەندیـدار بـە ڕەنگدانـەوەی یەکیەتیـی نەتـەوەکان لـە ئێرانـدا جێبەجـێ بکرێـن.

فەسڵی چوارەم
هەرێمی کوردستان و دەوڵەتی فیدراڵی ئێران

ماددەی نۆهەم: زمانی ڕەسمی

١. زمانـی کـوردی زمانـی ڕەسـمیی دامودەزگاکانـی هەرێمـی کوردسـتانە و لـە هەمـوو پلەکانـی خۆێنـدا بـەکار دەبـرێ. لـە تەنیشـت زمانـی کـوردی، زمانـی هاوبەشـی دەوڵەتـی فیـدراڵ لـە تەنیشـت زمانـی کـوردی دەخوێنـدرێ و بـۆ نامەنووسـینی ئیـداری لە نێـوان کوردسـتان و ناوچەکانی دیکـەی ئێـران و دەوڵەتـی فیـدراڵ و ئیدارەکانـی سـەر بـە دەوڵەتـی فیـدراڵ لـە کوردسـتان بـەکار دەبـرێ.

٢. زمانی هاوبەش بۆ نامەنووسین و پێوەندییە ئیدارییەکانی نێوان هەرێمەکان و دەوڵەتی فیدراڵ و هەروەها سیاسەتی زمانی لە ئاستی دەوڵەتی فیدراڵدا، بە ڕێککەوتنی گشتیی پێکهاتەکانی نێو فێدراسیۆن بڕیاری لەسەر دەدرێ.

٣- هەموو دانیشتووانی غەیرە کورد لە هەرێمی کوردستان بۆ پەرەپێدانی فەرهەنگی خۆیان یارمەتی دەدرێن و لەو ناوچانەی بەشێکی زۆری دانیشتووانیان لەوان ئیمکاناتی خوێندن بە زمانی خۆیانیان بۆ دابین دەکرێ.

ماددەی دەهەم: دابەشکردنی سەڵاحییەتەکان

١. بێجگە لە کاروباری پێوەندیی دەرەوە، سپای فیدراڵ، دانانی بەرنامەی درێژخایەنی ئابووری و سیستمی دراوی کە لە سەڵاحییەتی دەوڵەتی فیدراڵدان، بڕیاردان و بەرنامەدانان لە سەرجەم بوارەکانی دیکەدا لە سەڵاحییەتی دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستاندایە.

٢. سیاسەت و بەرنامەکانی دەوڵەتی فیدراڵ بە لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندی و ویستی پێکهاتەکانی فێدراسیۆن و هەوڵدان بۆ قەرەبووکردنەوەی هەڵاواردنی ڕابردوو بەدژی نەتەوە زۆرلێکراوەکانی ئێران دیاری دەکرێن و دەبرێنە پێش. بە تایبەتی:

- سپای فیدراڵ لە ڕووی پێکهاتەی هێز و فەرماندەییەوە ڕەنگدانەوەی فرەنەتەوەیی و فرەهەرێمی لە ئێراندا دەبێ و لە ڕووی کارکردیشەوە بەدژی بەرژەوەندیی ڕەوای نەتەوەکانی ئێران ناجووڵێتەوە.

- سیاسەتی دەرەوەی دەوڵەتی فیدراڵ ڕەنگدانەوەی مەوجوودیەتی سیاسی و نیهادی و، قازانجەکانی نەتەوە و پێکهاتەکانی ئێران دەبێ. هەرێمی کوردستان و هەرێمەکانی دیکە بە هەماهەنگی لەگەڵ دەوڵەتی فیدراڵ مافی دامەزراندن و بردنەپێشی پێوەندیی دەرەوەیان لە بوارەکانی تایبەت بە خۆیاندا دەبێ.

ماددەی یازدەهەم: دابینکردنی نەزم و هێمنی لە کوردستان

١. دابینکردنی هێمنی و نەزمی نێوخۆ لە کوردستان لە ئەستۆی هێزی پێشمەرگە و ئۆرگانە ئینتیزامییەکانی دیکەی هەرێمی کوردستانە.

٢. ئەرکی سپای فیدراڵ دیفاع لە پاراستنی سنوورەکانی وڵاتە و دەست لە کاروباری نێوخۆیی وەرنادا.

فەسڵی پێنجەم
پرەنسیپ و ئەرکە گرینگەکانی هەرێمی کوردستان-ئێران

ماددەی دوازدەهەم: ماف و ئازادییە گشتییەکان

١. لە کوردستان قانوون سەروەرە. هەموو تاکەکانی کۆمەڵگە لە قانووندا و لە بەرانبەر قانووندا یەکسانن.

٢. هەموو ئەو ماف و ئازادییانەی لە مەنشوور و پەیماننامە نێونەتەوەییەکانی پێوەندیدار بە مافی مرۆڤ (واتە ڕاگەیەندراوی جیهانیی مافی مرۆڤ و هەر دوو پەیمانی نەتەوە یەکگرتووەکان

سەبارەت بە مافە مەدەنی و سیاسییەکان و، مافە ئابووری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکان)دا هاتوون لە قانوونی بنەڕەتیی ئێران و قانوونەکانی هەرێمی کوردستاندا بە ڕەسمی دەناسرێن. حکوومەتی هەرێمی کوردستان بەرپرسە لە جێبەجێ‌کردنیان و هەڵێنانەوەی هەنگاوی موسبەت بۆ پاراستن و پەرەپێدانیان.

ماددەی سێزدەهەم: بووژانەوەی فەرهەنگی ولەشساغی

حکوومەتی هەرێمی کوردستان:

١. خوێندنی ئیجباری تا تەمەنی پازدە ساڵ و خوێندنی بەخۆڕایی تا کۆتایی قۆناغی دواناوەندی دەستەبەر دەکا.

٢. هەنگاوی جیددی بۆ بنەبڕکردنی نەخوێندەواری لە کوردستان هەڵدێنێتەوە.

٣. لە سەرجەم قۆناغەکانی خوێندندا و بۆ هەموو چەشنەکانی پەروەردە و فێرکاری هەلی دەستڕاگەیشتنی کەسانی کەم دەرامەت بە خوێندن و فێربوون پێک دێنێ.

٤. بایەخ بە پاراستنی کولتوور لە کۆمەڵگەدا دەدا و یارمەتیی کۆڕ و کۆمەڵ و ناوەندە ئەدەبی و هونەرییەکان بە تایبەتی لە بواری خزمەت بە زمان و ئەدەب و کەلەپووری کوردیدا دەکا.

٥. لە بەرنامەی فەرهەنگی و پەروەردەیی خۆیدا جێگەی شیاو بۆ پێویستییەکانی پێگەیاندن و گەشەکردنی منداڵان و لاوان تەرخان دەکا.

٦- بایەخدان بە پێشکەوتنی زمان و ئەدەبیاتی کوردی و پشتیوانی لە نووسەران و هونەرمەندان و زانایانی کورد ڕێبازی هەمیشەیی سیاسەتی فەرهەنگیی حکوومەتی هەرێمی کوردستانە.
٧- حکوومەتی هەرێمی کوردستان سیاسەتێک بەرامبەر بە ڕووناکبیران و پسپۆڕان دەگرێتە پێش کە بە دڵگەرمی و لە خۆبووردنەوە خزمەتی نیشتمانی خۆیان بکەن.
٨- حکوومەتی هەرێمی کوردستان بۆ بردنەسەری ئاستی لەشساغیی هەموو خەڵک تێدەکۆشێ و هەلومەرجێک پێک دێنێ هەموو خەڵکی کوردستان بتوانن لە یارمەتیی پزیشکی و دەرمانی کەلک وەربگرن. حکوومەتی هەرێمی کوردستان بۆ دامەزراندنی ئاسایشگە، شیرخۆرگە و زایینگە هەنگاو هەڵدێنێتەوە و بۆ بەخێوکردنی نەقوستان و بەساڵداچووانی ڕەبەن و بێخاوخێزان بنکە و بنیاتی تایبەتی دادەمەزرێنێ

ماددەی چواردەهەم: پارێزگاریی ئابووری و کۆمەڵایەتی حکوومەتی هەرێمی کوردستان:

١. داهاتی گشتی بە جۆرێک دابەش دەکا کە یارمەتی بە بەرزکردنەوەی ئاستی ژیانی کەسانی کەمداهات بکا.
٢. سیستمی تەندروستیی گشتی پێش دەخا و لە ڕێگای سیستمی بیمەوە یارمەتی بە دەسڕاگەیشتنی خەڵک، بە تایبەتی کەسانی کەمدەرەتان، بە خزمەتە پزشکی و دەرمانییەکان دەکا.

٣. یارمەتــی و ڕاگەیشــتنی کۆمەڵایەتــی بــە تایبەتــی بــۆ بێــکاران، کەمەندامــان، بەســاڵاچووان و بێکەســان بــە مەبەســتی دابینکردنــی ژیانێکــی ئاســایی لــە ئەســتۆ دەگــرێ.

٤. هەلی کاری گونجاو بۆ هەمووان پێک دێنێ.

٥. قانوونــی کار بــە جۆرێــک پەســەند دەکا و جێبەجێــی دەکا کــە ســتانداردە نێونەتەوەییەکانــی پێوەندیــدار بــە مافــی کرێــکاران و زەحمەتکێشــان بــە تایبەتــی ســنووردارکردنی ســەعاتی کار و قەدەغەکردنــی کاری منــداڵان و مەرەخەســیی بــە مووچــەوەی دایکایەتــی بگرێتــە خــۆی.

٦. پلانــی چڕوپــڕ بــۆ خەبــات بــەدژی هێندێــک دیــاردەی کۆمەڵایەتــی وەک ئێعتیــاد و توندوتیژیــی کۆمەڵایەتــی دادەڕێــژێ و بەڕێــوە دەبــا.

٧. ژن و پیــاو لەنێــو خێــزان و کۆمەڵــدا مافــی وەک یەکیــان هەیــە و بــۆ کاری وەک یــەک مووچــەی وەک یــەک وەردەگــرن.

ماددەی پازدەهەم: گەشەسەندنی ئابووری

١. بەرەوپێشــبردنی ئابــووری لــە ڕێــگای بەرنامــە داڕشــتنێکی زانســتییەوە لــە ئەســتۆی حکوومەتــی هەرێمــی کوردســتانە.

٢. بــۆ قەرەبووکردنــەوەی دواکەوتوویــی ئابــووری کــە بەرهەمــی ســتەمی نەتەوایەتییــە، پێویســتە دابەشــکردنی داهاتــی گشــتیی وڵات لــە لایــەن دەوڵەتــی فیدراڵــەوە بــە چەشــنێک بــێ کــە بەشــی دانیشــتووانی هەرێمــی کوردســتان بەپێــی ڕادەی دواکەوتوویــی زیاترلــە داهاتــی نێونجیــی ســەرانەی وڵات بــێ.

٣. حکوومەتــی هەرێمــی کوردســتان بــۆ هێنانەدەرێــی کوردســتان لــە بەجێماویــی ئابــووری و هەنگاونــان بــۆ ســنعەتیکردنی تێدەکۆشــێ. بــۆ ئــەو مەبەســتەش هــەر دوو کەرتــی گشــتی و تایبــەت بــە جۆرێــک ڕێــک دەخــا کــە ببنــە مایــەی هاندانــی وەبەرهێنانــی نێوخۆیــی و دەرەکــی و پەرەپێدانــی بازرگانیــی ڕاســتەوخۆی کوردســتان و مۆدێرنیزەکردنــی کشــتوکاڵ و بووژانــەوەی گەشــتوگوزار و کەلکوەرگرتنــی کارناســانە لــە ســەرچاوە سروشــتییەکان و دۆزینــەوەی خەللاقییەتــە ئابوورییەکانــی تایبــەت بــە کۆمەڵگــەی کــوردەواری.

٤. حکوومەتــی هەرێمــی کوردســتان بــۆ پەرەپێدانــی بازرگانیــی نێوخــۆ و برەوپێدانــی کەســب و کار و ســنعەت لــە کوردســتاندا تێدەکۆشــێ.

٥. ســەعاتی ڕەســمیی کار لــە حەوتــوودا نابــێ لــە ٤٠ ســەعات تێپــەڕێ. ئــەو کرێکارانــەی کاری ســەخت دەکــەن دەبــێ ســەعاتی کاریــان کەمتر بــێ. لانیکەمــی حەقدەســتی کرێــکاران بەپێــی خەرجــی بەڕێچــوون دیــاری دەکــرێ و لەگــەڵ چوونەســەری خەرجــی گــوزەران زیــاد دەکــرێ. کرێــکاران بەرامبــەر بــە پێشــهاتەکانی کار و نەخۆشــی و پەککەوتەیــی و بێــکاری و پیــری بیمــە دەکرێــن. ئــەو منداڵانــەی تەمەنیــان لــە پــازدە ســاڵ کەمتــر بــێ نابــێ کاریــان پــێ بکــرێ. بــۆ کەمکردنــەوە و پاشــان خاشــەبڕکردنی بێکاری دەبــێ هەلومەرجــی ئابــووری و کۆمەڵایەتیــی پێویســت پێــک بهێــنرێ.

٦. حکوومەتــی هەرێمــی کوردســتان ســەرنجێکی تایبەتــی دەداتــە ئاژەڵــداری. لەوەڕگــەکان بەپێــی شــەرتی لەبــار بــە ئــاژەڵداران دەســپێرێ و ڕێــگای دروســت و زانســتیی ئاژەڵدارییــان فێــر دەکا.

٧. سیاسەتی مڵکداریی زەویوزار بە چەشنێک ڕێک دەخا کە هەم قازانجی جووتیاران و هەم پێویستییەکانی پێشکەوتنی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری دابین بکرێن.

ماددەی شازدەیەم: سۆسیالیزمی دێموکراتیک

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران باوەڕی بە سۆسیالیزمی دێموکراتێک هەیە و دەخوازێ حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە بەرنامە و بەڕێوەبردنی وڵات لە دوارۆژی خۆیدا بە لەبەرچاوگرتنی بایەخەکانی سۆسیالیزمی دێموکراتیک بنەماکانی کۆمەڵگەیەکی لە باری ئابوورییەوە ئازاد و پێشکەوتوو و، لە باری کۆمەڵایەتییەوە ئاسوودە و دادپەروەر بنیات بنێ. لەم کۆمەڵگەیەدا کە بایەخەکانی سۆسیالیزمی دێموکراتیک پەیڕەو دەکرێن :

١. بەرژەوەندیی گشتیی خەڵک ئامانجی سەرەکییە.

٢. جەوهەری دێموکراتیکی ئەم سیستمە لەوەدایە پێکهاتنی لە پرۆسەی ڕێفۆرمدا بە شێوازێکی دێموکراتیک و بە بەشداریی هەموو چین و توێژەکانی نێو کۆمەڵگە دێتە دی.

٣. جەوهەری دادپەروەرانەی سۆسیالیزمی دێموکراتیک لەوەدایە کە هەوڵ دەدرێ مەودای ئابووری و کۆمەڵایەتیی نێوان چینەکان کەم بکرێتەوە و یارمەتی بە دابینکردنی هاوسەنگییەکی ڕێژەیی لە نێوان چین و توێژەکانی کۆمەڵگەدا بکرێ.

٤. سیستمی بازاڕی ئازاد لە لایەن دەسەڵاتی سیاسی و دێموکراتیکی

خەڵکـەوە چاودێـری دەکـرێ.
٥. سیاسـەتی حکوومـەت لـە پێوەنـدی لەگـەڵ کەرتـی گشـتی و کەرتـی تایبەتـدا لـە ڕووی پێویسـتیی خۆگونجانـدن لەگـەڵ هەلومەرجـی تایبەتیـی وڵات و ڕەچاوکردنـی قازانجـی نەتەوەیـی دیـاری دەکـرێ.

ماددەی حەڤدەیەم: یەکسانیی ژن و پیاو

١. حکوومەتـی هەرێمـی کوردسـتان بـە لەبەرچاوگرتنـی بەندەکانـی پەیمانـی نێونەتەوەیـی بـۆ نەهێشـتنی هـەر جـۆرە هەڵاواردنێـک بـەدژی ژنـان، دابینکردنـی یەکسـانیی نێـوان ژن و پیـاو لـە نێـو خێـزان و لـە کۆمەڵـدا و، لـە مەیدانـی کار و دەسـەڵات و بەگشـتی لـە هەمـوو بوارەکانـی ژیانـی سیاسـی و کۆمەڵایەتـی و فەرهەنگـی و ئابووریـدا، بـە ئەرکێکـی گرینگـی خـۆی دادەنـێ و بەرنامـەی چڕوپڕ لـەو پێوەندییـەدا دادەڕێـژێ و بەڕێـوەی دەبـا.
٢. کەلکوەرگرتـن لـە مێکانیزمەکانـی دیاریکردنـی ڕێـژەی تایبـەت لـە هەڵبژاردنـی پارلمانـدا و دیاریکردنـی ڕێژەیەکـی گونجـاو لـە پۆسـتە بەڕێوەبەرییەکانـدا بـۆ ژنـان یەکێـک لـە ڕێگاکانـی گەیشـتن بـەو ئامانجـە دەبـێ.

ماددەی هەژدەهەم: کۆمەڵگەی مەدەنی

هەرێمـی کوردسـتان گەشەسـەندنی کۆمەڵگـەی مەدەنـی لـە کوردسـتاندا وەک یەکێـک لـە ئامرازەکانـی پەرەپێـدان و چاودێریکردنـی حوکمڕانیـی

دروست لە هەر دوو بەستێنی بەشداریی سیاسی و گەشەسەندنی مرۆییدا چاو لێدەکا. هەر بۆیە کۆمەگ بە گەشەسەندنی دامەزراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی دەکا و لە بڵاوکردنەوەی فەرهەنگیکردن و نەهێشتنی هەموو چەشنەکانی دەمارگرژیی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا پشتیان پێ دەبەستێ.

ماددەی نۆزدەهەم: ژینگەپارێزی

١. پارێزگاری لە سروشتی کوردستان وەک سەرمایەیەکی نەتەوەیی لە ئەرکەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستانە.

٢. پارێزگاریی ژینگە، سەرچاوە سروشتییەکان، لێڕەوارەکان، دەریاچەکان و پارێزگاریی حەیوانات بە تایبەتی حەیواناتی ڕاوی: باڵندە، پێڕۆ و ماسی، یەکێک لە ئەرکەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستانە. هەر بۆیە دەبێ لە ڕاوی بێسەرە و بەرەی حەیوانات پێشگیری بکرێ و لە هەڵبژاردنی جۆر و جێگای سنعەتی تازە و لە لێدانی ڕێگا و کێشانی ڕێگای ئاسندا پێویستە ژینگە لە بەرچاو بگیرێ و دیمەنی سروشت تێک نەدرێ.

٣. حکوومەتی هەرێمی کوردستان بایەخی تەواو بە پەرەپێدانی سنعەتی گەشت و گوزار دەدا و، بینا و شوێنەوارە کۆنەکان دەپارێزێ.

٤. حکوومەتی کوردستان لە هەموو پڕۆژەیەکدا کە کاریگەریی لەسەر ژینگە هەبێ بە تایبەتی لە بواری گەشەکردن و وەبەرهێناندا لایەنی ژینگەپارێزی وەک پارامێترێکی بنەڕەتی لە بەرچاو دەگرێ.

فەسڵی شەشەم
سیاسەت بەرامبەر بە بەشەکانی دیکەی کوردستان

ماددەی بیست: ڕوانگەی حکوومەتی هەرێمی کوردستان بەرامبەر بە بەشەکانی دیکەی کوردستان

حکوومەتی کوردستان :

١. گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان و کورد لە هەر شوێنێک بێ، بە ئەندامی یەک نەتەوە دەناسێ.

٢. پشتیوانی لە خەباتی ڕەوای نەتەوەی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان بۆ دابینکردنی ماف و ئازادییە نەتەوایەتییەکانیان دەکا.

٣. لەسەر بنەمای قانوونی، پەنای سیاسی بەو کوردانە دەدا کە بە هۆی خەباتی ڕزگاریخوازانەوە لە بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکەونە بەر مەترسی و ناچار دەبن وڵاتەکەیان بەجێ بێڵن.

٤. لە بواری سیاسی و بازرگانی و فەرهەنگی و زانستیدا پێوەندیی ڕەسمی لەگەڵ ئەو بەشانەی کوردستان کە بە مافە نەتەوایەتییەکانیان گەیشتوون دادەمەزرێنێ.

پێڕەوی نێوخۆی
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

فەسڵی یەکەم
پێناسەی حیزب

ماددەی یەکەم:

ناوی حیزب، ”حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران“ـە.

ماددەی دووهەم:

حیزبی دێموکرات، حیزبێکی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی و دێموکراتە کە نیشتمانپەرەوران و ئازادیخوازانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ خەبات لەپێناوی وەدیهێنانی ئامانجەکانیدا لە ڕیزەکانی خۆیدا کۆ دەکاتەوە.

ناوی حیزب لە ئاستی نێو نەتەوەییدا بریتییە لە:

Democratic Party of Iranian Kurdistan (PDKI)

ماددەی سێهەم:

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران باوەڕی بە پلۆرالیزم و جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی هەیە.

ماددەی چوارەم:

ئارمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێک هاتووە لە:

بازنەیـەک بـە ڕەنگـی شـین، کـە لـە لای ڕاسـتیەوە گوڵەگەنمێکـە بـە ڕەنگـی زەرد و لـە لای چەپیـەوە چەرخێکـی سـنعەتە بـە ڕەنگـی سـپی کـە حـەوت دەنـدەی هـەن و، ناوەنـدی بازنەکـە خۆرێکـی دە تیشـکی و کێوێـک بـە ڕەنگی سـەوزی تێدایـە. لـە خـوارەوەی ئارمەکـە و لـە نێـوان گوڵەگەنـم و چەرخـە سـنعەتەکەدا، زەمینەیەکـی سـوور هەیـە کـە کتێبێکـی سـپیی تێدایـە و لـە خـوارەوەی نـووسراوە ١٣٢٤، کـە ئاماژەیـە بـۆ سـاڵی دامەزرانـی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران.

تێبینـی: لـە کار و تیکۆشـانی حیـزب لـە ئاسـتی نێونەتەوەیـی و دەرەکیـدا لـە جیاتـی سـاڵی ١٣٢٤ هەتـاوی، ١٩٤٥ی میـلادی دادەنـرێ و لـە ژێـر ئارمەکـەش دەنـووسرێ (PDKI).

فەسڵی دووهەم
ئەندامەتیی حیزب

ماددەی پێنجەم: مەرجەکانی بوون بە ئەندام

هەمـوو هاونیشـتمانێکی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و کـوردی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان لـە هـەر ناوچەیەکـی دیکـەی ئێـران دەتوانـێ ببێتـە ئەندامـی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران، بـە مەرجێـک:

١. تەمەنی لە ١٨ ساڵ کەمتر نەبێ.

٢. بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حیزب پەسەند بکا.
٣. مرۆڤێکی خۆشناو و وڵاتپارێز بێ.

ماددەی شەشەم: شێوەی وەرگرتنی ئەندام

بۆ ئەوەی کەسێک بە ئەندام وەربگیرێ پێویستە:
١. دوو ئەندامی حیزب بیناسێنن.
٢. لانیکەم شەش مانگ لەژێر تاقیکردنەوەدا بێ.
٣. ئەندامی حیزب و ڕێکخراوێکی سیاسیی دیکەی کورد و ئێرانی نەبێ.
٤. لە ئۆرگانێکی تەشکیلاتیدا تێبکۆشێ.

تێبینی: کوردەکانی دانیشتووی دەرەوەی وڵات (ئورووپا، ئەمریکا و...) کە ئەندامی حیزبن دەتوانن ئەندامی حیزب و ڕێکخراوە پێشکەوتنخواز و دێموکراتیکەکانی ئەو وڵاتانە بن، بە مەرجێک ئامانجی ئەو حیزبە لەگەڵ پرەنسیپ و پەسندکراوەکانی حیزب ناتەبا نەبن.

فەسڵی سێهەم
ئەرک و مافەکانی ئەندام

ماددەی حەوتەم: ئەرکەکانی ئەندامی حیزب

ئەرکی ئەندامی حیزبە کە:
١. بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانی حیزب کە لە بەرنامەدا هاتوون تێبکۆشێ.

٢. بۆ پاراستنی یەکیەتیی سیاسی و تەشکیلاتیی حیزب هەوڵ بدا.
٣. بەپێی پێڕەوی نێوخۆ پەیڕەوی دیسیپلینی حیزبی بێ.
٤. لە یەکێک لە ڕێکخراوەکانی حیزبدا تێبکۆشێ و لە کۆبوونەوە پێوەندیدارەکانیدا بەشدار بێ.
٥. نهێنییەکانی حیزب بپارێزێ.
٦. هەوڵ بدا ئاستی زانیاری و سیاسیی خۆی بەرێتە سەرێ.
٧. سیاسەتی حیزب بەرێتە نێو کۆمەڵانی خەڵک و پێوەندی لەگەڵ ئەوان بەهێز بکا و لە بیروڕا و ئەزموونی ئەوان کەلک وەربگرێ.
٨. هەقی ئەندامەتی بدا.
٩. بریارە حیزبی و ڕێکخراوەییەکان بەڕێوە بەرێ و ڕاپۆرت بە ئۆرگانی پێوەندیدار بداتەوە.
تێبینی: ئەو کەسانەی پشتیوانی لە سیاسەتی حیزب دەکەن بەڵام ئەرکەکانی ئەندامی حیزب بە جێ ناگەیەنن، بە لایەنگری تەشکیلاتیی حیزب دەناسرێن.

ماددەی هەشتەم: مافەکانی ئەندامی حیزب

ئەندامی حیزب مافی ئەوەی هەیە کە :
١. بە ئەندام یان بەرپرسی هەرکام لە ئۆرگانەکانی حیزب هەڵبژێردرێ یان دیاری بکرێ.
٢. لە نێوخۆی حیزبدا دەتوانێ لە کۆبوونەوەی پێوەندیداردا ڕاشکاوانە ڕەخنە لە هەموو ئەندامێک یان ئۆرگانێک بگرێ.

٣. لـە ڕێـگای تەشـکیلاتییەوە ڕەخنـە، پێشـنیار، پرسـیار و بیـروڕای خـۆی ئاراسـتەی هـەر ئۆرگانێکـی حیـزب بـکا و وەڵام وەربگرێتـەوە.
٤. لــە نێوخــۆی حیزبــدا سیاســەتی حیــزب بخاتــە ژێــر پرســیار و پێشــنیاری گۆڕینــی بــکا.
٥. لــە هــەر ئۆرگانێــک لــە لای ئۆرگانــی ســەرەوەتر شــکایەت بــکا و وەڵام وەربگرێتــەوە.
٦. لــە هــەر کۆبوونەوەیەکــی ئۆرگانــی خۆیــدا کــە تێکۆشــانی حیزبــی و سیاســیی ئــەو هەڵســەنگێنێ و بیهــەوێ بڕیــاری لەســەر بــدا، بەشــدار بــێ.
٧. مافـی هەڵبـژاردن و هەڵبژێرانـی بەپێـی مـەرج و ڕێوشـوێنە دیاریکراوەکان دەبێ.

ماددەی نۆهەم: دیسیپلینی ئەندام

١. ئــەو ئەندامانــەی ئەرکــی خۆیــان بەجــێ ناگەیەنــن یــان بەپێچەوانــەی پێڕەوی نێوخـۆی حیـزب دەجووڵێنـەوە یـان کردەوەیـەک ئەنجـام دەدەن کـە زیـان بـە ئێعتیبـار و سـامانی ماددی و مەعنەویـی حیـزب دەگەیەنـێ، بەپێــی ڕادەی ســەرپێچییەکەیان ســزا دەدرێــن. ســزای حیزبــی بریتییــە لــە:
- سەرکۆنە بە دەم
- سەرکۆنە بە نووسراو
- ئەستاندنەوەی لێپرسراوی

- هەڵپەساردن
- وەرگرتنەوەی مافی ئەندامەتیی حیزب.
٢. سـزای حیزبــی لــە لایــەن ڕێکخــراوی حیزبیــی هــەر ئەندامێکــەوە بــە زۆرینــەی دەنــگ دیــاری دەکــرێ.
٣. مەبەســت لــە ســزای حیزبــی، ڕێنوێنیــی ئەندامــە و تەنیــا ئــەو کاتــە ئەنــدام ســزا دەدرێ کــە ڕێــگای دیکــە وەک ڕەخنــە و ئامــۆژگاری لــە چاککردنــی ئــاکاری ئــەودا کاریگــەر نەبووبــێ.
٤. ئەندامــی دەرکــراو مافــی ئــەوەی هەیــە لــە ئۆرگانــی ســەرەوەتر داوای پێداچوونــەوە بــکا و دەتوانــێ ئــەو داوایــە بــۆ کۆنگــرەش بنێــرێ.
٥. درێژتریــن مــاوەی هەڵپەســاردن ســاڵێکە. ئەندامــی هەڵپەســێردراو پــاش مــاوەی هەڵپەســاردن ڕابــردووی حیزبیــی بــۆ لــە بەرچــاو دەگیــرێ و بــە گوێــرەی نــەزەری ئۆرگانــی خــۆی ئەرکــی بــۆ دیــاری دەکــرێ.
٦. بــۆ هاندانــی ئەندامانــی حیــزب و هەروەهــا ڕێزگرتــن لــە کار و تێکۆشــانی ئەندامــی چــالاک ، و بــۆ باشــتر بەڕێوەچوونی دیســیپلینی حیزبی پێویســتە جیــا لــە بوونــی ســزا بــۆ ئەنــدام، تەشــویق و هاندانیــش هەبــێ. بــەو پێیــە پێویســتە ئۆرگانــە پێوەنیــددارەکان ڕێزلێنــان و تەشــویقی ئەندامانــی چــالاک و ســەرکەوتوو بەڕێــوە ببــەن.

فەسڵی چوارەم
پێکهاتەی ڕێکخراوەیی حیزب

ماددەی دەهەم: بنەمای قەوارە و کاری ئۆرگانەکانی حیزب

١. ئەسڵە بنەڕەتییەکانی داڕشتنی قەوارەی حیزب ئەمانەی خوارەوەن:

- هەموو ئۆرگانەکانی حیزب لە خوارێ‌ڕا بۆ سەرێ هەڵدەبژێردرێن.

- ئۆرگانەکانی حیزب بە ڕێکوپێکی ڕاپۆرتی تێکۆشانی خۆیان هەم بەو ئەندامانە کە هەڵیانبژاردوون و هەم بە ئۆرگانی سەرەوەتر دەدەنەوە.

- بڕیاری ئۆرگانی سەرەوەتر لە لایەن ئۆرگانی خوارەوەترەوە جێبەجێ دەکرێ.

- لە نێو حیزبدا بۆ هەموو ئەندامان بەبێ جیاوازی یەک دیسیپلین هەیە.

- لە ئۆرگانەکانی حیزبدا بڕیار بە شێوەی بەکۆمەڵ و بە زۆرینەی دەنگ دەدرێ.

- تاکپەرستی و سەرەڕۆیی لە هیچ پلەیەکی تەشکیلاتیدا ڕێگای پێ نادرێ و لێپرسینەوەی لەسەر دەکرێ.

- زانیاریی پێویست سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ و پرسەکانی بواری تەشکیلات، پێوەندییەکان و مەسەلە سیاسییەکان، بە شێوەیەکی سیستماتیک لە نێو حیزبدا بڵاو دەکرێتەوە.

-هاوسەنگیی نێوان مافی ئەندام و ئۆرگان بە شێوەیەک ڕێک دەخرێ

کـە نـە داهێنــان و ئازادیــی تــاک پێشـێل بکـرێ و نـە چوارچێـوەی ئـۆرگان تێـک بـدرێ.

ماددەی یازدەهەم: ڕێکخراوەکانی حیزب

١. بناغــەی ڕێکخــراوی حیــزب شــانەیە. ژمــارەی ئەندامانــی شــانە نابــێ لــە ســێ کــەس کەمــتر بــێ.

٢. ڕێکخراوەکانــی حیــزب بــە هــۆی کومیتــەی دێ، گــەڕەک، شــار، ناوچــە، شارســتان و ناوەنــدەوە بەڕێــوە دەبرێــن.

٣. ئەرکــی شــانە و کومیتــەکان بردنــی سیاســەتی حیــزب بــۆ نێــو کۆمەڵانــی خەڵــک و جێبەجێکردنــی بڕیارەکانــی کومیتــەی ناوەنــدی و ئۆرگانــە بەرپرســەکانی پێوەندیــدار و بەڕێوەبردنــی کاروبــاری حیزبییــە.

٤. کومیتــەی هــەر ڕێکخراوێــک لــە لایــەن ئەندامانــی ئــەو ڕێکخــراوە یــان نوێنەرانــی ئەوانــەوە هەڵدەبژێــردرێ.

٥. بەرزتریــن ئۆرگانــی هــەر ڕێکخراوێــک کۆنفڕانســی ئــەو ڕێکخراوەیــە کــە هــەر دوو ســاڵ جارێــک لــە ئەندامانــی حیزبیــی ئــەو ڕێکخــراوە یــان نوێنەرانیــان پێــک دێ.

٦. ڕێکخراوەکانــی حیــزب لــە مەڵبەنــدی چالاکیــی خۆیانــدا دەتوانــن بەرنامــە و پلانــی کاری تایبــەت بــە خۆیــان دابڕێــژن.

تێبینی:

- لــە هەلومەرجــی تایبەتیــدا کومیتــەی ناوەنــدی دەتوانــێ شــێوەی گونجــاوی دیکــە بــۆ ڕێکخــراوی حیــزب پەســند بــکا.

- ڕێکخراوەکانی حیزب لە دەرەوەی کوردستان بە گوێرەی ئاییننامەیەکی تایبەت و گونجاو کە بە پەسندی کومیتەی ناوەندی دەگا، بەڕێوە دەچن.

- ڕێکخراوە سینفی و تایبەتییەکانی گرێدراو بە حیزبەوە بەشێکن لە قەوارەی کاری ڕێکخراوەیی حیزب کە بە پێی ئاییننامەیەکی تایبەت بەو ڕێکخراوانە لە لایەن کومیتەی ناوەندییەوە شێوازی کارکردنیان لە تەنیشت حیزب بۆ دەست نیشان دەکرێ.

فەسڵی پێنجەم
ئۆرگانەکانی بەڕێوەبەریی حیزب

ماددەی دوازدەهەم: کۆنگرەی حیزب

-کۆنگرە بەرزترین ئۆرگانی حیزبە.

-کۆنگرە بە دوو ساڵ جارێک لە ئەندامانی ئەسلی و جێگرانی کومیتەی ناوەندی و نوێنەرانی هەڵبژێردراوی کۆنفرانسەکانی ئەندامانی حیزب پێک دێ.

-لە کونگرەدا ڕێژەی ئەندامانی هەڵبژێردراوی کۆنفرانسەکان دەبێ زیاتر بێت لە ڕێژەی ئەو ئەندامانە کە ڕاستەوخۆ بە مافی دەنگدانەوە لە کۆنگرە ئامادە دەبن.

ئەرک و سەڵاحییەتی کۆنگرە:

- ڕێبازی سیاسی و ستراتیژیی حیزب دیاری دەکا.

- ڕاپۆرتی کومیتەی ناوەندی هەڵدەسەنگێنێ و دوای دەستکاریی پێویست و گونجاندنی نەزەری بەشدارانی کۆنگرە پەسندی دەکا.

- بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حیزب پەسند دەکا و ئەو بابەتانەی بە پێویست زانران دەستکارییان دەکا.

- ئەندامانی ئەسڵی و جێگری کومیتەی ناوەندی لەنێو ئەندامانی کونگرەدا هەڵدەبژێرێ.

تێبینی:

- کومیتەی ناوەندی مافی ئەوەی هەیە بە ڕادەی یەک لەچواری ئەندامانی ئەسڵیی خۆی لە ئەندامانی حیزب ڕاستەوخۆ بە مافی دەنگدانەوە لە کونگرە بەشدار بکا.

- ئەو کەسانەی لەو مافەی کومیتەی ناوەندی کەلک وەردەگرن نابێ بەشداریی هەڵبژاردنی هیچ کام لە کونفڕانسەکانی ئامادەکاری کونگرە بکەن.

- ڕێژەی نوێنەرایەتیی هەر ڕێکخراوێکی حیزبی بۆ کونگرە بەپێی ژمارەی ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە دیاری دەکرێ، بە مەرجێک لانی کەم دوولەسەرسێی ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە لە کۆنفرانس بۆ کونگرەدا بەشدار بن. بەپێچەوانەی ئەوە، ژماری ئامادەبووانی کونفڕانسەکە بۆ ڕێژەی نوێنەرایەتی دەکرێتە بنەما.

- ڕێبەریی هەڵبژێردراوی کۆنگرە لە یەکەم کۆبوونەوەی خۆیدا یەکێک

لـە ئەندامانـی خـۆی بـە سـکرتێر هەڵدەبژێـرێ و بـە بەشـدارانی کونگـرەی دەناسـێنێ.

پێوەر بۆخۆ پاڵاوتنی ئەندامانی ڕێبەری

کەسانێک دەتوانن ببنە ئەندام یان جیگری ڕێبەری (کومیتەی ناوەندی)

- پێنـج سـاڵ ڕابـردووی ئەندامەتیـی چالاکانەیـان لـە ڕێکخراوەکانـی حیزبـدا هەبـێ.

- توانای لێکدانەوەی بابەتە سیاسییەکان و دەربرین و نووسینی هەبێ.

- توانای بەڕێوەبردنی ئۆرگانێکی سەربەخۆی حیزبی هەبێ.

- ئامادەی وەرگرتنی بەرپرسایەتی بێ.

ماددەی سێزدەهەم: ئەرک و سەڵاحییەتی کومیتەی ناوەندی

- لـە مـاوەی نێـوان دوو کۆنگـرەدا کومیتـەی ناوەنـدی بەرزتریـن ئۆرگانـی حیزبـە و کاروبـاری حیـزب بەڕێـوە دەبـا.

- ئەرک و دەسەڵاتی کومیتەی ناوەندی بەم جۆرەیە :

- سـکرتێری گشـتیی حیـزب، دەسـتەی کارگێـڕی و جێگـری سـکرتێر هەڵدەبژێـرێ.

- بەرپرسـی چاودێـری و بڕیـاردان لەسـەر سیاسـەتی گشـتیی حیـزب لـە چوارچێـوەی پەسـەندکراوەکانی کۆنگرەدایـە.

- بەرپرسـی گشـتیی داهـات و دەرکەوتـی حیزبـە و ڕادەی هەقـی ئەندامەتیـی ئەندامانـی حیـزب دیـاری دەکا.

- لانیکـەم سـاڵی چـوار جـار کـۆ دەبێتـەوە. ئەندامانـی جێگـر لـە کۆبوونەوەکانـی کومیتـەی ناوەندیـدا بەشـدار دەبـن و دەنگـی مەشـوەرەتییان هەیـە.
- ڕێوشـوێنی پێویسـت و گونجـاو بـۆ پێکهێنانـی کۆنگـرە و شـێوەی هەڵبژاردنـی کومیتـەی ناوەنـدی پەسـند دەکا.
- بەرپرسـە لـە پەسـندکردنی شـێوازی بەسـتنی هاوپەیمانـی یـان هـاوکاری لەگـەڵ حیـزب و لایەنـە سیاسـییەکان.
- بەرپرسـە لـە دابەشـکردنی کار بـە سـەر ئەندامانـی کومیتـەی ناوەندیـدا و هەرلـەو کاتـەدا بەرپرسـە لـە لێپرسـێنەوە لـە ئەندامانـی کۆمیتـەی ناوەندی.
- بەرپرسـە لـە دارشـتنی ئاییننامـە بـۆ ئۆرگانەکانـی حیـزب و چاوەدێـری بەسـەر چۆنیەتیـی بەڕێوەچونیانـدا.
- پێکهێنـان یـان هەڵوەشـاندنەوەی هـەر ئۆرگانیـک بـە پێشـنیاری دەسـتەی کارگێـری و پەسـندی کومیتـەی ناوەنـدی دەبـێ.
- کۆبوونەوەکانـی کومیتـەی ناوەنـدی بـە بەشـداریی لانیکـەم دوو لـە سـێی ئەندامانـی ئەسـڵی فەرمـی دەبـن.
- بڕیارەکانـی کۆبوونـەوەی کومیتـەی ناوەنـدی وەختێـک قەتعـی دەبـن کـە زیاتـر لـە نیـوەی هەمـوو ئەندامانـی ئەسـڵی، یـان دوو لـە سـێی ئەندامانـی ئەسـڵیی بەشـدار لـە کۆبوونەوەکـەدا دەنگیـان پـێ بـدرێ.
- کومیتـەی ناوەنـدی ئەرکـی لێپرسـینەوە لـە کارەکانـی سـکرتێری گشـتی و دەسـتەی کارگێریـی لـە ئەسـتۆیە.
- لـە حاڵەتێکـدا کـە تەرمیمـی کومیتـەی ناوەنـدی پێویسـت بـێ، ئـەو کارە

بـە هەڵبژاردنــی یـەک یـان چەنـد جێگـر بـە ئەندامــی ئەسـڵیی کومیتــەی ناوەنــدی ئەنجــام دەدرێ.

- ئەگـەر ئەندامێکـی ڕێبــەری هەڵەیـەک یـان کاریکـی وای کـرد کـە زەربـە لـە پرسـتیژی حیـزب و ڕێبــەری بـدا، کومیتــەی ناوەنـدی مافی ئەسـتاندنەوەی عینوانــی ڕێبــەری لـەو کەســەی هەیـە.

ماددەی چواردەهەم: کۆنفرانسی گشتیی حیزب

١. کۆنفرانسی گشتیی حیزب لە کاتێکدا دەبەسترێ کە:

- دەرەتانی بەستنی کۆنگرە نەبێ.

- گیروگرفتێکــی وا هاتبێتــە پێــش کــە کومیتــەی ناوەنــدی نەتوانــێ چارەســەری بــکا.

٢. لــە هەلومەرجێکــی ئەوتــۆدا کۆنفرانــس ســەڵاحییەتی کۆنگــرەی هەیــە.

٣. ڕێــکاری بەســتنی کونفرانســی گشــتیی حیــزب کومیتــەی ناونــدەی دیاریــی دەکا.

٤. کۆنفرانــس لــە ئەندامانــی ئەســڵی، جێگرانــی کومیتــەی ناوەنــدی و نوێنەرانــی ناوەنــدەکان پێــک دێ.

٥. ڕادەی نوێنــەران بــۆ کونفرانســی گشــتی حیــزب لــە لایــەن کومیتــەی ناوەندییــەوە دیــاری دەکــرێ، بــە مەرجێـک ژمــارەی نوێنەرانــی هەڵبژێــراو لــە ژمــارەی ئەندامانــی ئەسـڵی و جێگــر و ئەوانــەی ڕاســتەوخۆ بــە مافــی دەنگدانــەوە بەشــداری کونفرانــس دەبــن، زیاتــر بــێ.

ماددەی پازدەهەم: دەستەی کارگێری

دەستەی کارگێری:

١. دەستەی کارگێریی حیزب لە سکرتێری گشتی و ژمارەیەک ئەندامی کومیتەی ناوەندی پێک دێ کە کومیتەی ناوەندی بڕیاری لەسەر دەدا و هەڵیاندەبژێرێ.

٢. ڕادەی ئەندامانی دەستەی کارگێری لە لایەن سکرتیری گشتیی حیزبەوە بە کومیتەی ناوەندی پێشنیار دەکرێ و دەنگی بۆ وەردەگیرێ. لەگەڵ ڕەدکرانەوەی هەرکام لە بەربژێرە پێشنیارکراوەکان، سکرتیر مافی ئەوەی هەیە بۆ پڕکردنەوەی ئەو پۆستە کارییە کەسی دیکە بۆ پەسندکردن بە کومیتەی ناوەندی بناسێنێ.

٣. ئەرکەکانی دەستەی کارگێڕی ئەمانەی خوارەوەن :

- لە ماوەی نێوان دوو کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندیدا بەرپرسی جێبەجێکردنی بڕیارەکانی کومیتەی ناوەندیی حیزبە.

- لە چوارچێوەی سیاسەتی گشتیی حیزبدا هەڵوێست و ڕوانگەکانی حیزب دیاری دەکا و ڕایاندەگەیەنێ.

- کاروباری ناوەندەکان لە کۆبوونەوەکانی خۆیدا تاوتوێ دەکا و بڕیاری پێویستیان لەسەر دەدا.

- کۆبوونەوەکانی خۆی بەپێی پێویست پێک دێنێ و ڕاپۆرتی تێکۆشانی خۆی دەداتەوە بە کومیتەی ناوەندی.

- پێکهێنان یان هەڵوەشاندنەوەی ئۆرگانێک بە پێشنیاری دەستەی کارگێری و پەسندی کومیتەی ناوەندی دەبێ.

-دەستەی کارگێری بەرپرسی ئیدارە، ئەموالی گواستراوە و نەگواستراوەی حیزبە و بەپێی ئاییننامەیەک کە بە پەسندی کومیتەی ناوەندی دەگا، ڕێکارەکانی ئەو ئیدارەیە دیاری دەکرێن.

تێبینی:

١. کەسانێک دەتوانن بۆ ئەندامەتیی دەستەی کارگێری لە لایەن سکرتێری گشتییەوە بە کومیتەی ناوەندی پێشنیار بکرێن و دەنگی متمانەیان بۆ وەربگیرێ کە:

- لانی کەم دوو دەورە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بووبێت.

- توانای بەڕێوەبردنی ئۆرگانێکی حیزبییان هەبێ.

- شارەزای بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حیزب بن و توانای لێکدانەوەی پرسە سیاسییەکانیان هەبێ.

٢. ئەو مەسەلانەی پێوەندییان بە هەموو حیزبەوە هەیە دەبێ لە کومیتەی ناوەندیدا باسیان لێ بکرێ و بڕیاریان لەسەر بدرێ.

٣. هەر بڕیارێک پێوەندیی بە هەر ناوەندێکەوە هەبێت، پێویستە بە بەشداریی بەرپرسی ئەو ناوەندە بێتە بەر باس و پەسەند بکرێ.

ماددەی شازدەهەم: سکرتێری گشتیی حیزب

کەسێک دەتوانی ببێتە سکرتێری گشتیی حیزب کە:

- دوو دەورە ئەندامی دەستەی کارگێڕی، یان سێ دەورە ئەندامی کومیتەی ناوەندی بووبێ.

- توانای دەربرینی سیاسەت و هەڵویستەکانی حیزبی هەبێ.

- باوەڕی بە کاری بەکۆمەڵ هەبێ.
- لەکاتی پێویستدا توانای بڕیاردانی هەبێ.

١. ئەرکەکانی سکرتێری گشتیی حیزب :
- وتەبێــژی ڕەســمیی حیــزب بــە ڕووی دەرەوەی حیزبدایــە و هەرلــەو کاتــەدا دەتوانــێ بــە پەســندی دەســتەی کارگێــری کەســێک وەک وتەبێــژی ڕەســمیی حیــزب بناســێنێ.
- بەرپرسی گشتیی پێوەندییەکانی حیزبە.
- هەماهەنگــی لــە نێــوان ئــۆرگان و ناوەندەکانــی بەڕێوەبەریــی حیزبــدا پێــک دێنــێ.
- هەوڵی پاراستنی یەکیەتیی تەشکیلاتیی ڕیزەکانی حیزب دەدا.
٢. ســکرتێری گشــتی بــە هاوکاریــی جێگــری ســکرتێر ئەرکەکانــی بەڕێــوە دەبــا و لــە غیابــی ســکرتێری گشــتیدا، جێگــری ســکرتێر ئەرکــەکان جێبەجــێ دەکا.

ماددەی حەڤدەیەم: ئۆرگانی توێژینەوە و پلاندانانی سیاسی
١. ئۆرگانێکــی توێژینــەوە و پلاندانــان لــە ئەندامانــی کومیتــەی ناوەنــدی و کەســانی شــارەزا لــە سیاســەتەکانی حیــزب پێکــدێ.
- بەرپرسی ئەو ئۆرگانە ئەندامی دەستەی کارگێڕییە.
٢. ئەرک و سەڵاحییەتی ئەو ئۆرگانە بە شێوەی خوارەوەیە:
- زانیــاری لەســەر ئاڵوگۆڕەکانــی جیهــان، ناوچــە، ئێــران و کوردســتان کــۆ

دەکاتـەوە و دوای خوێندنـەوە و لێکدانـەوەی بابـەت و ڕووداوەکان شـێوازی تێڕوانیـن و هەڵوێسـتی حیـزب دەدا بـە ڕێبەریـی حیـزب. هەمـوو بابەتـە پێشـنیارکراوەکانی ئـەو ئۆرگانـە بـە ڕێبەریـی حیـزب لـە چوارچێـوەی پەسـندکراوەکانی کونگـرەدا دەبـن.

- بـۆ بۆنـە و بابەتـی تایبەتـی کـە پێویسـتە حیـزب هەڵویسـتی لەسـەریان هەبێـت، ئـەو ئۆرگانـە بابەتەکـە لەگـەڵ دەسـتەی کارگێـری تاوتـوێ دەکا و ئەگـەر بـە پێویسـت زانـرا ڕێبەریـی حیـزب بەیاننامـە یـان ڕاگەیاندنـی ڕەسـمیی لەسـەر بـڵاو دەکاتـەوە.

- ئاییننامـەی کاری ئـۆرگان و ناوەندەکانـی حیـزب بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ ئۆرگانـەکان تاوتـۆی دەکا و بـۆ پەسـندکردن دەیانداتـە ڕێبەریـی حیـزب.

- بـە پلانـی کاری ناوەندەکانـی بەڕێوەبـەری و ئۆرگانەکانـی حیزبـدا دەچێتـەوە و نەزەراتـی خـۆی دەداتـەوە بـە ڕێبەریـی حیـزب.

- هەڵسـەنگاندنی خـۆی لەسـەر سیاسـەتی تەبلیغاتـی و ڕاگەیاندنـی حیـزب دەداتـە ڕێبـەریێ.

ماددەی هەژدەهەم: ناوەندەکانی کاریی حیزب

١. ناوەندەکانـی کاریـی حیـزب بەپێـی لێکدانـەوە و پەسـەندی کومیتـەی ناوەنـدی دیـاری دەکرێـن.

٢. ئـەم ناوەندانـە بەپێـی سـتراتێژیی درێژخایـەن و پلانـی کاری سـاڵانە و چەنـد سـاڵەی خۆیـان کـە لـە کومیتـەی ناوەندیـدا دەنگیـان بـۆ وەردەگیـرێ، کار دەکـەن.

٣. هەر یەک لەم ناوەندانە لە چوارچێوەی ئاییننامەیەکدا لە بەجێگەیاندنی ستراتێژی و پلانی کار و بڕیاری ڕۆژانە لە کاری خۆیاندا سەربەخۆن.

فەسڵی شەشەم
داهاتی حیزب

ماددەی نۆزدەهەم: سەرچاوەی داهاتی حیزب

داهاتی حیزب بریتییە لە:

١. هەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب.

٢. یارمەتیی ئەندامان و لایەنگران و دۆستانی حیزب.

٣. دەسکەوتی پرۆژە و وەبەرهێنان.

٤. ئابوونەی ڕێکخراوەکانی حیزب.

فەسڵی حەوتەم
چەند پرەنسیپی گشتی

- سیستمی کار و چالاکی و کۆبوونەوە و کۆنفرانسەکانی حیزب بە شێوەی سیستم و بە بەرنامە و پلانی نووسراوەوە بەڕێوە دەچێ. هەموو تەشکیلات و ئۆرگان و تیمەکانی کاریی حیزب پڕۆگرام و پلانی کاریی خۆیان دەبێ و جێبەجێی دەکەن.

- بە مەبەستی بایەخدان بە ڕۆڵی ژنان لە ڕیزەکانی حیزبدا، دەبێ گرنگییەکی زۆر بە پەروەردە و پێگەیاندنیان بدرێ بۆ ئەوەی دەرەتانی تواناسازیی پێویستیان بۆ بەڕێوەبردنی کار لە بەشە جۆراوجۆرەکانی تێکۆشانی حیزبدا بۆ بڕەخسێندرێ. هەروەها دەبێ مێکانیزمی گونجاو بە مەبەستی بەشداریی ژنان لە ڕێبەرایەتیی حیزب و ئۆرگانە بەڕێوەبەرییەکانی دیکەی حیزبدا لە بەرچاو بگیرێ و لە پرەنسیپی "هەڵاواردنی پۆزەتیڤ"یش کەلک وەربگیرێ.
- لە نێو حیزبدا وێڕای گرینگیدان بە کەسایەتیی ئەندامانی حیزب و ڕێزگرتن لە مافەکانیان، پاراستنی دیسیپلین و ئینسیجام ئەرکی هەموو لایەکە و هەر چەشنە کردەوەیەک کە زیان بە یەکیەتیی تەشکیلاتی و نەزمی نێوخۆیی بگەیەنێ، لە هەرکەس ڕوو بدا و لە هەر پلەیەکی تەشکیلاتیدا بێ، لێپرسینەوەی لەگەڵ دەکرێ.

***

کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

ڕاسپاردە و بڕیارنامەی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

١) بـە سـەرنجدان بـەوەی ناوەنـدی سـەرەکیی تێکۆشـانی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و ئێرانـە، حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران بـە گرینگیدانـی تایبەتـەوە لە پرسـە سیاسـی و کۆمەڵایەتییەکانـی کۆمەڵگـەی ئێـران و ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان دەڕوانێـت و خوێندنـەوە و بڕیـاری بۆیـان دەبێـت.

٢) حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران پێکهێنانـی نیزامێکـی دێموکراتیک و فێدراڵـی بـۆ چارەسـەری پرسـی نەتەوایەتـی لـە ئێـران بـە چارەسـەرێکی گونجـاو دەبینـێ. لەگـەڵ ئەوەشـدا لـە ئەگـەری حاشـاکردن لـە مافـە سیاسـی و نەتەوەییەکانـی نەتـەوە بندەسـتە و پەراوێزخراوەکانـی ئێـران ئـەو مافـە بـۆ نەتەوەکانـی ئێـران بـە ڕەوا دەبینـێ کـە بـۆ وەدەسـتهێنان و دەسـتەبەری ئـەو مافانـە لـە هـەر فۆڕمێکـدا هەمـوو شـێوەیەکی ڕەوای خەبـات بـۆ گەیشـتن بـە ئامانجـە بەرحـەق و ڕەواکانیـان بگرنـە بـەر.

٣) حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران بـۆ گشـتگیرکردن و بەڕۆژکردنـی گوتـاری نەتەوەیـی و شوناسـخوازی لـە کوردسـتانی ئێـران کەڵـک لـە هەمـوو بەسـتێن و شـێوازەکانی خەبـات وەردەگـرێ و هـەوڵ دەدا ڕۆڵـی دیاریکـەری خـۆی وەک حیزبـی پێشـەنگی خەباتـی نەتەوایەتیـی کـورد لـە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتاندا بگێـڕێ. حیزبـی دێموکـرات وێـڕای پێداگـری لەسـەر پاراسـتن و قووڵکردنـەوەی جەوهـەری وتـاری نەتەوایەتـی و لەمێژینـەی خـۆی، پێویسـتە ئـەم گوتـارە بـە چەشـنێک گشـتگیر بـکا

هەمــوو جۆراوجــۆری و فرەچەشــنییەکانی نێــو کۆمەڵگــەی ڕۆژهەڵاتــی کوردســتان خۆیانــی تێــدا ببیننــەوە و لــە دەوری کــۆ ببنــەوە.

٤) تەشـکیلاتی حیزبمـان چ لـە نێوخـۆ و چ لـە دەرەوەی وڵات بـە گرتنەبـەری ڕێوشـوێن و ڕێـکاری گونجـاوی بەکـردەوە پێویسـتە پێگـەی جەماوەریـی حیـزب فراوانـتر بکاتـەوە، وێژمانـی سیاسـیی حیـزب بباتـە نێـو کۆڕوکۆمەڵە سیاسـییەکان و بـۆ ڕاکێشـانی کەسـایەتییە شـوێندانەرەکان زیاتـر تـێ بکۆشـێ.

٥) حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران پێــی وایــە گرینگتریــن پرســی ئێــران لــە کۆمەڵگــەی نێودەوڵەتیــدا تەنیــا پرســی ناوکــی و مووشــەکیی کۆمــاری ئیســلامی نییــە، بەڵکــوو خــودی کۆمــاری ئیســلامیی ئێــران و سیاســەتەکانی ئــەم ڕێژیمــە بــۆ پەرەپێــدان بــە تێرۆریزمــی دەوڵەتــی، پێشـێلکردنی سیسـتماتیکی مافەکانـی مـرۆڤ لـە نێوخـۆی وڵات و نانـەوەی بشـیوی، قەیـران و ناسـەقامگیری لـە ناوچـەی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاسـتە. بۆیـە لـە ڕێگـەی بەکارهێنانـی هەمـوو زەرفییەتەکانـی دیپلۆماسـیی خـۆی هــەوڵ دەدا ســەرنجی ناوەنــدە بڕیــاردەرە نێودەوڵەتییــەکان و وڵاتانــی پێشـکەوتووی دنیـا بـۆ ئـەو بابەتـە ڕابکێشـێ کـە جگە لـە مەیدانی کێشـەی ناوکـی و ئاشـتیی جیهانیـدا و نەحاواوەبوونـی ئـەم ڕێژیمـە لـە چوارچێوەی نەزمـی جیهانیـدا، لـە گۆڕەپانـی پێشـێلکرانی مافـی مرۆڤیشـدا ڕووبـەڕووی کۆمـاری ئیسـلامی ببنـەوە.

٦) جیا لە بێمافیی سیاسی و نەتەوەیی بۆ نەتەوە بندەستە و پەراوێزخراوەکان، هەژاری، بێکاری، ئاوسانی ئابووری، لەکەمیدانی توانای کڕینی خەڵک، دابەزینی بایەخی دراوی وڵات، گەندەڵیی سیستماتیک، قەیرانی ژینگە و کۆمەڵە قەیران لە کەرتەکانی پیشەسازی و نیزامی بانکی و هەرەسهێنانی وەبەرهێنانی نێوخۆیی لە سەرەکیترین کێشەکانی خەڵک و کۆمەڵگەی ئێرانن. حیزبی دێموکراتی کوردستان سەرچاوەی هەموو ئەو کێشە و قەیرانگەلە لەسۆنگەی سیاسەتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییەوە دەزانێت و لەقاویان دەدات.

٧) زۆرینەی خەڵکی ئێران بەگشتی و کوردستان بە تایبەتی لە هەڵبژاردنەکانی چەند ساڵی ڕابردوودا بە سیاسەتی بایکۆتی چالاک و نەچوونە سەر سندووقەکانی دەنگدان دوو پەیامی گرینگی خۆیان بە ڕاشکاوی ڕاگەیاندەوە: "نا بە کۆماری ئیسلامی" و "بەڵی بۆ گۆڕانی بنەڕەتی". حیزبی دێموکرات لە هەموو مەیدانەکانی خەباتی سیاسی، دیپلۆماسی، مێدیایی و تەشکیلاتیی خۆیدا تواناکانی خۆی لەسەر تێکۆشان بۆ بەدیهێنانی ئەم دوو ئامانجە دادەنێت.

٨) حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر ئەو باوەڕەیە سەرەڕای بێزاریی خەڵک لە کۆماری ئیسلامی و هاتنەژێر پرسیاری مەشروعییەتی ئەو ڕێژیمە و، هەروەها خەباتی سیاسی، مەدەنی، جەماوەری و شێلگیرانەی خەڵک لە نێوخۆی وڵات، بەڵام نەبوونی ئاڵترناتیو یەک لە هۆکارە

سـەرەکییەکانی مانـەوەی ڕێژیـم و خاڵـی هـەرە لاوازی ئۆپۆزیسـیۆنە. بۆیـە پـێ لەسـەر پێویسـتیی یەکگرتوویـی خەڵـک و هێـزە سیاسـییە ئازادیخـواز و دێموکراتـەکان بـۆ پێکهێنانـی بەدیلێکـی دێموکراتیـک کـە جێـگای بـڕوای خەڵکـی ئێـران و کۆمەڵگـەی جیهانـی بێـت، دادەگرینـەوە.

٩) کۆمـاری ئیسـلامی لەڕێگـەی دروسـتکردنی کەلێنـی نەتەوەیـی، ئایینـی و ئایینزایـی و سەردەسـتکردنی نەتـەوە و ئایینزایـەک بەسـەر جۆراوجۆرییـە ئایینییەکانـی دیکـەدا و، هەروەهـا جاڕدانـی لەبەریەکهەڵوەشـان و شـەڕی نێوخۆیـی لـە ئەگـەری ڕووخانـی کۆمـاری ئیسـلامی و پـەرەدان بـە وەهمـی دوژمنـی دەرەکـی لـە تەنیشـت سـەرکوتی خوێناویـی هەرچەشـنە نارەزایەتییـەک لـە نێوخـۆ هەوڵـی درێژکردنـەوەی تەمەنـی دەسـەڵاتەکەی دەدات. حیزبـی دێموکـرات لەسـەر ئـەو باوەڕەیـە پارامێترێـک کـە دەتوانـی ئـەو هاوکێشـەیە بگـۆڕێ، یەکڕیـزی و یەکگرتنـی ئۆپۆزیسـیۆنی کۆمـاری ئیسـلامییە. بۆیـە هەماهەنگـی لەگـەڵ کۆڕوکۆمـەڵ و لایەنـە سیاسـییەکان، حیزبـەکان و کەسـایەتییە غەیـرە کوردەکان لـە ئاسـتی نێوخـۆ و دەرەوەی وڵاتـدا و کار بـۆ لێکنیزیکـی و پلانـی کاری هاوبـەش لـەدژی کۆمـاری ئیسـلامی ئەرکـی سـەرەکی و لەپێشـدای هەمـوو لایـەن و پێکهاتـەکان بـە هەمـوو جیـاوازی و جۆراوجۆرییەکانـە.

١٠) حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران سـەرکوتی بزووتنـەوەی ڕزگاریخوازانـەی کـورد لـە ئێـران، سـەرکوتی جۆراوجۆرییـە نەتەوەیـی و

ئاییینییـەکان، گوشـار و بەربەسـت دروسـتکردن بـۆ چالاکانـی مەدەنـی و، ئێعـدام و ئەشـکەنجەی بەندکراوانـی سیاسـی لـە گرتنگەکانـی ڕێژیـم و سیاسـەتەکانی دژیگەلیـی کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران مەحکـووم دەکا و لـە هـەوڵ و تێکۆشـانی خـۆی بـۆ لەقاودانـی سیاسـەت و جینایەتەکانـی ڕێژیم بـەردەوام دەبێـت.

١١) لـە پێوەنـدی لەگـەڵ پێکهاتـە نەتەوەییەکانـی دراوسـێی کـورد لـە ئێرانـدا (بـە تایبەتـی تورکەکانـی ئازەربایجـان) پێویسـتە سیاسـەت و تێکۆشـانی حیزبەکەمـان لەسـەر بنەمـای پاراسـتنی بەرژەوەندیـی ڕەوای کـورد بـە پێداگـری لەسـەر هەوڵـدان بـۆ لێکگەیشـتن و پێکەوەژیانـی بـە ئاشـتییانە و بنیاتنـەر بـێ. لـە تەواوەتیـی خۆیـدا سیاسـەتی دروسـت و بەرپرسـانەی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران هەوڵـدان بـۆ پتەوکردنـی بنەماکانـی پێکەوەژیانـی بەئاشـتی، دەسـتەبەری مافـی وەکیـەک و تێکۆشـان لـە چوارچێـوەی هـاوکاری و هاوخەباتـی بـۆ وەدیهێنانـی ئامانجـە هاوبەشـەکان دژی دەسـەڵاتی کۆمـاری ئیسـلامیی ئێرانـە.

١٢) بـۆ بەرینکردنـەوەی جووڵانـەوەی سیاسـی-نەتەوەیی کوردسـتان لـە ئێرانـدا و لەپێنـاو ئـەوەدا کـە بزووتنـەوەی سیاسـیی کـورد لایەنگـر و هاوخەباتـی لەنێـو نەتـەوە و پێکهاتەکانـی دیکـەی وڵاتـدا بـۆ پەیـدا ببێـت، دەبـێ پـتر لەسـەر بەسـتێنە هاوبەشـەکان بـۆ لێکتێگەیشـتن و لێکگرێدانـی خەباتـی هاوبـەش بـەدژی کۆمـاری ئیسـلامی کار بکەیـن.

١٣) نەبوونـی هاوهەڵوێسـتی و یەکگوتاریـی حیـزب و لایەنە سیاسـییەکانی کوردسـتان بەتایبـەت لـە قۆناغـە هەسـتیارەکانی خەبـات و جووڵانـەوەی سیاسـیی کـورد لـە ئێـران زەبـری قـورس و کاریگـەری لـە گشـتییەتی پـرس و بزووتنەوەکـە داوە. بـە ئەزموونوەرگرتـن لـەو دۆخـە و لـە بەسـتێنی کاری هاوبـەش لەگـەڵ حیـزب و لایەنـە سیاسـییەکانی دیکـەی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتاندا، پێویسـتە کار لەسـەر گوتـاری سیاسـیی هاوبـەش و بـوارە سـەرەکییەکانی دیکـەی کار و خەباتـی سیاسـی و ڕێکخراوەییـدا بکەیـن.

١٤) حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لەگـەڵ قبوڵکردنـی واقعییەتـی سـنووردار بوونـی دەرفەتـی چالاکیـی مەدەنـی لەژێـر حاکمیەتـی کۆمـاری ئیسـلامیدا لـە هەوڵەکانـی خـۆی بەمەبەسـتی بووژاندنـەوە و بـە جەمـاوەری کردنـی پـتری خەبـات و ئەرکـدار کردنـی تاکەکانـی نێـو کۆمەڵگـە بـەردەوام دەبێـت. هـەر لـەو چوارچێوەیەشـدا وێـڕای پێداگرتنـەوە لەسـەر پشـتیوانیی حیـزب لـە چالاکانـی سیاسـی و مەدەنیـی نێوخـۆ و دەرەوەی وڵات، حیزبەکەمـان پێویسـتە لـە ڕێـگای کۆمەڵێـک کارگرووپـی پسـپۆڕییەوە چاودێریـی دۆخـی سیاسـی و کۆمەڵایەتیـی نێوخـۆی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان و کێشـە و چاوەڕوانییەکانـی خەڵـک لـە هەمـوو بـوارەکان بەتایبەتـی لەسـەر پرسـە سـتراتێژییەکان بـکات و بـە پتەوکردنـی پـردی پێوەندیـی نێـوان بەسـتێنی مەدەنـی و بەسـتێنی سیاسـی، مەیدانـی و جەمـاوەری، پـلان و بەرنامەڕێژیـی کار و تێکۆشـانی بباتـە پێـش.

١٥) حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران بـە بایەخدانێکـی تایبەتـەوە لـە هـەوڵ و بەشـداریی چالاکانـەی ژنـان و لاوان لـە پرسـە سیاسـی، کۆمەڵایەتـی و مەدەنییەکانـی کوردسـتان دەڕوانێـت. هـاوکات وێـڕای بەرزنرخاندنـی گرینگیدانـی هەتـا ئێسـتای حیـزب بـە ژنـان و لاوان لـە ڕەوتـی پلاندانـان و بەڕێوەبەریـی حیزبـدا، لەسـەر ئـەو باوەڕەشـە پێویسـتە بـواری پـتر بـۆ ئـەو دوو توێـژە چالاکـەی کۆمـەڵ بڕەخسـێنێدرێ هەتـا لەسـەر بنەمـای شـیاوی و لێهاتوویـی خۆیـان لـە پرۆسـە سیاسـییەکاندا بەشـدار بـن و کاریگەریـی زیاتریـان هەبێـت.

١٦) بـە لەبەرچاوگرتنـی ئـەو ڕاسـتییە کـە پاراسـتنی ژینگـە بـە یەکێـک لـە گرنگتریـن بنەماکانـی پەرەسـەندنی جیهانـی دادەنـرێ و ئـەم ئەرکـە پێویسـتیی بـە پلاندانـی سـەردەمیانەی حکوومەتـەکان و بەشـداریی گشـتی و ئاگایـی کۆمەڵگـە هەیـە، هـەر وەهـا بـە ئـاگاداری لـە ڕوانگـەی ئەمنییەتـی و سیاسـەتە سیسـتماتیکەکانی کۆمـاری ئیسـلامی لـە بـواری دوژمنایەتـی و تێکدانـی ژینگـەی ئێـران و کوردسـتان بەتایبەتـی؛ حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران ژینگەپارێـزی وەک بایەخێکـی مرۆیـی و خەباتێکـی نیشـتمانی سـەیر دەکا. حیزبـی دێموکـرات هـاوکات تێکۆشـانی خۆبەخشـانە و نەسرەوتووانـەی ژینگەپارێزانـی کوردسـتان بـەرز دەنرخێنـێ و گرتـن و بەندکـردن و گوشـارەکانی کۆمـاری ئیسـلامی بـۆ سـەر ژینگەپارێـزان مەحکـووم دەکا.

١٧) حیزبــی دێموکــرات وێــڕای بایەخــدان بــە ڕۆڵــی سۆســیالمیدیا و ئامــرازە نوێیەکانــی تێکنۆلۆژیــی ڕاگەیانــدن لــە ڕەوتــی بەرەوپێشــچوونی خەباتــی شوناســخوازیی کــورد لــە ئێرانــدا، لــەو ڕاســتییەش خافــڵ نییــە کــە نەبوونــی چوارچێوەیــەک بــۆ بەکارهێنانــی تــۆڕە کۆمەڵایەتییــەکان لەلایــەن ئەندامــان و لایەنگرانــی حیزبــەوە زۆر جــار زیانــی بــە پرســتیژی حیــزب و تەنانــەت ئینســجامی تەشــکیلاتی گەیانــدوە. بۆیــە ڕێبەریــی حیزبــی دێموکــرات ئەرکــدار دەکرێــت چ لــە بــواری پــەروەردە و بارهێنــان و چ لــە بــواری چاوەدێــری و کۆنتڕۆڵکردنــی فــەزای مەجازییــەوە میکانیــزم و چوارچێــوەی گونجــاو بــۆ کەمکردنــەوە لــە خەســارەکان و بردنەســەرێی زەرفییــەت و توانــاکان لــەو پێوەندییــەدا دیــاری بــکات.

١٨) ڕێبەریــی حیزبــی دێموکــرات لەژێــر ڕووناکاییــی بڕیــارەکان، پەســندکراوەکان و ڕاســپاردەکانی کۆنگــرەدا هەنــگاو بــۆ جێبەجێکردنــی ئەرکــە سیاســی، تەشــکیلاتی و مەیدانییــە دەستنیشــانکراوەکان هەڵدەگــرێ و، هەمــوو تواناکانــی دەخاتــە ســەر یــەک بــۆ ئــەوەی وەڵامــدەری پێویســتییەکانی خەبــات لــە هەمــوو بــوارەکان بــە تایبەتــی لــە نێوخــۆی وڵاتــدا و لــە قۆناغــی نوێــی تێکۆشــانی حیزبەکەمانــدا بێــت.

١٩) بابەتــە تەشــکیلاتییەکان و هێندێــک بــواری تێکۆشــانی حیــزب [نێوخۆیــی]

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

Belgenamekanî Kongirey 17 Hizbî Dêmokratî Kurdistanî Êran

(Kongirey Yekgirtinewey Dêmokratekan)

15 û 16y Rêbendanî 1403

Le bilawkirawekanî:
Nawendî Rageyandinî Hizbî Dêmokratî Kurdistanî Êran